

Rod. Goclenii, med. D. et mathem. professoris ordin. in Acad. Marpurgensi, Acroteleution astrologicum, triplex hominum genus circa divinationem ex astris in scenam producens, falsam[que] astrologiam à vera, rationibus, exemplis & experimentis distinguens, contra novas criminationes. : Annexus quo[que] est tractatus integer correctior quàm fuitante Cypriani Leovitii, mathematici excellentiss. De conjunctionibus magnis, eclipsibus solaribus & cometis, cum eorundem effectuum historica expositione, ob exemplarium raritatem rerum[que] & historiarum memorabilium excellentiam hoc loco dignissimus.

Contributors

Goclenius, Rudolph, 1572-1621.

Leowitz, Cyprian, 1524-1574. De conjunctionibus magnis insignioribus superiorum planetarum.

Publication/Creation

Marpurgi [Marburg] : Apud Paulum Egenolphum, MDCXVIII [1618]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hzkpggz5>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

2

ROD. GOELENII, MED. D. ET
Mathem. Professoris ordin. in Acad.
Marpurgensi,

ACROTELEUTION ASTROLOGICUM,

*Triples hominum genus circa divinationem ex astris in scenam pro-
ducens, falsamq; Astrologiam à vera, rationibus, exemplis & expe-
rimentis distinguens, contra novas criminationes.*

*Annexus quoq; est tractatus integer correctior
quàm fuit ante*

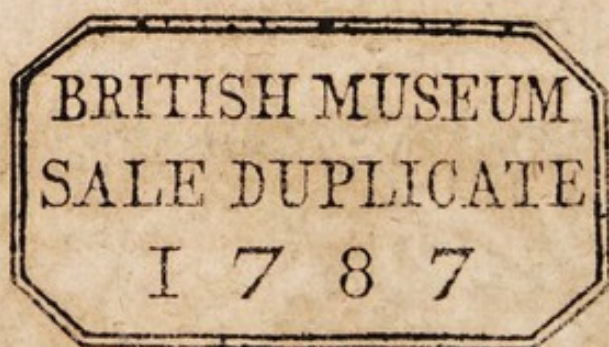
*CYPRIANI LEOVITII, MATHEMATICI EX-
cellentiss. de conjunctionibus magnis, eclipsibus solaribus & Cometis, cum eo-
rundem effectuum historica expositione, ob exemplarium raritatem,
rerumq; & historiarum memorabilium excellentiam
hoc loco dignissimus.*

Dupl

MARPURGI, apud Paulum Egenolphum.

MDCXVIII.

ILLUSTRISSIMO AC CELSISSI-
MO PRINCIPI ET DOMINO,

Dn. JOHANNI GEORGIO,

*Principi Anhaltino, Comiti Ascania, Domino
in Zerbst & Barenburg, &c. Domino suo clementissimo,*

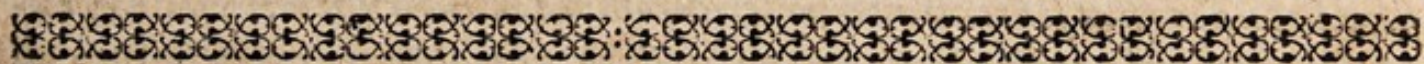
ROD. GOCCLENIUS, MED. D,
precatur ineuntis anni, ut & sequentium,
felicitatem summam.

ON puto, Illustrissime Princeps,
fuisse ullum seculum contumeliarum & in-
vidiæ feracius, pietatis & sinceritatis sterilius,
quàm hoc nostrum. Ita enim invidiæ plena
sunt omnia, ut alter in alterius ingenium li-
veat & grassetur impudenter, & ille qui scri-
bit, multos sumat Rhadamanthos, omnemq; ci-
tius literaturam ejurare & nunquam studuisse malit, quàm scripta sua
multa industria, crebrisq; lucubrationibus parta, tot invidorum con-
tumeliis arietanda exponere, ni Deus Opt. Max. in tantis humane vi-
tæ erroribus, intemerata virtutum, honestarumq; artium Asyla consti-
tuisset, Principes scilicet Philomusos, quorum patrociniò atque favore
candidus frugiq; scriptor munitus, tutius contra Sycophantarum insul-
tationes insurgere & exire in publicum possit: quod etiam me multum
invidorum injurias formidantem commovit, ut Illustr. T. Cels. quæ ve-

rum virtutum bonarumq; artium Asylum audit, hoc meum ἀνεγλεῦπον reverenter inscripserim atq; dedicarim: certò mihi persuadens, si sub Optimi & Literatissimi Principis Serenissimo auspicio in lucem eruperit, ipsum apud bonos viros laudem haud spernendam, famamq; perennem sit adepturum. Et cur ego hanc de Cels. Tua fiduciam non concipiam, cum omnia ei adsint, quæ ad tutelarem vim quis sibi vovere possit? Quod si enim in campum laudum C. T. expatiari velim, certè in ipso limine tenuitas me mea remoratur, cum adeò multa & præclara sint laudum C. T. totiusq; Inclytæ Ascaniæ gentis ornamenta, ut nihil ei desit, quod vel à natura, vel à fortuna, vel à virtute sit expetendum. Si Excelsissima Cels. T. stemmata intueri velim, tantam deprehendo antiquitatem, sublimitatem, & majestatem, ut revereri ea sit æquius quàm commendatione persequi. Si deniq; præclaras animi doctes, quibus C. T. eminet, lustrare gestiam, ita certatim, ita agminatim, virtutes C. T. sese ostendent, ut, cui illarum primas jure deferre debeam, incertum maneat, & ita silere satius sit, laudesq; tum Cels. T. tum totius Prosapiæ Anhaltinæ augustissimas, contemplando admirari, quàm minus decenter ac splendide de iis quicquam effutire. Hæc, inquam, omnia & singula cum animo pervolverem, sæpius ita me rapuerunt, ut Cels. Tuam aliqua ratione pro virili parte de venerandam esse mecum concluderim, ut ἀνεγλεῦπον meum Astrologicum C. Tuæ nomine præfulciendum atq; cohonestandum censuerim, ut mihi decretissimum sit, Cels. cum Tuæ, tum totius Generosissimæ Ascaniæ Familiæ, nomen & virtutes nullo silentio damnatas, apud omnem posteritatem publico & literario monumento prædicare. In primis verò etiam, Princeps Illustrissime, & alia meratio movit, vel certè par reliquis, vel non inferior, ut ad Te animum meum converterim, nimirum, quia ex multorum fide dignissimorum hominum relatu, tum verò maximè Illustrissima Agneta Magdalena, singularis, & ferè supra vires humanas Ingenii ac exempli Heroïna, cognovi, quantus non solum sis Musarum cultor & Mecænas, sed etiam quanto desiderio & amore ingenuarum litera-

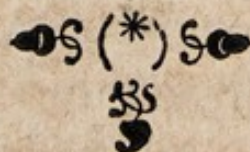
literarum, (inprimis verò Astrologia, cuius ferè solius cognitio Principem facit inter multos alios eminentem, & admiratione dignum) ducaris, quamq̃ benevolus sis, humanus & beneficus erga eos, qui in iis excolendis ingenii nervos intendunt. Ut igitur monimentum extaret aliquod publicum gratitudinis illius, quam Vrania cum suis filiabus conjunctissimis, Astronomia & Astrologia, Cels. Tuæ debet, non alienum ab Astrologica & cælesti honestate ac verecundia esse duxi, hoc ἀνεῖλον Astrologicum Illustrissimæ C. T. consecrare, rogans ea quâ decet animi submissione, ut serena id fronte excipere, animo benigno amplecti, & Auctoritatis suæ præsidio tueri clementer dignetur. Ego vicissim ad omnia officia & servitia quocunq̃ loco & tempore, humiliter præstanda, me exhibebo quàm paratissimum. Deus Opt. Max. Cels. T. cum Illustrissima Coniuge & Liberis Generosissimis diutissimè sospitet, Spiritusq̃ sui S. afflatu roboret, per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen. Marp. An. 1617. VII. Decembr.

In Acroteleution Goclenianum,
R A P H A E L I S E G L I N I I C O N I I,
S. Theol. Doctoris, & Professoris Marpurgensis,
 HEXASTICHON.

U R E A flammiferi scrutantes sydera cœli
 Altius humanis exeruere caput.
 Qualis in Acroteleutio, clarissime Doctor
 G O C L E N I, Veteres vincis, & arte Novos.
 Vinciet ergò tuos crines stellata corona,
 Inter & Astrologos jure choragus eris.

AD LECTOREM CANDIDUM.

NON existimabit æquus lector, me ostentatione aliqua aut ingenii fiducia adductum hoc ἀνεγκύριον in publicum emisisse. Sed partim officii mei publici ratio, quod veritati Astrologicae hæcenus pro virili à me propugnata debeo, partim etiam novæ criminationes, vel potius sinistra de Astrologia opiniones, quibus verebar, ne studiosorum optimorum mentes (per aliquot nunc abhinc annos privatim, & diligenter, viam mea operâ præmonstrante, hoc studium excolentium) à cœlestium contemplatione & utilitate abducerentur, facere id me jusserunt. Estq; hoc meum ἀνεγκύριον ad unum tranquille mentis portum directum, quo nulli ambitionum venti me compulerunt, navem semper ab argutiarum & vituperiorum Scylla avertentem. Et firma apud me stat sententia, imposterum omnia invidorum στυγμὰ & explosiones infracto animo ferre, modo, ut spero, usus aliquis ex meis scriptis ad mortales perveniat. Vale.

ACROTELEUTION ASTROLOGICUM.

RÆCLARE, inquit Alcinous Platonius, in Astronomiam incumbentes, ab iis, quæ oculis percipiuntur, ad inaspectabilem & intelligibilem essentiam deduci: & illum virum esse beatum, qui doctrinam astrorum didicerit, huncq; ait moderatum, justum & utilem civibus futurum. Idem quoq; Astro-

nomiæ causâ oculos homini datos esse affirmat, graviter scilicet ac sapienter significans, inter omnia corpora nihil esse pulcrius, nihil admirabilius, quàm cœlestia illa lumina, & homines à natura ad hanc pulcritudinem fruendam maximè rapi ac incitari. Ac mihi quidem oculi ipsi convenientiam vel maximam cum sideribus habere videntur. Utenim in mundo lu-
cet Sol, ita & in homine, qui Magni mundi est exemplar quoddam, sua quædam sunt lumina, veluti sidera condita. Qui itaq; cognata illa lumina fastidiunt, non considerant Naturæ opera, non Dei sapientiam, quam ordo & harmonia motuum, non potentiam immensam Creatoris, quam cœlestium ostendit corporum Magnitudo, non deniq; ejusdem bonitatem, quæ in conservatione tanti opificii elucet, & præcipuè ad hominum utilitatem est directâ. Et certè digni ob eam causam essent, quibus oculi eruerentur, cùm ad hanc tam præclaram rem iis uti nolint, ad quam præcipuè sunt conditi. Quapropter summa ope in bene constitutis Academiis curandum, ut studium hoc
tanquam

tanquam publicum patrimonium conservetur, & ad posteros non accisum, non contritum, non corruptum propagetur. In qua quidem re, licet multi præclaram operam navârint, adque nobilissimæ excelsissimæque artis dignitatem tuendam omnem ingenii aciem intenderint, & densissimis ignorantiae tenebris oppressam ad aspiciendam lucem revocarint, semper tamen inventi sunt, & etiamnum inveniuntur, qui sine ullo discrimine omnem Astrologiam divinandiq; artem, ut vanam & temerariam insectantur, & gloriam quodammodo inde aucupari videntur. Contra quos (quod tamen pace eorum fiet) non parum me gratiæ apud cordatos viros & studiosos initurum speravi, si processero, oppressamq; calumniis artem à maligno dente vindicârim, hoc in apricum apertumq; deducto ἀνελεῖν: Ad quod etiam studiosorum efflagitationes assiduæ me impulerunt, ut, quoniam jampridem alio scripto eam defenderim atq; illustrârim, stylum ad hanc quoq; lucubrationunculam, (quam assertionum Astrologicarum volo esse extremam) reducerem, sic enim artem pristinum splendorem recuperaturam. Quare parendum oportuit, ne publicam studiosorum utilitatem defuisse & prodidisse videar. Et si licet aliis sinistrè & ἀπειθώς de Astrologia sentire, cur mihi non dextrè eam defendere?

Tria autem semper extiterunt, & etiamnum existunt hominum genera circa prædictiones Astrologicas. Primum est eorum, qui cœlesti aura non afflati miseris modis Astrologiam flagellarunt, prædictionesq; in universum rejecerunt & damnârunt, dum apertè à natura astrorum alienissimas esse virtutem movendi & afficiendi hæc inferiora negarunt, superstitiosum esse ajentes, Orionem appellare nimbosum, arcturum procellosum, cœlumque serenum aut pluviosum ex astrorum motu & positu prædicere. Unde magnos criminationum nim-

hos in eam effuderunt, omnibusq; telis, tormentis & arietibus, quos nulla humana vi elidi unquam posse, aut acumine eludi putarunt, impugnarunt, inter cujus porticus tibicines est miserum illud Astrologorum flagellum, Picus Mirandulanus, (vir alioqui doctissimus) qui multos post se reliquit Astrologię magister. Sed cum his multum litigare animus non est, nec etiam eos refutare. Ostendi enim Solem & Lunam sibi postulant. Propter tamen simpliciores & imperitiores quædam præterita non oportuit, ad influxum stellarum in inferiora omnia corpora clarè demonstrandum, quibus præmissis, Astrologiam eruditæ physices partem esse liquidò constabit. Cyclops ille Homericus barbarico fastu turgens exclamat, se neq; Jovem, neq; fulmina ejus reformidare. Quod hominis monstrum imitari mihi videntur, qui artes omnes, & inter has eam, quę astrorum effectus tradit, spernunt, & odiosè exagitant. Sed quemadmodum Cyclops ille non multò post ab Ulyssæ excæcatus, & passim in tenebris palpitando oberrans, pœnas dedit contemptus Dei, & operum ejus justissimas, ita hi, qui Astrologiam Magicis & superstitiosis artibus ineptè commiscentes invidiosissimè ad vulgus traducunt, nec cum ratione & consilio quicquam instituunt, tandem incidunt in tristes calamitates, quibus sæpè alios secum involvunt, cladesq; publicas accerunt Reipubl. aut toti etiam genti.

Principiò igitur certis & indubitatis experimentis constat, sidera habere aliquos effectus, influxumq; & virtutem in hæc inferiora, ea scilicet alterandi, variisq; modis afficiendi. Quod si verum, ut certè est, Astrologia erit pars physices, perinde ut prædictiones Medicorum & agricolarum. Sumamus duo clarissima sidera, Solem & Lunam. An non vices æstatis atq; hyemis Solis accessu & recessu fiunt, Solisq; lux calefacit atq; desiccet? An non ad Lunæ incrementa & decrementa ge-

nerales Medicorum & agricolarum regulæ præscribuntur, absurditatis aut impietatis nihil continentes, ab illis quidem in detrahendo sanguine vel per venæ sectionem, vel per scarificationem, ab his verò in cædendis lignis, ferendis ac transplantandis plantis? An non manifestis in natura rerum testimoniis clarum est, attestantibus etiam idipsum Aristotele, Plinio, Gellio, Plutarcho, carnes Lunæ expositas citius putrescere, quàm in Sole, propterea quòd calor Lunæ sit mollior & languidior, humores non exiccans, sed potius augens vel resolvens. Infantes quoq; Lunæ ostentati aut subjecti, quia humorum pleni, solent convelli, humoribus scilicet commotis: & in Luna decumbentes, capite non probè tecto, quasi attoniti surrexisse visi sunt, humoribus scilicet cerebri per Lunæ radios diffusos. Eâdem de causa ostracea senescente Luna tabescunt, quæ adolescente illa & augescente gliscunt, teste Gellio l. 20. c. 7. In arboribus præterea & stirpibus lunæ calor humorem nativum resolvit & colliquat. Unde fabri lignarii & architecti ligna plenilunii tempore non cædunt, sed lunâ decresciente, cùm scilicet jam deteritur lumen, ajunt optimè cædi materiam, quæ tunc areseat, nec carie facilè computrescat. Coelius Rhodig. l. 2. c. 3. Noctes quoque in plenilunio calidiores esse tradit Aristoteles, propter Lunæ lumen, unde etiam pisces ad superficiem aquarum commeant. Idem tempus frigidius & humidius esse ait, lunâ decresciente, quàm eadem crescente, 4. de gener. ani. c. 2. Lunam item in priori dichotomia plus excalfacere & humectare, quàm in altera, cùm scilicet lumen tendit ad defectum, experientiâ innotuit. Consentit Plinius l. 2. c. 99. & 101. Et cap. 99. hominis etiam sanguinem cum lumine lunæ augeri, minuiq; testatur. Quin & maris fluxum atq; refluxum eidem lunæ tribuunt, Strabo l. 3. Plinius l. 2. cap. 97. Ptolom. l. 2. *Telegraph.* Aristoteles l. de mund. Plutarch. l. 3. de plac. in fine. Addo his

D. Basilii auctoritatem, (quem tamē pars adversa ut maximum suæ opinionis patronum adducit) qui beneficas lunæ vires de- prædicat his verbis: Animalium corporibus cæterisque è terra nascentibus non mediocriter conducunt lunæ mutationes. Nam alio modo corpora decrefcente ipsa, aliter crescente ipsa afficiuntur. Cùm enim minuitur, fiunt rara atq; inania, cùm verò crescit, adq; plenum properat orbem, rursus replentur, propterea quòd humorem quendam cum calore mixtum in profundum usq; ipsis immittit. Declarant hoc ita esse, qui sub luna dormiunt, quorum laxa capitis spacia opplentur superfluo humore: tum recens jugulatæ pecudis carnes, quæ impressione lunæ celeriter mutantur, itemq; animalium cerebra, & animantia marina, quæ sunt humidissima, arborumq; medulla. Præterea affectiones aëris istis lunæ mutationibus subjacent, sicut testantur repentinæ procellæ, quæ circa novilunium plerunq; à serenitate & tranquillitate ventorum oriuntur, quando & flatu nubes exagitantur, sibiq; occurrant: item æstus maris accedentes, recedentesque partim in Euripis, partim in Oceano, quos accolæ observârunt lunæ exactè sequi circuitus. Nam Euripi secundum lunæ facies in alterutram partem per vices recurrunt: in coitu verò ne minimum quidem temporis quiescunt, sed agitatione & libratione continua versantur, donec rursus emergens luna quandam vicissitudinem fluxus ac refluxus præbuerit. Ac occiduum mare æstus sustinet nunc subsidendo, nunc rursus inundando, proinde ac si respirationibus lunæ retraheretur, iterumq; expirationibus ejusdem ad proprium statum retruderetur. Hæc Basilus verè & rectè. Nam si tanta est sideris vis in vastum & magnum Oceanum, negari non potest, ejusdem etiam influxus in cerebra & humores animalium. Nec verò dubium est, ut Solis & Lunæ, ita & cæterorum Planetarum lumen aërem, ac corpora nostra miris

modis afficere & disponere. Nam si hæc manifesta sunt in Sole & Luna, cur Saturnum, Jovem, Martemq; putemus frustra esse condita? Pertinacis igitur ingenii signum est, imò Bæoticæ ruditatis, asseverare, Deum stellas in nullum alium usum condidisse, nisi ut lucerent noctu, & facem quandam hominibus atque animantibus præberent, ad quæ omnia præstanda Sol & Luna satis fuissent.

Statuendum igitur, & firmiter tenendum, Jovem, Saturnum, cæterasq; stellas non frustra esse conditas, sed singulas peculiaribus viribus à Deo esse ornatas, quas in sublunarē mundum ejaculantur. Et ita conditus est homo, non ut pulcerrima hæc corpora tantum aspiciens, ut vacca portam albam, voluptatem momentaneam & fugacem ex lucis usura caperet, sed ut sapientiam & potentiam Dei in his operibus investigaret, eamq; deprehensam perpetua animi gratitudine celebraret. Nam motuū cœlestium, effectuumq; motus istos consequentium contemplatio ad agnitionem Dei perducit, utq; homines in pietatis cultu proficiant, certissimis hisce providentiæ testimoniis se exuscitant. Faciebat id David, cū diceret: Quoties aspicio cœlum opus digitorum tuorum, lunam & stellas, quas tu firmasti, atq; ita concinnè in suis domiciliis deposuisti, toties subit animum meum hæc cogitatio: Quid est homo, quod memores ejus? & filius hominis, quod curam ejus agis. Sic Psal. 19. Solem, cæterasq; stellas, perpetuos & canoros providentiæ divinæ facit præcones. Et Jobus assiduus est in celebranda Dei potentia, quæ nullibi magis quàm in astris, horumq; efficacia deprehenditur. Ac operæ hîc pretium est, insignia testimonia proferre, quibus ostendatur, elementa, & sublunaria corpora perpetuò affici, varièq; disponi à corporibus cœli, àq; horum diverso positu varias & diversas effectiones hominibus denunciari.

In procinctu autem est dictum Gen. I. basis & fundamentum totius Astronomiæ, atque inde dependentium prædictionum Astrologicarum: fiant luminaria, ut sint in signa, & tempora, & annos, & dies: quo dicto non tantum temporum, annorum & dierum discrimina motu stellarum designantur, sed etiam, ut hominibus sint signa, & notæ rerum, ex quibus quædam futurorum sumerent argumenta: quamvis nonnulli, doctrinam de motibus & effectibus corporum cœlestium fastidiosè deridentes, dictum hoc pravè interpretentur, cum hæc verba, ut sint in signa, & tempora, & annos, & dies, quæ & distinctivè scribuntur & accipienda sunt, ita confundunt, ut posterioribus tribus vocabulis signorum officium & naturam notari existiment, cum manifestum sit, propriè & principaliter per vocem SIGNI, tale quid denotari, quod futurum aliquid prænunciet, non tantum quòd rem præsentem indicet, ut cum fumus è camino erumpens, ignem designat. Ipse Christus, positâ una signorum specie pro toto physicarum observationum genere, ait, homines ex cœli facie futuras tempestates rectè prædicere. Atqui hanc esse genuinam dicti Mosaici sententiam Augustinus quoq; observavit, cum scribit: Signa dici corpora cœlestia, quòd vitæ usibus necessaria designent. Quam sententiam approbat doctissimus Philo, quem Eusebius in scripturis explicandis ob judicii acumen laudat, & Hieronymus ob variæ eruditionis copiam referre in Catalogum Ecclesiasticorum scriptorum non dubitat. Verba autem Philonis sunt hæc: Factæ sunt, ut Deus ipse ait, non solùm ad lucem emittendam, sed etiam, ut futura præsignificent: aut enim lex ortu & occasu earum, deliquiòve, aut occultatione, emerسیونéve, aut aliis motuum differentiis, homines de futuris conjiciunt & præsagiunt copiam inopiámve fructuum, vel pestem animantium, serenum, nubilumque cœlum, tranquillitatem,

aëris, procellas ventorum, inundationes, &c. ut ita rectissime dictum sit, stellas esse in signa factas, & etiam tempora.

Jobi 38. dicit Deus: Scisne leges cœli, tunc potestatem cœlo daturus es, quam habet in terram? Ex quo loco liquidissime apparet, cœlum habere leges & potestatem in terram: indicat enim hic textus potentiam, quam Deus corporibus cœlestibus indidit in elementarem hunc mundum transfundendam.

Apud Malach. Prophetam legitur: Sanitatem esse sub radiis Solis, quos alas venuste appellat, atque his foveri & conservari hominum incolumitatem affirmat. Et David Psal. 121. ait: Per diem Sol non te lædet, neque Luna per noctem: ex quibus scripturæ locis stellis inditas esse virtutes à Deo constat, quibus non tantum aër variè afficitur, ut rudiores quidam putant, sed etiam homines.

Jerem. 10. legitur: à signis cœli nolite timere, quæ timent gentes. Et si autē hoc dicto prognosticum astrologicum Scioli quidam planè Elifum atq; Elufum putant, tamen si paulò attentius aspiciatur, quilibet, modò ἀπὸ τῆς διαβολῆς non laboret, intelliget, Astrologiam eo ipso magis confirmari. Signa nominantur: ergò portendi his aliquid designatur: non enim Propheta vult ea contemni, aut Epicureorum more deludi, sed Deum propter hæc signa solum esse timendum. Nolite igitur timere signa, sed potius Deum, signorum autorem, & stellarum opificem, qui suam iram & iudicium per illa signa denunciat: quantum enim prodigiorum, Eclipsium, magnarumque conjunctionum antecesserit Excidium Hierosolymitanum, historiæ testantur, quæ certè non casu proveniebant, sed eam ipsam ob causam à Deo producebantur, ut populo isti horrendas clades annuntiarent.

Lucae 12. dicebat Christus ad turbas: Cùm videritis nubem

bem orientem ab occasu, statim dicitis, nimbus venit, & ita fit, & cum austrum flantem, dicitis, quod æstus erit, & fit: Hypocritæ, faciem cœli & terræ nostis probare, &c. quo dicto colligitur, tunc temporis etiam signa sumpta esse ex cœlo & nubibus.

Matth. 17. legimus, curasse Jesum lunaticum, qui sæpè cadebat in ignem, & crebrò in aquam. Is dubio procul secundum motum Lunæ fuit correptus. Unde necessariò sequitur, Deum Lunæ vires peculiare in morbis excitandis indidisse, & secundis causis in hæc inferiora potestatem permisisse, iisque tanquam instrumentis etiamnum uti. Est enim cœlum synergon Dei. Hæc sunt testimonia S. Lit. Audiamus porrò etiam testimonia Scriptorum Ecclesiasticorum & Patrum, ut & nostri ævi insignium quorundam virorum, ut Astrologicæ divinationes magis stabiliantur & confirmantur.

Basilii Magni lib. hexameron, homil. 6. Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos: necessariae profectò sunt luminarium in hominum vita significationes: nam si non ultra modum signa quispiam, quæ ab ipsis proficiscuntur, exploret, utiles ipsorum observationes eas invenerit, quas experientia longa probavit. Quanto autem sint emolumento vitæ humanæ, quantamq; utilitatem eidem præstent, tales ex hisce luminibus observationes quis ignorat. Idem de 4. anni temporibus tractans ait, hæ temporum vicissitudines, hæ varietates, Solis motiones consuetantes, vitam nobis, & quæ ad vitam sunt necessaria, disponunt atq; administrant.

D. Ambrosius l. 4. hexam. c. 4. Quomodo luminaria facta sint in signa, non possumus negare, quod ex Sole & Luna aliquot signa colligantur. Nam & Dominus dixit: Et erunt signa, in Sole, Luna, & stellis. Sed in sequentibus reprehendit abusus illorum, qui volunt, hæc signa afferre nascentibus necessitatem quandam, cum paucos nunc esse arbitror, qui hoc credunt

*Dignus locus
considerationis*

dunt (neque ego id unquam credidi) sed inclinationem vel significationem quandam afferre à necessitate liberam. Relicta enim nobis est libera voluntas & electio, &c.

NB.

August. de civitate Dei. Non usquequaque absurdè dici potest, solùm ad corporum differentias afflatus quosdam sideres pervenire : & ideò si aliquis judiciis astrorum utatur, ad prænoscendum corporales effectus, puta tempestatem & serenitatem aëris, sanitatem vel infirmitatem corporis, vel ubertatem & sterilitatem frugum, & similia quæ ex corporibus & naturalibus causis dependent, nullum videtur esse peccatum. Nam omnes homines circa tales effectus aliqua utuntur observatione corporum cœlestium, sicut agricolæ seminant, & metunt certo tempore, quod observatur secundum motum Solis. Nautæ navigationem vitant in plenilunio, vel etiam in Lunæ defectu. Medici circa morbos certos dies observant, qui determinantur secundum motum Solis & Lunæ. Idem Januarius scribens, dicit : Non autem quisquam Sapiens observatores temporum reprehendendos, quia dicunt : Non profici-scar hodie, quia tempestas exorta est, &c. vel si qui fortè alii naturales effectus circa motum aëris & humoris ad variandas temporum qualitates ex siderum ordinatissima conversione notati sunt, de quibus dictum est, cùm conderentur, ut sint in signa, & tempora, &c.

Chrysostom. homil. 6. in cap. 1. Genes. Quid est in signa, & in tempora, & in annos, & in dies ? Docere nos vult divina scriptura, quòd horum cursus Scientiam nobis concedit temporum, & vicissitudines versionum, numerum dierum, anni curriculum, & ex his possumus dignoscere omnia.

Origenes in tomis super Genes. referente Eusebio lib. 6. depræpar. Evangel. c. 9. cùm primum caput exponeret, stellas dicit à Deo positas in cœlo, ut essent in signa, hoc est, ut per varios

rios eorū aspectus & conjunctiones significarent universas & singulas humanarū rerum causas, nō tamen efficerent. Depinxit enim Deus in stellis significationes & rationes omnium futurorum humanæ generationis eventuum, ut virtutes superiorum spirituum in iis, veluti in libris legerentur, quæcunq; hominibus, citra tamen ullam liberi arbitrii coactionem, per singula temporum intervalla essent eventura, & inde aliquam hujus scientiæ partem, quæ humani ingenii vires excellit, hominibus, stellarum observatoribus revelarent: atq; secundum hunc sensum putavit Origenes intelligendam esse sententiam quandam in libro, cui titulus est: Narratio Josephi, olim apud multos Catholicos in auctoritatem recepto, in quo Jacob Patriarcha introducit ad filios suos dicens, Legi in tabulis cœli, quæcunq; sunt eventura vobis & filiis vestris.

Johannes Zonaras dicto quoque Mosaico lumen affert, dum inquit: Quartus dies ortum habuit luminum, Solis, Lunæ, ac reliquarum stellarum, atq; his opifex cœlum exornavit, iisq; motus, exortus, cursus, & occasus destinavit, ut terre ambitus per ea illustraretur, & mensura temporis à circuitibus eorum peteretur, præberentq; iis, qui exortum eorum rectissime observarent, magnam, minimeque fallacem certitudinem & utilitatem.

Nec dissentit Matthæus Beroaldus: Principio Deus Opt. Max. creatis cœlis, deinde affixis iis sideribus, quorsum illa condidisset, ex suo verbo demonstravit, cū Solem interdiu lucem præbere mortalibus, Lunam autem cum reliquis stellis noctu idem præstare jussit. Adhæc ista voluit esse in signa, tempora, dies & annos, ut Genes. i. perspicuè docetur: Et signa quidem, quæ scriptura dicit othoth, intelliguntur prognostica tempestatum, quæ à nautis, agricolis & medicis observantur. Nam vergiliarum, Arcturi item, Orionis & Caniculæ, fimi-

C liumq;

liumq; ortus & occasus, insignes temporum conversiones notant. Ex quo non frustrà talia animadverterunt artifices, qui tempestatum significationibus, sua maturant vel differunt negotia, aut ea curant in tempore. Et ea quidem nota & observata fuisse populo Dei, testatur locus ille apud Jobum & Amos.

Eodem encomio ornarunt artem Michaël Glycas, & Ægydius Columnus Cardinalis. Aliquid prævidere, inquit Glycas, deq; signis quibusdam id, quod futurum sit, obscuriusculè conjectare nos posse, citra contradictionem omnem fatemur. Nam in rebus adeò manifestis diu sanè resistere nequeamus. Quanquam enim homo in paradiso peccavit, quanquam concessum sibi vaticinandi munus atq; beneficium amisit, non tamen misericors ille Deus prorsus eum similem evadere brutis permisit. Quo fit, ut signa quædam ei suppeditet, de quibus interdum futura prospiciat, eoq; pacto securitati suæ consulat.

Columnus Cardinalis: Non tantum luminaria cœli sunt signa inferiorum, sed etiam causæ, ut, quando rutilat cœlum, prognosticamus serenitatem, & sic corpora cœlestia non solum sunt causa istius rubedinis, quæ est signum serenitatis, sed etiam sunt causæ serenitatis, ideò tam sunt signa quàm causæ, ita, ut negare, corpora cœlestia habere effectum in hæc inferiora, sit negare sensum communē, cum sensibilibus experiamur, quòd Sol nos calefaciat, & Luna nos infrigidet.

Idem alio loco: Est cœlum primum in universo, ut Rabbi Moses ait, sicut cor in animali, cujus motus si ad horam quiesceret, statim finiret animalium vita, & sic est quasi quædam vita in universo, quòd res sic agunt, & patiuntur invicem.

Plato in Timæo vitam nobis corpoream à stellis infundi affirmat: siderumq; circuitus efficere varias vices, non solum animantium corporibus & vitæ, sed etiam universæ naturæ rerum, Imperiis & Rebus pub. & quemadmodum agricolis præcipi-

cipitur, ut tempestatum signa observent, ita in Republica Magni viri mutationum signa intelligere debent, & considerare.

Aristoteles in Meteorolog. Mundus hic inferior est contiguus superioribus lationibus, ut vis ipsius universa inde gubernetur.

Plinius l. 2. suæ natur. histor. Conjunctiones & aspectus luminarium Planetarumq; , secundum affectionem stellarum fixarum, prope quas contingunt, alios atque alios inducunt effectus.

Seneca ad Martium: Vides micante uno sidere omnia impleri: Solem quotidiano cursu diei noctisq; spacia signantem: vides Lunam successione à fraternis occurribus, lene remissumq; lumen mutuantem, & modò occultam, modò toto orbe terris imminentem: vides quinque sidera diversas agentia vias, & in contrarium præcipiti motu nitentia. Ex horum levissimis motibus fortunæ populorum disponuntur, & maximæ ac minimæ inde formantur, prout æquum iniquumve sidus incessit.

Hippocrates libro de aëre, aqua, & locis ait: Oportet medicum astrorum ortus & occasus observare, (præcipuè verò canis, arcturi, Plejadum) morbi enim in his judicantur maxime, alii enim perimunt, alii desinunt, aut in aliam speciem statumq; mutantur. Vide l. 3. aphor. & Galen. in 3. comment. l. 1. epidem. qui præter alia graviter reprehendit, negantes inferiora corpora affici à coelestibus corporibus, aitq; Sophisticum esse, manifestam negare experientiam. Idem Galenus in arte medicinali, ab aëre affici & mutari substantiam corporis nostri aperte scriptum reliquit.

Hermeticum pronunciatum est: Solem & Lunam, post Deum omnium viventium esse vitam.

Lucius Columella singulos dies Astronomica ratione ob-

servari præcepit, tum propter rei rusticæ utilitate^m, tum propter pericula quamplurima evitanda, quæ moniti à peritis ejus disciplinæ cavere possumus.

Thomas Aquinas : Ex Astrologia prædicere possumus dispositionem corporis, motum sensuum, ac res varias, aliquo modo etiam intellectum, nam corruptis ab aliquo astro sensibus, intellectus etiam patitur : voluntas autem nullo modo attingitur, liberaq; semper & incolumis permanet. Ac congruunt cum hac sententia Damascenus, Scotus, & plures alii.

Antonius Archiepiscopus Florentinus tit. 12. paragr. 6. corpora cœlestia imprimunt in corpus humanum, & per consequens in potentias sensitivas, quæ sunt affixæ corporeis organis. Vires autem sensitivæ, ubi surgunt, passionibus inclinant ad actus rationem, non tamen cogunt.

Leonhardus Varius Boneventanus, Ordinis S. Benedictini : Deus regit inferiora per superiora : ex prædictis enim clarum & manifestum esse constat, cœlum & sidera in hæc inferiora corpora, motu & lumine concomitante agere, quæ quidem actio regimen & gubernatio appellatur, Dei voluntate sic imperante atque ordinante, ut scilicet suæ divinæ virtutis cœlum esset universale instrumentum.

NB. Franciscus Patritius dialog. 3. Est certò certius, quod inferiora hæc superiorum facultate gubernantur. Nam & bella ipsa quadam astrorum vi moventur, quæ hominum corda calefacit, & ad vindicandum excitat. Manifestumq; est etiam, famem atq; pestilentiam aëris vitio generatas ex cœlesti lumine habere originē, nec aliunde terræ motus hiatusq;, modò hoc, modò illo loco generari. Sunt enim terræ spacia certis cœli regionibus distincta, hæcq; subjecta certis luminum aspectibus, qui tempore & cœlestium orbium conversione producuntur, & in subjectam regionem, eos quos dixi effectus immittunt.

Appianus in Cēsareo Astronomico. Apud omnes inconfesso est, astra quædā divinæ virtutis esse instrumenta, per quæ universum illud gubernari credimus. Siderum enim opera, effectus seu inclinationes seu influentias dicas, divinæ providentiæ quædam esse documenta, quis est qui neget? Cū nihil non in hoc mundo juxta astrorum dispositiones effici videamus, quamvis omnia in Deum referri soleant. Quemadmodum autem non securi operis cujusdam structuram tribueris, sed fabro, qui hac utitur: sic astrorum effectus, qui motus eorundem consequuntur, non ipsis astris, sed Deo illa regenti, gubernantiq; causæ, veluti primariæ ascribere debemus. Hujusmodi astrorum cursus & motus multiplices, nobis cum Deus Opt. Max. patefaciat, cœlumque ipsum tanquam librum apertum, in quo futura per stellarum & luminarium transcursus, significantur, recludat, pauca & nos super his, quæ ex eo nobis libro collecta sint, dicere instituimus.

Henricus Ranzovius lib. de conservanda valetud. Secunda causa morborum, & destructionis depravationisq; corporum nostrorum, est sinister & malevolus siderum cœlestium influxus, temperamentorumq; infelicitas. Nam uti singulis rebus proprietates certæ sunt ingenitæ, quas Deus ab æterno naturalibus effectibus coaptavit: ita singularis quoq; efficacia & vis divinitus insita est corporibus cœlestibus, quæ Deus non propterea tantum certo ordine ac magnitudine creavit, ut annos, dies, & menses discernere, sed ut essent quoque nobis signa, ex quibus quædam rerum futurarum caperemus argumenta. Pendent enim inferiora ex superioribus, & terrena à cœlestibus & cognatione quadā mutua inter se continentur. Proinde corpora superiora occultam quandam vim & virtutem in hæc inferiora infundunt, per quam humores in corporibus nostris mutantur, corrumpuntur, augentur, & diminuntur.

untur, secundum siderum positum & qualitatem. Et hoc quotidiana experientia, certissima omnium rerum magistra clarius evidentiusque docet, quàm ut ulla demonstratione egere videatur. Ac si fidem quis dictis adhibere noluerit, Lunam mihi consideret, quæ præcipuum sibi in humores dominium vindicat: crescente enim ipsa, crescunt & humores, sanguis & medulla in homine & bestiis. Cùm igitur constet, humores in corporibus nostris regi à superioribus, ex malis autem corporum humoribus oriri morbos, ex his interitus, non immeritò sanè mortis & cæterorum morborum causa in corpora cœlestia aliqua ex parte refertur.

Richardus Dinothus Normannus de Astrologia: Stellæ sua quantitate, lumine, situ, cursu, movent atque ordinant omnem mundi materiam, & locum eorum, quæ oriuntur & intereunt. Quocirca Astrologiæ studium apprimè utile, & decorum censendum. *NB. Lector.* Qui putant inquisitionem astrorum secretarumque virium ac influxionum ipsorum, Dei providentiæ derogare, maximè falluntur. Nam ipsius Dei Majestas magis illustratur, cùm tam magnas res eum per creaturas suas efficere intelligimus.

Christophorus Milæus: Cùm Astrologi in terrena diversos effectus mutua quadam atque ea naturali astrorum consensione & concordia influere cognoscerent, frequenti reditu observatæ ab iis sunt rerum conversiones, incrementa atque inclinationes, quæ præsentiri ac prædici ab iis possunt. Cujusmodi videmus serenitatis & tempestatum signa, sterilitatis ac fertilitatis tempora, quæque ad agriculturam exercendam pertinent, ut sunt arationis, insitionis, condendi, exscindendi ligna aut saxa: etiam ad navigationum peregrinationumque opportunitates, & idonea medicorum ad curationes tempora deligenda. Ex eadem cœlestium consensione, cùm iidem multos eventus, simi-

similitudine ducti inter se conferrent, ex siderum, quæ natalitia vocant, situ inquisiverunt, quæ cuique eventura, quo quisque fato natus esset, ut inde mores, ingenium, corpus vitæ actiones, & ad quam maximè rem quisque aptus futurus sit, cognoscerent. Post accommodata actionum diversarum tempora, res calamitatum prænuncias, bella, morbos, eluviones, æstus ingentes, terræmotus, graves etiam Rerum publ. commutationes, quæ nulla cognitione hominibus constare posse videntur, investigare solent. Omnis autem de astris scientia, utrumque Astronomiæ & Astrologiæ nomen habuit, in qua Magni, etiam Principes viri studiosè sunt versati. Antiquissimis namque temporibus maximi & divini honores eidem communibus animis deferebantur, earumque rerum contemplatoribus atque amplificatoribus summa præmia publicè solita erant proponi.

Cornelius Gemma Lovaniensis: Ex astrorum influxu, si methodus adsit, plurima præfagiri puto, quæ ad naturam corporis ac temperamentum pertinent, quæque ad valetudinis statum. Quæ verò ad propensiones animorum ad hæc vel illa studia, & vitiorum semina referuntur, significari interdum, sed majori virium interstitio, quo plurimum enervantur, ac veluti ex accidente pertingunt, præsertim quando immutent amplius parentum indoles, patria, consuetudo & educatio: porro quod reliquum est, electiones operum in pluribus valent.

Joh. Bodinus: Licet igitur, semperque licuit cœlestium luminum virtutem inquirere, modò in causis naturalibus consistatur. Nam in eo versatur Dei gloria, quòd per creaturas suas facit res tam mirabiles. Hæc fuit sententia quoque Damasceni, Thomæ Aquinatis libro de fortibus, & altero de judiciis Astrologicis: atque etiam Scoti. Et verè Astrologia cœlestium effectuum notitia, à Deo donata est. Sed Deus est superior omnibus istis, & qui confidit Deo, hic nihil ab astris debet metuere.

*Astrologia
quid?*

NB.

Sixtus ab Hemminga, Nob. Frisius, in Epist. ad Henr. Ranzovium: Cœlum expansum, & infinitis luminibus exornatum, repræsentat nobis imaginem æternitatis, sed cujus literas, lectionem & intelligentiam perfectè non tenemus. De effectû siderum autem in elementis, & iis quæ ex elementis constant, meritò nihil addubitamus, sed cujus minimã tantùm partem percipimus, non talem, neque tantam, quæ per deductionem causarum ex effectibus, ad perfectam futurorum cognitionem nanciscendam, sufficiat.

Astralem deniq; & verè spectabilem hunc chorum claudet Lambertus Danæus in sua phys. c. 31. ubi dicit, corpora superiora esse inferiorum, maximè terrenarum, tum gignendarum, tum conservandarum, tum etiam terminandarum & finiendarum causas quasdam secundas, quibus Dominus ordinariè quidem utitur: quanquam eas tamen cùm illi visum est, prorsus omittit, &c. Et paulò post: Non modò superiora sunt ista corpora cœlestia, sed etiam vi quadam sibi à Deo infusa in res istas inferiores temperamenta & qualitates partim injiciunt, partim movent & excitant, per quas istæ res terrenæ vel producuntur, vel conservantur, vel etiam flaccescunt, marcescunt, tandemque intereunt & corrumpuntur. Has qualitates ex istis corporibus dependentes ac defluentes influentias appellant, quæ non ex elementari regione in cœlestem ascendunt, sed ex cœlesti illa & superiori in hanc terrenã descendunt.

Possent plura hujusmodi testimonia in medium afferri, sed puto hæc sufficere stolidæ & rudi turbæ astrorum influxum ridenti. Si enim significationes istæ considerandæ non essent, non etiam in cœlo divinitus forent scriptæ & pictæ. Jam autem Deus signa & notas cœlo impressit, ut Rebus publ. denuntiarent ingentes casus, calamitates & excidia. Eclipses siquidem,

dem, Conjunctiones, Cometæ & alia prodigia, quid sunt aliud quàm oracula Dei, quibus minitatur vitæ hominum ingentes & calamitosas mutationes. Hæc qui contemnit, Dei monitiones spernit, invertitq; naturæ ordinem, & labefactat certitudinem actionum admirandorum operum Dei, quæ contemplari & intelligere ex certorum signorū objectu, sapientia est, Deo ejusque verbo non repugnans. Sed forsân hîc regerent, cœlestium corporum vim & influxum in hæc inferiora se non negare, nec damnare illos Astrologos, qui siderum motus, distantias, progressus, regressusque metiuntur & investigant, sed eos, qui de particularibus hominum eventibus ex siderum positu judicant & pronunciant, tales enim à Scriptura damnari, talemq; Astrologiam severè prohiberi. Verùm de hoc prætextu paulò post, tantum enim abest ut Astrologiam falsitatis arguat, ut contrarium potius demonstret.

Pergo nunc ad illam turbam hominum, qui omnium hominum fata, omniumq; quæ eveniunt rerum causas protinus è cœlo deduxerunt, nec cavere sibi à vi & potestate siderum, quenq; posse arbitrati sunt, stellasq; esse quasi tela & arma fati, cujus arbitrio efficiantur cuncta. Inter hos primi fuerunt plerique Chaldæi ac Ægyptii, qui genituras hominum stellis alligarunt, & voluntates etiam humanas illis mancipârunt, astorumq; significatis tanquam edictis aut decretis prætoriiis homines astrinxerunt, primos parentes nō Diaboli solùm instinctu & assensu liberæ voluntatis ruisse in peccatum, sed etiam sinistro siderum impulsu asseverarunt. Hæc est genethliaca illa Astrologia à Patribus, Principibus, Philosophis, Oratoribus atque Poëtis, ut vana & impia rectè damnata & impugnata, hanc ipse, ut ordini divino contrariam, damno. Cùm enim Deus perfectissimam habeat futurorū scientiam, solusq; eorundem sit præscius, ac nemo mortalium crastinum sibi polliceri diem au-

NB.

D

sit,

fit, sequitur illos Astrologos, qui sine fide in Deum ex astris ut numinibus pendent, ad orbem usq; esse damnandos. De his Astrologis intelligendi sunt omnes textus S. S. Levit. 19. & 20. Deut. 4. 13. & 17. Esa. 47. ubi expressè fit mentio incantatorum & maleficorum. Jerem. 10. & plures alii. Item August. lib. quæst. Vet. & Nov. Test. quæst. 115. de doctr. Christiana à cap. 17. usque ad 23. Lactantius l. 2. c. 14. Eusebius de præpar. Evang. l. 15. cap. 1. & 2. Quemadmodum autem primum hominum genus peccavit in defectu, sic hoc in excessu.

Quapropter stylum promoveo ad illos, qui media eaque tutissima ingrediuntur via, statuentes Astrologiam esse artem, & veram doctrinam de cœlestibus effectiõibus. Unde Astrologiam definiunt partem eruditam physices, stellarum naturas, proprietates & effectus inquirentem, & ex prævisis comprehensiq; beneficio Astronomiæ, stellarum motibus, positu & configurationibus, futurorum & secutorum effectuum, ratiocinationem quandam esse & deductionem: non commentitiam illam, sed extractam de veræ ac eruditæ experientiæ testimoniis, constantem demonstrationibus τὸ ὄν, id est, ex effectis contextis. Unde veram esse artem, generiq; humano utilem sequitur, quod in artis etiam definitione requiritur. Atque hîc primum peto, quod æquissimum est, ne in artem conferantur artificum errata. Si enim Logicus non semper benè differit, quid hoc ad artem? Si medicus non rectè curat, quid hoc ad Medicinam? Si Politica Scientia omnes Rerum publicarum tempestates prævidere, mederi q; omnibus incommodis non potest, quid hoc ad ipsam Scientiam? Si Ethicus non semper prudenter, temperanter q; vivit, quid hoc ad Ethicam? Si Theologus in docendo, disputando, concionandove quandoque exorbitat, quid hoc ad Theologiam? Si Geometra non rectè metitur, quid hoc ad artem ipsam? Si Historicus falsa me-

morat,

NB.

morat, quid hoc ad ipsam Scientiam? Si Poëta Mo in Momus corripit, quid hoc ad artem? Si Jurisconsultus justitiam administrat ceratam, quid, quæso hoc ad Jurisprudentiam? Ita si Astrologus prædictionibus suis non semper verum dicit, nihil hoc derogat arti Astrologicæ, quæ est universalis & perpetua doctrina ex particularibus paucorum eventuum significationibus orta. Quapropter etiam si non tam multæ sint hujus artis demonstrationes, quàm cæterarum leviorum, tamen spernenda propterea non est, nam magnitudini hoc ejus & sublimitati tribuendum. Versatur enim hæc ars in rebus, quas Deus procul removet à conspectu nostro & sensibus, & cùm hominum mores & temperamenta dijudicet, vaticineturq; de futuris maximarū in vita rerum mutationibus, divinitas quædam esse videtur. Unde etiam sublimior semper habita est, quàm ut vulgi judicio subjiceretur. Extenuat hanc artem Favorinus apud Gellium, dicens: Pauca quædam prævideri *παχυρυστέρον*, Ægidius Columnus Cardinalis, utitur voce *obscuriusculè*: & rectè quidem uterque. Nam hoc ipso amplissimo encomio ornârunt artem: siquidem ille quædam in natura & moribus præcipua animadverti posse asserit, ex quibus homines sagaces & eruditi plurima postea judicant atque observant. Videt Astrologus in alicujus genesi diros positus & aspectus Planetarum, significantes audaciam animi crudelitatem, præposterios mores, inquieta & turbulenta consilia, quibus infauſtis significationibus, quæ quidem sunt certæ, conjicere licet, futurum talem seditiosum, habiturumque tragicum exitum, & ita insignia quædam in moribus & temperamentis *παχυρυστέρον* & obscuriusculè judicari possunt, quæ tamen non fallunt, quamvis non semper contingant. Sapiens enim anima dominatur astris, rationeq; & consilio multa præcaveri possunt. Magnoperè autem prodest hæc consideratio magnis & prudentibus viris, ut

regere aliqua ex parte fortunam, & cavere sævas tempestates possint. Rectè enim dictum:

*Qui sapit, ille animum fortuna præparat omni,
Prævisumq; potest arte levare malum.*

Si parentes filiorum interdum suorum naturam satis perspectam haberent, flectere etiam melius sæva & fera ingenia ad moderationem possent, immoderatosque eorum affectus ac impetus coercere. Quàm multi sunt, qui calamitosum vitæ exitum experiuntur in juventute, quos scilicet Martis vel Saturni in ascendente tempore horæ natalis infaustus positus ad immoderatos & iracundos animi impetus affectusq; disponit? Unde hanc dispositionem ignorantes oriri à malo positu Martis, sine ullo respectu honesti, in quævis se pericula præcipitant.

NB. Quod si præscivissent Martis in dicto loco inclinationes & significationes, refrenare etiam & compescere effrenatos animi impetus potuissent, Deumq; orasse, ut sideris infaustum influxum ac inclinationem vel planè avertisset, vel saltem mitigasset. Jam dic, amabo te, mihi, quisquis es, an sic divinare ex astris sit impium, sit superstitiosum? Nemo nisi planè ἀπαιδεύτως, ac excors, cœlestiaque parum curans negabit. Unum tamen hîc præteritum non oportuit, quòd etiam apud doctos arti fidem derogare videtur, videlicet in infinita hac casuum & humanorum eventuum varietate, artem ipsam non omnia prævidere. Unde negant homines etiam eruditi Astrologiam esse artem, hoc est, universalem & perpetuam existere doctrinam posse ex paucorum eventuum particularibus observationibus: quasi verò aut Medicina morbos curet omnes, aut Politica sapientia omnes Rerum publicarum tempestates prospicere, mederiq; omnibus incommodis possit? Et tamen concedendum est, & multa utriusq; artis esse vera & firma præcepta, & ad vitam utilia. Sic & Astrologia veras quasdam habet & perpetuas signifi-

ficatio-

fications, quamvis pauciores forsan quàm Medicorum. Unde necessariò elicitur, si siderum est aliquis influxus ac effectus in hæc inferiora, temperamenta etiam & humores, Astrologiam esse eruditæ physices partem, perinde ut Medicorū prædictiones. Quæcunq; enim Scientia docet, quos effectus astrorum lux in elementis & mixtis habeat, qualiaq; temperamenta, quas alterationes, quasq; inclinationes excitet, illa in omni vitæ genere & studio est utilis. Astrologia autem est talis. Ergo. Cumq; inclinationibus sæpè studia, consilia, casusque respondeant, ideò horum quoque significationes aliquas monstrat. Neq; enim putandum est, sideralem influxum in amplum tantum aërem extendi, sed etiam ad particularem constitutionem hominum. Qui igitur negat influxus astrorum dirigi ad singularia, ei certè nihil deest præter cor. Ita autem diriguntur ad singularia, ut fortunarum & actionum humanarum autores & directores non constituentur Venus in hac, Jupiter in vita altera, ut impiè statuit Maternus, qui etiam eò dementiæ & audaciæ progressus est, ut certis constellationibus assignet beatitudinem futuram in altera vita. NB.

Pari ratione improbatur, quod Albumasar scribit: Qui orat Deum, quando Luna Jovi in capite draconis conjuncta est, is omnia impetrabit. Ex quibus certè liquidè constat, esse Astrologiam Ethnicam, vanam, & superstitiosam, & esse quoq; licitam, nec impiam, moderationem tamen summam adhibendam, prædictionumq; certitudinem, de securis ad stellarum effectiones mutationibus, aliarum & superiorum quoq; causarum mentione restringendam, verecundeq; moderandam. Pius enim & sanæ mentis Astrologus non evagatur extra NB. coeli pomœria, non affirmat ea, quæ à potestate astrorum provenire non possunt, nec miscet sortes, & ejusmodi divinationum genera, quæ Ptolomæus vocat ἀναίτιολόγητα. Interim tamen

multa judicari posse, & judicata esse ex positu astrorum affirmat de valetudine corporum, ingeniorum diversorum natura, multisq; in vita casibus, quarum rerum consideratio plurimum conducit prudentibus, & in officio cōstitutis, & ad Reipubl. gubernacula sedentibus. Magni profectò interest scire, quo quis loco cœli, suprâne an infra terram, tempore genituræ habuerit omnes Planetas, conducit enim id ad vitæ actiones, animiq; motus moderandos. Sapientis igitur est aspicere naturam, sed major sapientia, adungere Rectorem Deum, ut, si

N.B. quid mali aut astrorum positus, aut inclinatio naturæ minitur, sciamus Deum velle, piis tamen precibus exoratum, moderari eventus & mitigare. Mars in occidentis angulo cum Luna, quoties fuit multis calamitosus? Saturnus in eodem loco, quoties multis funestus? Sapiens certè anima has observationes & significationes negligere non debet, quæ, Ptol. teste, cœlestem operationem adjuvat, quemadmodum optimus agricola arando expurgandoq; adjuvat naturam. Latissimè autem hoc patet in cura valetudinis, in deligendo vitæ genere, studiive, suscipiendis negotiis vel aptis, vel ab ingenio abhorrentibus. Magna certè hæc sunt, & admiratione digna. Cyclopum & Bœotum in agro nati hæc fastidiosè derident: nec mirum, quoniam terræ impuræ filii orbiculationes cœlestes, & inde dependentes effectiones parum vel nihil curant, cœlum intuentes, ut vacca nigra portam albam. Sed premo hoc, & cesso, illustrius operæ me pretium facturum existimans, si per variarum nativitatum exempla incedens, varias ex vario stellarum concursu & configuratione, tam in aëre quàm hominibus prædictiones inopinatum eventuum, quos omni tempore diligentiores Astrologi observarunt & collegerunt, ad arti conciliandam fidem, hîc recenserem.

N.B.

Rectè enim Tacitus, paucos mortalium excipi, scribit, quibus

quibus non primo cujusque ortu à natura eventura destinentur : cujus clara documenta antiqua ætas & sua tulerit, & jam etiam nostra vidit, sed quædam secus quàm dicta sunt, cadere, propter ignorantiam & errorem artificum, & ita corrumpi fidem artis. Hæc Tacitus, quibus addi potest falsa temporis natalis relatio, partiumque & minorum mobilium ac labentium celeritas, rapidissimusque siderum cœli ac rotatæ vertiginis cursus, & nondum exacta omnium motuum cœlestium cognitio : interim tamen *παχυγέστερον* & rudiusculè Astrologo divinare licet.

Nemesius de fato, inquit, quòd Ægyptii sapientes statuerint fatum in astris positum, sed precibus ad Deum flecti & mutari. Unde liquet, constituisse illos fatum astrale rerum contingentium non necessarium, observasseque ac notasse cujusque vitam ex natali die, quem præ cæteris prædictionibus Astrologice ut maxime idoneum observarunt. Herodotus id confirmans, ait : Ægyptii ad indicatum cujusque partus momentum, de vitæ curriculo, ingenio, conditione atque fato mortis vaticinari soliti. His astipulatur Cic. l. de divinat. cum scribit : Chaldaeos ex diuturna siderum aspectione, observationeque scientiam effecisse, ut prædici posset, quid cuique eventurum, & quo quisque fato esset natus. Nunc ad ipsa Astrologicarum prædictionum exempla.

NB.

Astrologus quidam, nomine Basilus, ex nativitate Alexandri Medicei præviderat mortem violentam per manus violentas, unde Alexandrum præmonuit. Alius quidam paulò specialius hoc prædixit, pugione scilicet transfossus iri, à quodam sui familiarissimo & amicissimo : (nimis speciale est, quòd instrumentum nominat, nam ex astris id prævideri vix ac ne vix quidem potest : sufficit honestis mentibus in generalibus acquiescere, ita enim arti fides non derogatur.) Triduo autem

Memorabilis
nativitatis
exempla.

NB. Lector.

ante,

ante, quàm affinis ejus Laurentius Mediceus eum interfecisset, accidit, ut ejus prægustator (non enim nisi prægustatos cibos sumpsit) Horatius Perusianus febre laborans, ter una nocte somniaret, Laurentium Mediceum Alexandro Duci gulam præcidere: quo somnio commotus Ducis Medico Paschalius id secretò significavit. Paschalius nihil in se desiderari patiebatur, sed officii sui esse duxit, Duci in suo conclavi subtristiori quàm consueverat, id indicare, qui tum paulò post à Laurentio, postquam dolo in cubiculum esset vocatus, pugione trucidatus est, test. Jovius & Sabellicus in supplemento.

Idem Petro Ludovico Farnesio, Pontificis Pauli III. filio, accidisse legimus, qui, postquam Astrologus hoc prædixisset, Placentiæ in suo palatio fuit interfectus. Schleid. l. 19.

Ladislaò Regi Poloniæ, matre Sophia nato, adolescenti adhuc, ab Astrologis prædictum est, futurum ipsum magnum Regem, sed ad longævam vitam vix duraturum. Hic Poloniæ simul & Hungariæ Rex electus est 20. ætatis suæ anno, interfectusq; est à Turca apud Varnam. Frater autē ipsius Casimirus, cui longiorem vitam astra promiserant, huic successit. M. Cromerus lib. 19. & 29. histor. Polonicæ.

Memorabile est quoque, quod de magnis illis Ducibus Sforcia & Braccio de Montone historiæ memorant. Cùm enim Braccio certior factus esset, Magnum Sforciam hostem suum in flumine Pescara, suppetias nobili suo cubiculario, quem equus in flumen præcipitarat, laturum, suffocatum esse (erat autem hoc ei mortis genus prædictum) tantum abest, ut ejus morte fuerit exhilaratus, ut etiam in summum mœrorem conjiceretur, propterea quòd ab Astrologo quodam consulto, quem vitæ exitum ipse habiturus sit, rescivisset, brevi eum non leniori mortis genere interemptum iri: ac divinationi respondit eventus: elapsis enim 5. mensibus, cùm obsidionem & expu-

expugnationem Aquilanam fortiter redintegraret & urgeret, forti eruptione facta ab hoste interemptus est, Jovius in vita Sforciæ. Volateranus l. 23. Sabellicus l. 10.

Alexander Magnus, cùm in suam potestatem rede-gisset Indiam universam, & victor cum exercitu reversus esset in Babylonem, quam urbem aulæ habendæ delegerat, in itinere à Chaldæis peritissimis Astrologis, atque in primis Belophante, quem cæteri tanquam autoritate & doctrina eminentem ad munus hoc delegerant, ne urbem Rex ipse introiret, fore enim, si urbem ingrederetur, ut non multò post vitam cum regno amitteret. Eo vaticinio haudquaquam vano, cùm animus Regis percelleretur gravius, atq; is præmissis in urbem amicis deflectere ab instituto itinere statuisset, non tantùm gnathones aulici, qui regiæ urbis delitiis & splendore capiebantur, sed etiam Philosophi contemnere Regem prædictiones Astrologicas, & deposito omni metu ingredi regiam urbem jusserunt. Horum igitur consilio cùm credulus nimium obtemperasset, atque urbem ingressus, Hephestioni funus fecisset sumptuosissimum, paulò post ardentissima febre ex immoderatiore vini usu correptus fatalem diem obiit, exitu tristissimo adulatorum vanitatem in ridendis prædictionibus Astrologicis refellens. Diodorus Siculus.

Refert idem Theodorus, Seleucum scripsisse Chaldæos prædixisse sibi Alexandri interitum, & partitionem regni in quatuor duces. Unde Seleucus hanc utilitatem est consecutus, quòd talia præsciens sua consilia melius in illum eventum dirigere, & occasionem oblatam ad optatum exitum persequi potuit. Non multò post Alexandri mortem, cùm Seleucus Babylonis esset Satrapa, & Antigonus rationes superbè ab eo re-posceret, metuens potentiam Antigoni Seleucus, in Ægyptum ad Ptolomæum confugit, ut præsidio ejus se muniret. Eam fu-

gam magna cum voluptate audivit Antigonus, quòd speraret regnum Babylonis à Seleuco desertum sine negotio se esse occupaturum. Sed cùm Chaldæi ad ipsum venissent, & dicerent, Seleucum, si ex manibus dimitteretur, paulò post dominum fore totius Asiæ minoris, & ipsum Antigonum prælio à Seleuco devictum, interiturum. Antigonus, contemptor aliàs illarum Astrologicarum divinationum, motus dignitate atq; auctoritate eorum qui talia nunciabant, non leviter est consternatus, itaque emisit equites, qui Seleucum persequerentur, & fugâ retraherent. Sed & illi re infecta redierunt, & non mulò post Seleucus interfecto in acie Antigono, & Asia minore subactâ, prædictionibus Chaldæorum fecit fidem.

Publius Nigidius, auditâ, quâ in lucem editus erat Augustus, horâ, affirmare non dubitavit, Dominum orbis terræ natum esse, teste Tacito, Dione, Volaterano. Xiphilinus ex Dione hunc locum sic recenset: Nigidius Figulus Senator, statim Augusto prædixit Imperium: noverat is supra omnes homines suæ ætatis totius cœli ordinem & cursum, tenebat stellarum vim & differentiam, quid ipsæ aut per se, aut cum aliis conjunctæ possint & efficiant, quorum etiam studiorum causa culpatus est, quasi magicis uteretur artibus. Hic igitur, ut vidit Octavium serius propter uxoris partû in curiam venientem, (nam tunc fortè Senatus erat) statim exclamat: Nobis, Octavi, Dominum genuisti: qua de re perculsum Octavium, atque iccirco puerulum interficere volentem prohibuit, nam ut hoc modo filius tuus, inquit, moriatur, fieri certè nullo modo potest.

NB.

Idem Publius adeò in hac disciplina claruit, ut, cùm disputaretur, cur gemini diversa haberent fata, qui geniti & orti iisdem essent sideribus, suam ipse artem defendens, non eodem siderû positu, sed diverso nasci gemellos propter celerrimum coelestium orbium motus, ostendit. Figuliautem rotam magna

gna vi concitavit, & in eadem duas atramenti guttas liquavit, quæ desinente motu longo intervallo in extremitatibus sunt inventæ: quomodo igitur opinantur, inquit, cùm tam celeri vertigine cœlum circumducatur, posse gigni & oriri geminos eodem sidere, figuli rotâ parvo incitata cursu excussas guttas eodem momẽto tam diversis locis ostendente. Et præter hanc Publii demonstrationem ipsa quoque experientia testatur, geminos non tam subito nasci unum post alterum, quin intercedat aliquod spacium: Ergò nunquam ferè simul. Hæc Nigidius. Et geminos etiam nunquam ferè nasci simul naturales quoque causa suadet, quia natura tam vehementes motus & dolores tam subito ac uno momento sustinere non potest, sed paululum se recreando motum redintegrat: quid? quòd uno coitu rarò gemini concipiantur, nam hi soli, qui uno coitu concipiuntur, uno quoq; enixu eduntur. Unde non perperam Avicenna inquit: Matrix primò deglutit unum semen pro formatione unius: postea alterum pro formatione alterius cum mora & quiete. Quòd autem gemelli interdum habeant ferè fortunam, conditionem, dignitatem & longitudinem vitæ eandem & æqualem, ratio est, quòd ferè ambo uno momento sunt nati, vel eandem in conceptione & nativitate astrorum habuerunt constitutionem. Et licet rarò nascantur gemini uno puncto, fieri nihilominus potest, ut diversis in locis duo infantes eodem temporis puncto in lucem edantur, sed sub diverso stellarum positu ob aliam cœli faciem, poli q; elevationem: unde nec iisdem præditi sunt moribus, nec eandem fortunam experiuntur. Quod si verò uno eodemq; loco nascuntur infantes, considerata est materiæ conditio cum re subiecta, quæ juxta suam dispositionem ac habilitatem magis ac minus recipit cœlestem afflatum ac impressionem: nam secundum subje-

etorum varietatem effectus variantur, virtutesq; astrorum operantium mutantur propter recipientium diversitatem.

NB. Sed in primis memorabile & dignum hoc loco est in multis à me summo studio observatum, quòd natalitatis nostræ sidera convenientia congruentes etiam inter se animos producant, ita quidem, ut sub uno horoscopo seu ascendente in lucem & vitam venientes, tacito & occulto sympathismo, nutu etiam oculorum, & intuitu tantum, animorum congruentiam significant, contra verò sub diversis, vel rectius oppositis horoscopis nati, animorum antipathismum verè experiantur. Atq; hinc fit, ut sæpè alter alterum ad primum conspectum, & sine ulla præcedente offensione, ita avertetur, ut in eodem etiam conclavi vel mensa ferre vix possit. Sed redeamus ad prædictionum exempla memoratu digna, quæ prisco & nostro etiam seculo observata, & memoriæ prodita sunt.

Julio Cæsari vaticinatus est Spurina, eumque monuit, ut periculum caveret, quod circa Idus Martias eventurum esset. Cæsare eum, adventantibus Idibus Martiis deridente, ipsæ, inquit, venerunt quidem, sed nondum præterierunt. Cæsar enim eo ipso die multis vulneribus in Senatu confectus periit. Et quamvis Spurinam augurem fuisse constat, tamen Cæsari fatalis hic exitus à pluribus aliis est prædictus, inter quos Astrologos fuisse dubium non est. Unde etiam Manilius de Cæsare in versibus suis canit :

*Ille etenim cælo genitus, cælogq; receptus,
Cum benè compositis victor civilibus armis,
Iura togæ regeret, toties prædicta cavere
Vulnera non potuit, toto spectante Senatu
Iudicium dextra retinens, nomenq; cruore
Delevit proprio, possent ut vincere fata.*

Magi ex ortu novæ stellæ Regem & Servatorem totius mundi
natum

natum esse ex astrorum doctrina eruditissime judicarunt, eaq; de causa ex oriente Hierosolymam profecti ad verum Messiam beneficio Astrologiæ, Deo sic gubernante, pervenerunt, priusque ex astris, quàm Judæi ex scripturis Christum cognoverunt.

Thrasyllus Mathematicus Tiberium, ab Augusto vitrico, Rhodum relegatum, & non parum suæ salutis timentem, bono esse jussit animo, cùm circa mare deambulet, finemq; ærumnarū instare denunciaret: Thrasyllus videns advenientem navem, fidenter eâ felicia afferri Tiberio affirmavit: & non multò post nave ad portum delata literas ab Augusto & Livia accepit, quibus Romam revocatus Imperii sui jecit fundamenta.

Idem Tiberius, cùm statisset Rhodi Thrasyllo de muro præcipitare, eò quòd is solus ex Astrologiæ secretis omnes ejus cogitationes cognosceret, sensit hominem eo ipso tempore esse solito tristiores: cujus rei causam cùm exploraret, respondit se periculi cujusdam suspicionem præsentire. Unde Tiberius admiratus hominem, qui institutum non ignoraret, intermisit.

Tacitus, Suetonius, Josephus & Dion autores probatissimi de Tiberio, Galba & Thrasyllo ea literis prodiderunt, quæ omissa hîc non oportuit. Non omiserim, inquit Tacitus, præsagium Tiberii de Servio Galba tum consule, quem accitum, & diversis sermonibus pertentatum, postremò Græcis verbis in hanc sententiam allocutus est: Et tu Galba quandoq; degustabis imperium, seram & brevem potentiam significans, scientiâ Chaldæorum artis, cujus adipiscendæ otium apud Rhodum Magistrum Thrasyllo habebat, peritiam ejus hoc modo expertus. Quoties de negotiis consultaret, edita domus parte, ac liberti unius conscientia utebatur, is verò literarum ignarus, corpore valido, per avia & prærupta (nam saxis domus imminabat)

nebat) præibat ei, cuius artem Tiberius experiri statuiſſet, eundem regredientem, ſi vanitatis aut fraudum ſuſpicio inceſſerat, in ſubjectum mare præcipitabat, ne index arcani exiſteret. Igitur Thraſyllus iisdem rupibus inductus, poſtquam percun-ctantem commoverat, imperium ipſi & futura ſolenter patefaciens, interrogatur, an ſuam quoq; natalem horam comperiſſet, quem tum annum, qualem diem haberet. Ille poſitus ſiderum ac ſpacia dimenſus, hære primò, poſtea pavescere, & quantò introſpiceret magis, tantò magis trepidus admiratione & metu obſtupeſcens, poſtremò exclamat, ambiguum ſibi & prope ultimum diſcrimen inſtare. Tum complexus eum Tiberius, præſcium periculorum & incolumem fore gratatur, quæque dixerat oraculi vice accipiens inter intimos amicorum tenet.

Apollonius Ægyptius, teſte Dione, Cajo Caligulæ mortem prædixit, qui eam ob cauſam Romam miſſus, ad Cajum eo die perductus eſt, quo ille (Cajus) mortem erat obiturus, certiffimo nimirum vitæ periculo, niſi Caligula paulò poſt interfectus exitu funeſto prædictionis certitudinem comprobaffet.

Scribit Joſephus in omni Judæorum doctrina peritiſſimus, Judam Eſſæum, qui ferè nunquam divinando aberravit, Antigono, Johannis Judæorum ducis filio prædiſſe locum & diem, in quo illi fato erat deſtinatū mori. Sed Antigono tranſeunte templum exclamavit: Papæ, nunc mihi pulcrum eſt mori, quando mearum prædictionum mendacium deprehenſum eſt. Venit enim Antigonus, qui hodie deberet occidi. Locus autem ejus necis erat apud Stratoniſ ^{πυργόν}, & ille quidem ſexcentorum abhinc ſtadiorum intervallo diſtat, horæ verò diei ſunt quatuor, ut ita vaticinationis tempus effluxerit. Hæc locutus ſenior mœſto vultu & mente ſollicita multa ſecum re-puta-

putabat: sed paulò post Antigonus interfectus est alio loco subterraneo, eodem nomine, quem prædixerat: & ita in situ loci tantùm aberravit.

Idem Josephus Astrologiam edoctus Vespasiano patri, & Tito filio, non solùm eos terrarum Dominos futuros, sed etiam se à captivitate liberaturos, constanter affirmavit, & ut tantò magis sibi fidem adhiberent, vinculis se custodiri, usq; dum prædicta evenirent, petiit. Cùm autem nonnulli ex Vespasiani intimis dicerent, illi nō adhibendam fidem, qui suam propriam captivitatem ignorasset, ipse verò affirmavit, se ante prædixisse. Quare de ea re Vespasianus inquirens, ita esse invenit. Ergo illi fidem habuit, sed tamen custodiæ, usque dum prædicta evenirent, tradi jussit. Postea verò, cùm Imperator factus est, libertati eum restituit. Hæc Josephus de seipso vivente & sciente Cæsare scripsit, cui mentiri fuisset capitale.

Ascleterion mortem sibi instare Domitiano confessus est, eventurumq; , ut à canibus brevi laceraretur. Hunc Domitianus sine mora cremari, ad coarguendam artis temeritatem, ac sepeliri accuratissimè mandavit, sed repentina tempestate diruto funere semiuustum cadaver canes discerpsērunt. Quo audito Domitianus valde perturbatus mortem timuit, quæ ilicò subsequuta præsagio fecit fidem. Dion.

Apollonius ad Nervam hæc scripsit: Nos, ô Rex, & quidem brevi simul erimus, ubi neque nos aliis, neq; alii nobis imperabunt. Sciebat enim sibi citò è vita esse migrandum, & Nervam per breve tempus imperaturum. Et licet multi Apollonium Necromantiæ insimulent propter Philostrati falsam de illius vita relationem, tamē ex Hieronymo & Eusebio constat, illum Philosophum fuisse, natalesque dies, & circularis motus doctrinam observasse & calluisse.

Adrianus Imperator in juventute singulis annis Astrologicas

logicas prædictiones fecit, ita ut sibi omnium dierum usque ad horam mortis futuros actus ante præscripserit.

Severus Imperator in Africa à Mathematicis didicit quæ sibi essent eventura, antequam ad Imperium perveniret. Quare factus est Mathematicus insignis, & prima conjuge mortua noluit aliam quàm Juliam ducere, quòd sola ex multis oblata regiam genesin haberet.

Domitianus exploratis diebus & horis, in quibus Principes viri essent nati, plerosq; sustulit, qui regiam haberent genesin, ac inter eos etiam Melum Pompejanum. Idem quoque fecit Tiberius.

Scribit Dion, Severum scivisse, se ex Britannia non reversurum, quod maximè cognoverat ex stellis, sub quibus erat natus.

Alexandro Severo ad Germanicum bellum proficiscenti, Thrasybulus Mathematicus illi amicissimus prædixit, ipsum barbarico gladio interficiendum. Quod ita contigit. Nam antequam in conspectum hostium veniret, à Germanis militibus interfectus est, Lampridio teste.

De Zenone Imperatore hæc scripsit Glycas. Is cùm morte mulcasset Harmatium, qui fraudulentè se proditorem heri sui declaraverat, simulq; promisso satisfecerat, quòd ipsius filium Cæsarem renunciasset, & non multò post illum per vim Cyzicenorum Pontificẽ inaugurari mandasset, contigit, quod ei prædictum ab Astrologo fuerat, ut impetrato imperio paulò post moreretur, & conjugem suam unà cum imperio viro cui-dam senatorii ordinis relinqueret. Hoc in memoriam sibi revocato, complures præsertim illustres Senatores neci dedit. Verùm inexpugnabilem divinæ providentiæ vim nemo mortalium unquam coarguere, ceu vanam & inefficacem poterit. Quippe cùm Zeno vitam cum morte commutasset, Imperiumq;

riumq; reliquisset Romanum, ad Anastasium id pervenit, qui cum Ariadne Imperatrice matrimonium contraxit.

Astrologus quidam nomine Nicolaus, Constantino Duca mortem prædixit, ante ejus interitum scribens: Nolite timere à Duca, nam temerè novis rebus studebit, statimq; peribit. Quod idem etiam Leo vaticinatus est: atq; hæ prædictiones fuerunt veræ, paulò enim post in urbe Constantinopolitana, tumultu excitato, equo prolapso præcipitatus periit.

Firmicus scribit, inter alias prædictiones, ex Solis Eclipsi, quæ medio diei tempore accidit, Optaritii & Paulini consulatione, Mathematicos ex sagaci intentione prædixisse, quid cunctis hominibus paulò post futurum esset. Idemq; recenset, Plotinum, cum primò nihil potestati stellarum tribuisset, postea serpente morbo minutæ partes viscerum dilaberentur, solus superstes animus retinebatur, tandem cum vim fati sentiret, & animadverteret, proprio exemplo, quòd finis sibi instaret, quem stellarum ignitarum indicia decreverant, cunctos homines docuit, vim potestatemq; factorum ac stellarum nulla posse ratione contemni.

Petrus Justinianus in historia Veneta scribit: Planetarum & coelestium corporum dispositiones sub Jovis aspectu felicia omnium rerum incrementa huic urbi denunciaffe, his verbis: Attila defuncto Venetiarum populi, qui ejus metu in hæc stagna confugerant, campestribus locis assueti, consilia agitarunt remigrandi in continentem ad patrias sedes, quas ingenita natalis soli dulcedine adamabant: sed ex his plurimis ante oculos habentibus barbarorum immanitatem, incendia, foedasque populationes, quibus antea Radagisus & Alaricus Gothorum Reges, & novissimè recentis memoriæ Attila Italiam affecere; perpetuum his locis tutioris vitæ studio figere domicilium vitæ placuit: atque à divinis exorsi primi illi Veneti pietatis cultores,

tores, nascentem urbem templo ornarunt, quod D. Jacobo consecrantes medio Rivalti foro erexêre. Jacta autem felici-
bus auspiciis civitatis fundamenta, ac tanti Imperii incunabu-
la fuêre, Pontificatu Papæ Innocentii I. imperanteq; Honorio
cum Theodosio, Arcadii filio, anno 421. V I I I. Calendarum.
April. circa meridiei horam, in qua Planetarum dispositiones
& cœlestium corporum figuræ sub Jovis aspectu felicia rerum
omnium incrementa denunciabant, ut ex signis, quæ hîc po-
nuntur, patet cœlestibus: Nam à Septentrione dominabantur
pisces, aries, taurus, à meridie virgo, libra, & Scorpius, ab occa-
su Leo, Cancer, & Gemini, ab ortu Aquarius, Capricornus, &
Sagittarius.

Lucas Gauricus quoque computavit Venetorum urbis
ædificationis figuram, aitq; eam ædificatam anno 421. 23. Mart.
in meridie, ponitq; in oriente 25. gr. Cancrî: Solem in medio
cœli, & 4. gr. arietis: Lunam in 14. geminorum: Saturnum in
27. Virginis: Jovem cum Mercurio in 13. piscium: Martem in
14. libræ: cum capite verò draconis Venerem in 6. tauri: addit-
que fore hanc civitatem felicissimam, (exceptis bellis, propter
Martem in suo casu) quia habet Solem aphetam in suo throno
seu exaltatione, & cœlorum culmine partiliter supputatum:
dicitq; præterea, Senatores domini scepra administraturos
usque ad annum Domini 1888. vel circiter. Hæc Gauricus. Sub-
secutura ætas observare poterit, an vera prædixerit. Differunt
enim hi duo autores de Venetiarum ortu nō annis, sed diebus.

Heraclio Astrologi prædixerunt, magnum ipsi & Impe-
rio imminere periculum à circumciso populo, & ut dicitur ob-
servabili præ aliis proverbio, stellarum influxus facilius prævi-
deri possunt quàm præcaveri: ita hic cùm Judæos timeret,
Sarraceni ab illo ob negata stipendia defecerunt, Arabiamque
cum nonnullis locis in Ægypto occuparunt, Mahometis le-
gem

gem & sectam invexerunt, qui deniq; finem Byzantino Imperio attulerunt, & nostro Imperio adhuc imminet.

Nothebaldus Astrologus Adelberto Archiepiscopo Bremensi, Friderici Palatini fratri, multa vera prædixerat, in eo tantum deceptus, quod calculo subducto pronunciaverat, ex morbo, quo periit, illum non moriturum. Adamus Bremensis Canonicus.

Æmilius de Joachimo Abbate vaticinandi peritiâ percelebri prodidit, Gallorum & Anglorum Reges contra Saladinum arma moventes, cupidos pernoscere exitum belli, ad se perducere curasse Joachimum, respondentem ituros illos quidem, sed parum profecturos, quod nō diram beluam ipsorum fata appeterent, nec terræ Sanctæ recipiendæ dies illuxisset.

Johannes Comes Mirandulanus miserum flagellum Astrologorum, adversus Astrologiam edidit librum, quem Bellantius Senensis & alii elusum eliserunt: hi, ut artem veram ostenderent, illum annum ætatis 33. non transgressurum prædixerunt, ex directione ascendentis ad Martem, quemadmodum ex scriptis editis constat. Et quidem Bellantius l. 5. suarum responsionum contra Picum sic scribit: Nec unum tacendum videtur, complures enim sunt Florentiæ testes fide dignissimi, quibus inspecta Hieronymi Savanarolæ genitura, quinque ante ejus jacturam menses dum florebat, vitam laqueo terminaturum prædixi. Is quanquam crematus, prius tamen fuit strangulatus. NB.

Bartholomæus Chassanæus audivit, ut ipse narrat, Mediolani, quod eximius Astrologus dixisset Duci Mediolanensi, Galeatio Mariæ vicecomiti, ipsum ex vulnere periturum, quod esset ei proprius vasallus inflicturus. Astrologus interrogatus à Duce, quo mortis genere esset interiturus ipse, respondit, se in publico interemptum iri ex trabe ligni cadente: quo audito, NB.

Dux ira accensus ipsum mox decollari iussit, ut ex rei eventu cerneret Astrologicā artem esse falsam. Cū interim pararetur locus, & campana solito more pulsaretur, populusq; concurrisset, & ipse traditus executori ad locum supplicii deduceretur, inter exeundum, sub porta magna, quæ est ante Ecclesiam cathedralem, cecidit turris, quæ dictum Astrologum cum aliis interfecit: ipse verò Dux in festo S. Stephani, & in Ecclesia ipsi sancto dicata, Mediolani, universo astante populo, & ipsius aulicis, interfectus est à proprio vasallo, sicq; fuit vera prædictio Chassanæi de proprio & Principis exitu ac morte.

Johannes de Lignano tempore Martini V. Papæ, prævidens ex genitura filium cruci affigendum, volensq; fatali genescos dispositioni succurrere, sacris eum initiari ac apprimè erudiri curavit. Sed ne sic quidem evitare vim fati potuit. Nam cū eum concives sui ad Martinum Papam ablegassent, rediens domum propter legationem non fideliter tractatam, de nocte à Magistratu Bononiensi suspensus est: quem cū elucescente die pater pendentē vidisset, deplorans, inquit: Eheu, fili mi, tu infelicissimum fatum nec humanis literarum adminiculis, nec divinis mysteriis superare potuisti.

Joh. Dubravius Episcopus in historia Bohemica scribit, Nicolaum quendam ex eorum numero, qui divinandi scientiam ex decretis astrorum profitentur, Ladislao Regi Bohemiæ & Ungariæ, Alberti Imperatoris filio, cum insigni pompa equestrium pedestriumq; copiarū Pragam introcunti, nuptias ibidem cum Caroli Galliæ Regis filia celebraturo, pronunciasse infaustum ingressum, quod vaticinium apud paucos curam, apud reliquos risum, velut vanitate plenum excitavit, omnisq; sollicitudo omnium ac maximè Regis intenta fuit in nuptiarum apparatus, verū Rex paulò post morbo correptus, post sex & triginta horas, quam ægrotare cœpit, animam efflavit,

flavit, & sic Nicolai vaticinium mœrore tristi completum est.

Lucas Gauricus, Johanni Bentivolo, ejusq; filiis ac nepotibus exitium denunciavit, nisi se Pontifici submitterent, proptereaque captus, & à Tyranno ex alta trochlea suspensus fune quinquies quassatus est, qui tamen ante à Chiromante, ut violenti cruciatus causas effugeret, erat admonitus. Sed postea Bentivolus unà cum suis à Pontifice est superatus & cæsus.

Friderici II. Imperatoris Astrologus interrogatus ab eo, cur tantum honoris Rudolpho Habsburgensi Comiti pauperi in aula sua tunc versanti, exhiberet, respondit, mortuis tuis filiis, quorum adhuc decem supersunt, ipse ejusq; posterum ad tua regna pervenient, teste Alberto Argentinensi, quod etiam exitus ipse probavit. Nam anno Christi 1273. Cal. Octobr. Rudolphus à Germanis Principibus Francofurti in Regem Romanum eligitur, cùm Basileam obsideret. Et hodierno adhuc die videmus Rudolphi posteros regnum Neapolitanum, ducatumq; Austriæ & Sueviæ, unà cum Imperio & regno Neapolitano obtinere. Imperator enim Rudolphus ab eo nomen & ditiones hæreditario jure accepit, & Philippus Hispaniæ Rex ex eodem natus regnum Siculum & Neapolitanum nactus est.

Scribit Cuspinianus, narrasse sibi Georgium Thursum virum spectatæ fidei, Regisque Ungariæ Camerarium, quòd Matthias Mechovita singularis tam in medendo quàm prognosticando eruditionis vir, Montium egressuro Regi Poloniæ Sigismundo, ut Cæsarem Maximilianum conveniret, qui Cracovia 5. Mart. discessit, prædixerit, ipsum neq; visurum Cæsarem, neque expediturum quippiam, nisi commodius tempus expectaret. Quod cùm miraretur Rex, ut erat animi inconcussi & firmi, constantissimè perseveravit in proposito: eundem, inquit, quò Deus & fortuna vocat, promissum ratum servabo, nemo me à proposito abalienabit: videbo Cæsarem, & fratrem

NB.

conveniam: interim per quosdam Consiliarios mandat, ut diligenter à Matthia inquirāt, serione an joco locutus fuerit. Idem asserit, Regem non visurum Cæsarem, nisi expectare velit Junium, & ante festum Joannis Baptistæ eum cum Cæsare omnino non collocuturum. Nihilominus tamen exivit Rex, & cum tam longa mora traheretur, sæpè illius prædictionis fuit memor. Hoc idem Mechovita Andreæ thesaurario perscripsit, quod & evenit, 16. enim Julii post longas tractationes & moras Imperator & Rex sese invicem primum viderunt.

Andreas Medicus & Astrologus Flandrus prædixit mortem Carolo Ducis Burgundiæ, & Jacobo III. Regi Scotiæ, ipsum à propriis subditis interfectum iri, quod Buchananus l. 12. sic refert: Anno 1467. legati ad Carolum Burgundiæ ad sedandas mercatorum querelas missi, cum in Flandriam appulissent, ibi comiter accepti. Ab iis aliquando forte fortuna invitatus, ut unâ cœnaret, Andreas quidam Medicinæ Professor, & qui magnam Astrologicarum prædictionum putabatur habere peritiam: is audita adventus ipsorum causâ, seductos occultè admonuit, non esse, cur magnoperè festinarent. Intra paucos enim dies certum de Duce nuncium affuturum. Nec prædictioni defuit eventus. Nam intra triduum est renunciatum, Ducem exercitu profligato ad Nancæum Lotharingiæ oppidum, ab Helvetiis fuisse interfectum. Ita illi rebus, ob quas profecti erant, infectis, reversi, cum apud Regem Andreæ de rebus futuris præscientiam mirè laudassent, animum ejus in eas partes proclivem impulerunt, ut magnis pollicitationibus hominem ad se accerferet, ac non ita diu postea advenientem, benevolè exciperet, & opulento sacerdotio, aliisque muneribus donaret: hic Regi exitium imminere prædixit, quod eventus quoque deinceps comprobavit.

Cominæus scribit, Episcopum Viennensem multò ante præ-

prædixisse, Ferdinandum nomine ultimum fore Regem Neapolitanum, cum Alphonsus Rex cum Friderico filio 19. annorum juvene adhuc viveret, & Rex esset. Quare Ferdinandus promisit Cominæo quotannis, si Rex fieret, 200. coronatos.

Guido Bonatus Foroliviensis Astrologus sub Martino IV. Guidoni Montis Ferrati Comiti, diem prædixit, quo, si Forolivio egressus astu invaderet hostes, eos superaturus, victoriaque potiturus, sed vulnus accepturus esset. Atq; ut Guido Comes sermoni fidem haberet, ipse egredi urbe unâ cum Comite, & interesse pugnae voluit, stupasque, ova & alia, quibus vulneri nondum facto opem ferret, secum extulit, secutoq; pugnae & victoriae eventu, quem prædixerat, vulnus Comiti est illatum. Idem Guido civibus suis, qui adversus Pontificem gerebant bellum, horam pugnae assignavit, in qua pugnantes victoriam essent reportaturi, nec eos fefellit. Volater. l. 21.

Petrus Leonius Spoletanus, Medicinæ & Astrologiæ peritissimus, cum sibi subitæ mortis periculum in aqua portendi cognosceret, Patavio, Venetiisque in Umbriam & Spoletum migravit, ut frequentes navigationes effugeret. Mox ubi ad Laurentium Medicum esset vocatus, & ex astrorum scientia morbum salubrem prædixisset, omnemq; benè gerendæ rei occasionem prætermisisset, à Lazaro Placentino Medico illustri, (qui à Ludovico Sfortia Ticino missus, sera afferebat remedia) reprehensus, atque adeò omnibus invisus, post mortem Laurentii, incertum an desperatione actus, an illata vi à Petro, Laurentii filio, in proximæ Caregio villæ puteum præceps datus mergitur, in Principis Florentini morte prævidenda calculi fortè aut judicii errore deceptus, in suo ipsius fato cognoscendo vates nequaquam falsus.

Seraphinus Mantuanus monachus, Astronomiæ & Chiromantiæ peritissimus, Johanni Cardinali prædixit, futurum illum

illum Pontificem, cùm esset annorum 37. quod tamen ipse Johannes nequaquam sperabat aut credebat. Paulò autem post electus & Leo, X. est nominatus. Hic monachus Romam vocatus, cùm esset Leo in Pontificem electus, maluit in suo monasterio, quod reliquum esset vitæ transigere, quàm Romæ esse: Leo itaq; X. 400. coronatos annuatim monasterio decrevit, Gaurico teste.

Dethlevus Revenlovius nobilis Holsatus prædixit Friderico I. & Christiano III. gubernationem regni Danię & Norvegię, diversasq; victorias, cùm regna illa Christiæmus II. gener Philippi Regis Hispaniarum adhuc teneret: quemadmodum & tempus horum filiorum, quo die essent nascituri, & cuius sexus essent futuri post conceptionem.

Idem Andreæ Barbato Episcopo Lubecensi dignitatem, genus mortis, annum & mensem denunciavit, qui obiit anno 1559. XII. Aug.

Idem quoque Revenlovius Carolo Imperatori belli exitum, quod gessit cum Protestantibus, Electore Saxonię, & Landgravio Hassiæ, prædixit, & profectus est ad eum Gengam versus, in quo itinere periit, aut propter honestū munus, quod à Carolo acceperat, interfectus, aut alioquin ab ignotis, ut fit in bellicis tumultibus, trucidatus. Ranzovius in sua Astrol.

Henricum II. Regem Gallię monuit Gauricus per literas, quinquennio antequam moreretur, ut finito 41. ætatis anno vitaret duellum, astra enim minari vulnus in capite, quod vel cœcitatē, vel mortem protinus afferret.

Franciscus Gonzaga, Marchio Mantuæ, à Malvetio Bononiensi captus est, quod multò ante expressè ei prædixerat Gauricus. Hic idem Paulo III. indicavit, ipsum certo anno Pleuriti de laboraturum, aut in aquis periculum vitæ subiturum, quod

cùm

cùm accidisset, ob prædictionis veritatem remunerandam fecit eum Episcopum Civitatem, & equitem S. Pauli.

Junctinus testatur Julianum Ristorium à Prato, edidisse Prognosticon anno 1528. in quo multa verè prædixit, ut non solum obstupescerit Florentinos & Romanos, sed universam quoque Italiam, Gallorumq; & Hispanorum exercitum.

Junctinus prædixit Henrico Poloniæ Regi, Henrici Gallorum Regis filio, anno 1572. in tractatu de stellis fixis, cùm haberet Procyonem in horoscopo, quæ stella regna & imperia decernit, illum ad majora rerum culmina perventurum, antequam Rex Franciæ esset factus, quod etiam contigit anno 1574.

Scribit in sua historia Natalis Comes, quòd cladem Gallorum factam ad S. Quintinum, in qua Monpensierus, Connestabilis, Marechalculus S. Andreæ, Reingrafus, Lansaccius, & fermè bis mille nobiles capti & interfecti sunt, multò ante prædixerit Michaël Nostradamus, rerum Astronomicarum peritissimus, cum multis inde secutis calamitatibus. Et addit Natalis Comes verba sequentia: Neque enim tam fallax existimari debet, ut assolet, prædictio, quæ à peritissimis fit astrorum, cùm Deus optimus rerum omnium moderator non ita occultas esse aliquando imminentes calamitates voluerit, ut eas devitare non possimus, si expergiscamur. Sed propter inscitiam ferimur plerumq; tanquam prono alveo fluminis, neq; studemus per sapientiam viribus astrorum resistere. Nam profectò facilius est sapienti prævisum quàm ignoratum periculum devitare, cùm imprudentia contra, & inscitia periculi devitandi ipsa propè sit necessitas. NB.

Sixtus ab Hemminga edidit quidem Astrologiæ refutationem, nihilominus tamen in genitura Johannis Austriaci fatetur, quod deduxerit 7. annis ante mortem Austriaci pro vitæ NB.

longitudine Lunam ad oppositum Saturni, & horoscopum ad corpus Saturni, & quòd pervenerit Lunæ directio ad Saturni oppositum annis 31. & mensibus 7. quo ipso tempore ætatis suæ, & anno, & mense, & die Austriacus fatis obtemperavit, peste scilicet anno 1578. 2. Oct. hor. 2. pomerid. extinctus. Et addit: Si in omnibus nativitatibus, vel etiam plerisq; hoc pacto convenirent eventus cum directionibus, solam se Astrologiam magnificare velle, eamq; præ cæteris scientiis unicè amplecti, & tanquam divinam colere.

Matthæus Delius Danus constituens in Oenoponte Philippo Hisp. Regi figuram nativitatis anno 1551. Medico Cæsareo Caroli V. tempus nativitatis ipsi præscribente, judiciumq; ejus postulante, prædixit, ex Marte in secunda retrogrado & damnato à Luna, Lunâque vicissim ab illo, significari ei paternæ substantiæ diminutionem aliquam, Solemq; in domo cadente diminutionem potentiæ ejus, cum visa esset maxima. Erexit etiam eodem loco & tempore Carolo, Philippi Regis filio thema, in cujus expositione scribit sequentia: Hæc figura inchoata est in ipsa cōjunctione luminarium incidentium in tam gravissima loca Eclipsium præcedentis anni, ita ut nō debito tempore prodierit infans, & mirum quòd ipse unà cum matre non perierit, rarò enim veniunt ad senectutem, & si vivunt maximas experiuntur adversitates. Quidam carent visu, quidam auditu, alii loquela, ut hic natus, tamen processu temporis mutabitur, non erit tam longævus quàm pater, morietur in adolescentia, post directionem Saturni ad ascendens.

NB. Michaël Eitzingerus refert, Philippum Melanchthonem, cum Gulielmus Nassovius Auriaci pater filiorum genituras ei obtulisset, & de singulis judicium ejus exquirens, eam quæ est Auriaci considerasset, dixisse, multa quidem eum moliturum, ac magna, sed mortem fore violentam. Idemq; ipsi Cornelium Gem-

Gemmam & alios prædixisse Eitzingerus refert. Est autem an. 1584. 30. Jul. tribus plumbeis globulis è parva bombardà à nobili Burgundo Balthasare Serac, aulæ suæ familiari, emissis, Delphis in Hollandia, vita privatus, ut ita Philippi, Cornelii Gemmæ & aliorum prædictioni eventus responderit. Natus est anno 1533. 13. April. circa hor. 14. aquario ascendente, qui à Marte cum altero luminari hostilibus radiis impugnabatur, unde facilis fuit de violento exitu prædictio.

Scribit Schleidanus, Carolum V. iisdem Calendis, quibus natus erat, Imperatorem creatum fuisse. Habuit autem in ortu Capricorni sidus, quo sidere etiam natus fuerat Augustus, qui propterea nummū felici Capricorni sidere percussit, ad quod etiam Horatius alludit, cūm Hesperiaē tyrannū Capricornum appellat: eodem sidere Carolum Borbonium, & Cosmum Medicen natum Cardanus scripsit, Selinum quoque Turcarum Principem, qui 7. Calend. Sept. eodem mense quo Augustus Marcum Antonium vicit, Regem Persarum Hismaëlem in Caldezanisis campis fregit. Biennio post iisdem Calendis Campsonem Soldanum de Imperio dejecit. Hi omnes habuerunt Capricornum in ortu, & singuli ad maxima imperia regna, ductus, & opulentas hæreditates pervenerunt, multaq; & gravissima bella felici exitu gesserunt. Unde hujus artis consensus intelligi potest. Quo fundamento proculdubio nixus Basilicus Mathematicus, prædixit Cosmo Florentiæ Duci, cūm adhuc privatus esset, de quæ eo nihil cogitaretur, ingentis opulentiæ hæreditatem ei portendi, quòd in ipso genituræ horoscopo Capricorni felix astrum mirabili conspirantium siderum aspectu irradiatum esset. Autor Jovius.

Idem Alexandri cædem magna cum multorum admiratione indicavit, & tanta animi confidentia, ut certum quoque percussorem designaverit, qui esset ei intimus, habitu gracili, suspen-

suspensa taciturnitate, ferè cæteris infociabilis. Quibus indiciis quasi digito monstrabatur Laurentius Medicus, qui nefario ausu ipsum contra omnia consanguinitatis jura in cubiculo trucidavit. Idem Jovius.

Adducendus deniq; in hunc chorum est Galenus lib. 3. de diebus criticis, de reliquis prædictionibus: & Hermes Trismegistus in Jatromathematico, hoc est, in sua Medicinæ cum Mathesi conjunctione inquit: Illud denuò repetendum est, quod nos observantes verissimum esse experti sumus, ab Ægyptiis Astronomis inventū, Lunam non modò ægris, sed etiam sanis dies tandem quales futuri sint, posse prænunciare. Si enim ad Planetas temperatos steterit, quos Salutares Latini nominant, faustos & bonos producere, si ad intemperatos, graves molestosq;. Fingamus homine quodam nascente salutares Planetas in ariete, malignos in tauro esse. Is homo cū Luna in ariete, cancro, libra, & Capricorno fuerit, pulcrè habebit. Cū verò taurus ipsum, vel tetragonum aliquod, vel diametrum signum occupat, malè tunc & funestè vitam transiget: atq; jam morborum initia huic, cū Luna in Tauro, Leone, Scorpione, & aquario fuerit, pessima, sine autē periculo & salubria sunt, cū Arietem, Cancrum, Libram, Capricornū Luna percurrit. Hoc verum esse, non solum Medici hujus seculi prorsus affirmant, sed & quotidiana experientia testatur, ipsiq; ægroti sensibilibiter percipiunt, quemadmodum etiam ego hoc verum esse sensi & expertus sum. Nam cū in juventute mea ex asthmate valde laboraverim (quo jam divina favente gratia liberatus sum) ex conjunctione Lunæ cum Saturno aut Marte, & futuro signo ascendente ab ipsis tempore nativitatis meæ læso, certò mihi ipsi prædicere potui, qua die & hora essem laboraturus: quam etiam ob causam huic arti, & Medicinæ, majore studio & labore deinceps incubui, ut sic propriæ sanitati, quæ omnibus triumphis

umphis & divitiis in tota vita præstantior est, morbi necessitate adductus, consulerem. Hæc Hermes.

Haftenus de variis & mirabilibus effectibus ac eventibus ex astrorum vario concursu, diversaque irradiatione in hominibus, quos Astrologi diligentiores observarunt: sequuntur nunc historiæ de Planetarum, inprimis superiorum conjunctionibus, oppositionibus, Eclipsibus ac Cometis, futurorum & calamitosorum sæpè eventuum prænunciis, ut sunt diversi generis morbi, bella, seditiones, frugum corruptio, &c. tales enim prædictiones, quæ sumuntur ex conjunctionibus & eclipsibus, esse signa vera divinæ jam imminentis vindictæ, momentia homines de futuris calamitatibus & mutationibus, omnium seculorum monimenta testantur, ut luculentè videre est ex annexo sub finem insigni tractatu Cypriani Leovitii, (excuso Laulingæ, anno 1564.) qui Prognostici Astrologici tractationem ultra 1600. annos in præteritum tempus recurrendo, (quod neminem haftenus fecisse constat) ex ipsius artis fundamentis extructam, nec cœco iudicio, nec inani quadam curiositate absq; causis Physicis sumptā, sed ex omnium temporum perpetuò sibi consentiente artificum observatione erudita petitam, historiarumq; ingeniosa ac certa historiarum longi temporis collatione firmavit.

Nunc operæ quoq; esset pretium, conjunctiones magnas superiorum Planetarum, eclipsiumq; numerum ab anno 1584. in annum usq; currentem 1617. & in sequentes etiam perquirere ac enumerare, verum, quoniam ex Calendariis ab eo tempore in lucem editis, ut & ex tabulis motuum omnium Planetarum seu Ephemeridibus id facilè, ab intelligentibus præsertim, seriemq; annorum & mensium diligentius considerantibus, observari potest, plura etiam addere supersedebo.

Unum tamen omissum non oportuit, cùm Leovitius

em qua
n lumi-
n obser-
is pau-
sola-

nullam fecerit mentionem Eclipsium lunarium, sed tantum & præcipuè solarium, non videbitur alienum planè ab instituto nostro, Lunarium etiam ecliptum, earundemq; effectuum expositionem quandam, relationemque historicam ex superiori seculo addere.

Sic paulò ante prælium Alexandri & Darii ad Arbelam, in quo prælio Darius periit, & Monarchia Persica ad Græcos translata est, eclipsis Lunæ visa est.

Pridie quàm Perseus cum Romanis prælio decertavit, Luna nocte defecit, quod ostentum cum multi reformidarent, & à pugna abstinendum esse Regi dicerent, infausto consilio certamen, quod detrectare & effugere poterat, iniit temerè, in quo Imperium, opes, & libertatem simul amisit. Plutarch.

Eclipsis quoque Lunæ præcessit bellum sacrum, quod cum Phocensibus gestum est, & duravit 10. annos. Diodorus, Pausanias.

Sic Lunæ Eclipsis fuit eo anno, cum secundum bellum Chartaginense seu Punicum incepit. Polybius.

Ab urbe condita 584. 3. Sept. fuit Eclipsis Lunæ, & altera 22. die ejusdem mensis, cum Æmilius Paulus Regem Macedonum Perseum vicit & cepit. Livius, Florus.

Eclipsis item Lunæ præcessit obitum Herodis Magni.

Luna in aquario cruentata est circa mortem Domitiani, ut ipse prædixerat pridie quàm periret, aliquod factum futurum, de quo loquerentur homines per terrarum orbem.

Paulò ante Alarici adventum in Italiam insignes Solis & Lunæ defectiones inciderunt, & stella crinita fuit conspecta. Sigon. de Imper. Occid. c. 10.

Anno 394. Theodosius Eugenium vicit, & Theodoritus ac Zozimus biduò rem confectam scribunt hoc modo: Cum defectio Solis incidisset tanta, ut noctis tenebras adæquaret,

Gothi

is Solis.

Gothi prope omnes (decem autem millia fuisse feruntur) unâ cum Barurio Duce desiderati sunt, noxque prælium diremit. Sigonius.

Anno 345. sub Constantino in Italia res admirandæ, & portentorum similes evenêre, siquidem, ut notat Cedrenus, terra adeò vehementi motu concussa est, ut 12. oppida in Campania procubuerint: Sol autem tanta obscuritate infectus est, ut stellæ interdiu perinde ac noctu micuerint. Sigon.

Eclipsis totius Lunæ præcessit captivitatem urbis Imperatricis Constantinopolitanæ, quæ facta est ab Andronico jun.

Mortem Cæsaris Andronici senioris duæ Eclipses præcesserunt: prima fuit Solis per tot dies, quot annos ille vixerat. Hanc secutus est defectus Lunæ 12. Febr. quo die circa noctem obiit. Nicet.

Scythæ Istro trajecto Romanorum Thraciam usque ad Hellespontum incurfarunt, quam cladem Solis & Lunæ defectus intra dies 16. consecuti, portenderunt: contigitq; lunaris in prima, solaris in 15. piscium. Nicet.

Anno 680. Luna splendorem suum mirabili obscuritate fœdavit. Julio autem, Augusto & Septembri Romæ tetra adeò pestilentia est oborta, ut frequentatis funeribus Libitina nō sufficeret, reliquam inde Italiam adorta, in primis Papiæ urbem ad vastitatem redegit. Sigon.

Anno 807. Luna ter obscurata, & semel Sol: & cùm prima eclipsis Lunæ visa est, apparuerunt in aëre eadem nocte acies miræ magnitudinis: triennio post eclipses etiam 4. visæ: paulò post secuta mors Caroli Magni, cujus occasione multæ confusiones in Europa exortæ. Eginbertus.

Paulò ante memorabilem stragem Caroli Magni in montibus Pyrenæis, Sol adeò obscuratus dicitur, ut stella Mercurii prope illius centrum velut candidior macula spectaretur.

Anno

Anno 1327. 1. Decembris die fuit eclipsis Lunæ: pauloq; post mortuus est Ottomannus, ex quo Turcarum Imperatores descendunt.

Anno 1356. in principio Martii fuit eclipsis Solis, nec non anno eodem eclipsis Lunæ: quas secuta est pestilentia: & Eduardus Angliæ Rex fudit Francos, cepit Regem cum filio Philippo, & abduxit secum in Angliam.

Anno 1544. tres fuerunt eclipses lunares, & una solaris, quas secutæ sunt res non visæ à Caroli Magni tempore, ingens bellum inter Cæsarianos & Gallos, inter Anglos & Scotos, cum magna agrorū vastatione & clade hominum, religionisq; causâ persecutio magna. Schleidanus l. 15. Fuit quoq; eo ipso anno conjunctio Saturni & Jovis. Sic anno 1556. in Novembri utriusque luminaris fuit eclipsis, quarum effectus & operatio insequentem 57. annum se extendit, & 5. Martii die visus est Cometa in Germania, quem Constantinopolitani viderunt 12. dies flagrare. Paulus I V. Pontifex movit bella in regno Neapolitano contra Philippum Regem Hispan. 26. Februarii moritur elector Palatinus Fridericus, filius Philippi: Turca facit eruptionem in Stiriam, & multa oppida devastat, Sigethumq; obsidet. Anno 1557. Albertus jun. Marchio Brandeburgensis, Casimiri filius, moritur 8. Jan. Et eodem anno Regis Philippi Hisp. exercitus vicit Gallos apud S. Quintinum, & præcipui ex nobilitate capti, multiq; interfecti.

Anno 1558. eclipsis Lunæ 2. Apr. sicut & anno 1559. eclipsis Lunæ 17. Sept. visa est, quibus annis sequentia contigerunt: In principio Januarii Rex Galliarum cepit urbem Calethum: Christophorus Dux Braunsuicensis, Archiepiscopus Bremensis obiit. Item Leonora, Caroli V. & Ferdinandi soror, Emanuelis Portugalliæ primò, postea Francisci Galliæ Regis uxor: Archiepiscopus Coloniensis Antonius de Schauenburg 21. Septemb.

ptemb. Carolus V. in Hisp. in S. Justi cœnobio, quem Maria soror ejus, Ludovici Regis Ungarię uxor ferè post mensem secuta est. Georgius Comes Wirtembergensis 21. Dec. Maria Regina Anglię, Philippi Regis Hisp. uxor extincta est 16. Calend. Novembr. Reginaldus Polus Cardinalis doctus, natus ex Margaretha, Eduardi IV. Anglorum Regis nepte, hoc etiam anno è vivis excessit. Anno verò 1559. 1. Jan. Christianus III. Danię Rex moritur, quem secutus est Christiernus II. quondam Rex Danię, Suecię & Norvegię, affinis Caroli V. captivus: & Ottho Henricus Comes Palatinus Elector 12. Febr. Lucas Gauricus Episcopus 6. Mart. Johannes Gropperus Cardinalis 14. Mart. Episcopus Herbipolensis Melchior Zobel 15. April. trucidatur bombarda. Franciscus Ottho Dux Luneburgensis 29. April. obiit. Henricus Rex Galliarum in hastiludio circa oculum per Galeam læsus, obiit diem suum 10. Aug. Paulus IV. Pontifex 18. Aug. Hercules Ferrariensis Dux 3. Octob. Dithmarsia à Friderico II. Rege Danię, Ducibusque Holsatię est subacta, antehac libera & invicta gens. Moscovita quoque incredibilem exercuit tyrannidem in Livonia. Episcopus Labacensis Donna-verda fregit collum. Regina Scotię periit. Bajazetes & Selimus, Solimanni filii dimicant inter se.

Anno 1560. fuit eclipsis Lunę 12. Mart. Solis verò 21. Aug. quo tempore & anno mortui sunt Philippus Dux Pomeranię. Johannes Fridericus, Johannis Friderici Electoris nepos. Gustavus Rex Suecię 29. Sept. & 5. Decemb. Franciscus II. Galliarum Rex.

Sed quid memorem singulis ferè sequentibus annis eclipses visas, quas tyrannica facinora, cruenta bella, injustę & contra datam fidem cædes, rapinę, proscriptiones, interfectiones infantium, trucidationes bonorum, morborumq; varia genera sunt subsecuta, quę conticenda potius sunt quàm recensenda,

da, ne consolidata ferè vulnera refricentur, præteritarumq; æ-
 rumnarum memoria renovetur. Taceo nunc horrendam il-
 lam admodumq; calamitosam Lunæ eclipsin factam hoc an-
 no 1617. 6. Aug. hor. 8. pomeridiana, ut ita universalis experien-
 tia testetur, omnium prædictionum Astrologicarum certissi-
 mas & verissimas esse eas, quæ sumuntur à loco, quantitate, &
 tempore eclipsium Solis & Lunæ, quas artifices, astrorumque
 cultores & observatores longè ultra hominum memoriam
 ante Christum natum, & post etiam prædixere, effectusque ea-
 rum exposuere, & jam adhuc eas futuras scriptis suis Epheme-
 ridibus Astrologi indicant. Qui igitur siderum motus nume-
 ris persequuntur, ea prædicunt, quæ naturæ necessitas perfe-
 ctura est, videntq; ex constantissimo motu Lunæ, quando illa è
 regione Solis posita incurrit in umbram terræ, quæ est meta
 noctis, ut eam obscurari necesse sit. Cumq; hæ Eclipsium præ-
 dictiones ex certis & veris demonstrationibus constent, (nam
 infallibiliter, quot eclipses præterlapsæ fuerint, subductis nu-
 meris colligi, & quæ adhuc futuræ sint, prævideri & prædici in
 multa secula potest) & experientia universalis testetur, ecli-
 pses, regionibus damna, nec non hominibus incommoda plu-
 rima, Principibusq; mortem plerunq; præsignificare, id quod
 etiam hætenus enumerata exempla confirmant, sequitur cer-
 tè, Astrologorum divinationes vanas non esse, cœlestesque si-
 gnificationes, quas Deus singulari consilio in cœlo spectandas,
 certis temporibus in conspectum producit, prorsus irritas non
 esse, proindeq; extremi stuporis, hominisq; plus quàm Epicu-
 rei, cyclopicoq; furore prorsus dementati, & præ insania im-
 mensa nihil amplius sentientis, divina illa decreta & significa-
 tiones, exhibilare. Ac persuadere cœli fatiq; potestatem quoq;
 videntur multa, quæ quasi supra vires mortalitatis fieri vider-
 mus, multa præter rationem, ordinem & institutum conditio-
 nis

omnes
 ictiones
 ologicas
 ssima sunt
 ab Eclipsi-
 desumun-

nter pri-
 am homi-
 m genus
 ncluditur.

nis humanæ. Hic ad Philosophiam, ille ad Poëticam aptus natus est: hic arma tractat felicius, alius aliter: hic sanus, ille morbosus: hic audax, ille meticulosus: ille placido, ille turbido ac minaci ingenio est: sunt in exemplis, qui ab aratro ad purpuram & regnum vocati, & ignobilis miles Imperator factus. Ita multi, dum se planè dejectos credidère, in sublime rapti sunt, multos exilia claros fecère, & optata consecutis sæpè exitio fuerunt & opprobrio. Quæ certè astrorum potestati quodammodo ascribenda sunt, divino scilicet nutu sæpè delusâ hominum prudentia res administrante, cœlestiumq; dispensatione hæc inferiora regente. Alexander tam citò vicit Otientem, quàm vidit. Marius septies Consul, totiesque exul, & ex exule rursus Consul factus est. Julius Cæsar subitò Romanum Imperium subegit. Pompejum Rempubl. Romanam defendentem fortuna deseruit. Cato sapiens seipsum interfecit. Augustus, Antonius & Lepidus, ut soli in Republ. dominarentur, ceteros excellentes viros, inter quos etiam amici & propinqui fuerunt, unus in alterius gratiam per proscriptionem propositis præmiis interfici curarunt. Et rectè Firmicus ait: Fortis ab ignavo superatur (ein *Bernheuter* ersticht oft einen dappfern Mann) bonum prosternit inferior, iusto iustitia non prodest, castos providentia sæpè decepit, pudicis ac sobriis impudicus & dissolutus in honoris petitione prælatus est, jacent strenui, vincunt timidi, laudantur improbi, probi deridentur, & quicquid huic profuit, illud alium incauta imitatione decepit, astris sic dispensantibus. Atque hinc fit, ut quidam insatiabili Veneris desiderio pruriant, non quidem ex parentum solùm instillatione, sed peculiari astrorum positu & influxu.

NB.

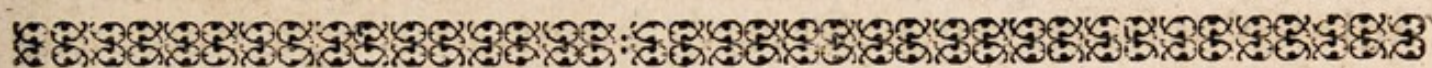
Et ex astris miram quandoq; fortunæ varietatem pendere exempla nostri seculi attestantur. Christiernus II. Rex Daniæ, Sueciæ & Norvegiæ tribus avitis regnis ejectus est, & in-

captivitate detentus per annos ferè 27. cùm uxorem haberet Caroli V. sororem, & unicam sororē suam Joachimo Electori Brandeburgensi elocasset, cæteriꝑ; ferè Principes Germaniæ ei sanguine essent juncti, ac quoque duas filias progenuisset, quarum una Duci Mediolanensi, ac postea Lotharingico, altera Electori Friderico Palatino nupsit, tamē eum propria potentia, familiæ dignitas, affinium & amicorum splendor & majestas defendere, & captivum liberare non potuerunt. Ericus quoq; Suetiæ Rex fratrem Johannem Ducem Finlandiæ captum in carcerem conjecit, qui elapsis paucis annis, fratre rursus carceribus incluso regnum est adeptus, ita, ut qui modò Rex, postea captivus, & qui paulò ante captivus fuerat, mox regno vicissim potitus sit: atq; sic omnia regna fatali cuidam potestati & varietati sunt subiecta.

Concluditur igitur firmiter, Deum singulares vires & potestates stellis indidisse, & has tanquam milites sui exercitus sæpissimè vagari permittere: dico indidisse, non tantum in amplum aërem eas exerendo, verum etiam in corpora & humores hominum singulorum (magis tamen in hunc quàm illum) quos pro sua quæq; natura & viribus afficit & disponit. Unde astra sunt signa, & velut typographi, quorum characteribus primùm animus noster est informatus, appellanturq; à Patribus, vates, præcones, exercitus cœlestes, legati mandata Dei exequentes & angelorum. Et horum ministerio utitur Deus ferè semper, ut mediis & causis secundis, (quanq; multa agit illis planè non adhibitis) & sic utendo conservat illorum efficaciam & virtutes, quas illis ab initio creando infudit, & finit eas tales exercere, pro ad illi libuerit. Divus Ambrosius ἀνεστῆς huic meo Astrologico imponet coronidem, dicens: Elementa compati, cùm luminaria patiuntur: nam horum tristi deformiq; aspectu omni tempore hominum animi conterriti expaverunt,

verunt, trepidaruntq; occulto scilicet sensu naturæ præfagiente secutura damna. Hæc Ambrosius. Eat nunc stolidi turba, ac astrorum potestates derideat, secureque & superbè has cœlestes significationes, magno cum suo detrimento ac periculo abjiciat atq; contemnat. Deus se derideri non patietur. Phryx non emendatur nisi plagis, frustra verò Neptunum invocat, qui secundo patitur naufragium.

Prudentiores facilè haud dubiè se admoneri hinc divinitus animadvertent, ut discant matura pœnitentia, & vera pietate ad Deum confugere, & antevertere iram Dei horrendam adversus peccata nostra, pœnarumque futurarum præcavere gravitatem.

BREVIS ET SOLIDA CONFUTATIO

præcipuorum argumentorum, quibus pars adversa divinationem omnem ex astris rejicit, atq; eludit.

FINEM *ἀνεπίκλητον* meo imponere hîc meritò possem, cùm ferè omnia, quæ in contrarium afferri à Sciolis solent, partim sint adeò clumbia & straminea, ut vix sint digna, quæ in hominum veniant memoriam, partim etiam ex supra, & quidem ubi triplex hominum genus circa divinationes Astrologicas vivis coloribus est depictum, in medium allatis argumentis tam artificialibus, quàm inartificialibus, facilè confutari possunt. Quædam enim sunt ejusmodi, ut laborioso responso opus non sit: quædam inania sunt commenta, nec firmamenti veriç; præsidii habent quicquam, & satis est, si simpliciter eludantur: alia sunt ita comparata, ut stolidum & supervacaneum sit in illis diu immorari. Non igitur ægrè feres, amice lector,

nec me contra officium deliquisse objicies, si inertiae, vituperiorum, & ignavorum *πρὸς ἡσυχίας*, quibus intra modestiae cancellos manentibus opus non est, me profitear hostem implacabilem. Memor enim Patrocinii, quod veritati Astrologicae ex officio debeo, quid me deceret, perpendi, praesertim cum intelligerem ad omnium artium Studiosos non parum inde utilitatis perventurum. Sed procedat argumentum primum.

Quicquid expresso Dei verbo est prohibitum, id est illicitum. Divinatio Astrologica expressa Dei verbo est prohibita. Ergo est illicita. Probatur minor ex vers. 10. & 11. Deuter. cap. 18. Cum veneris in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave imiteris abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, observetque somnia, sortilegia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, divinos, & quaerat ex mortuis veritatem, omnia enim haec abominatur Dominus, & propter hujusmodi scelera delebit eos, &c. Hoc Achillaeum est adversariorum, cujus assumptio est falsissima: primo enim distinguendum est inter divinationes seu praedictiones vanas, superstitiosas, illicitasque, quae noxiis fallaciis homines deludunt, daemonumque fraudibus ac maleficiis intricatae sunt, quas nemo nisi facto cum daemone pacto exercere potest, ut Cyprianus l. de duplici martyrio, & August. lib. 2. de doctrina Christ. c. 23. testantur: Et praedictiones, quae procedunt & sumuntur ex causis, & signis naturalibus, nec non inviolabili motuum coelestium lege & observatione, & propterea veritate non carentes.

Primum divinationum genus merito & recte infame, & Deo est abominabile, ordinique & divinis oraculis contrarium, propterea quod Pythonem Delphicum *λογὰ* responsa & ambigua oracula dantem, & Pythonem Chaldaicum habet autorem.

rem. Maximè autem viguit hoc divinationū genus apud Chaldaeos & Ægyptios, qui vanis commentis artem & coelum repleverunt, omnium hominum fata, omniumque, quæ eveniebant, causas ex cœlo, horis Planetarum, astrorumque; positu, tanquam inevitabili quadam necessitate deducentes. Hæc est illa Astrologia, quæ corrupto nomine est Genethliaca dicta, à S. S. Patribus, Theologis, Medicis, Philosophisque; rectè damnata, de qua intelligendi sunt omnes S. S. textus, Levit. 19. & 20. Deut. 18. Esa. 47. Jerem. 10. & plures alii: cùm nihil sit aliud, quàm illicitæ & perniciosæ Magiæ species, &c. de qua æquus lector plura legat in responso meo Antijesuitico, edito Francofurti nundinis vernalibus hujus anni. Ergo crassa inscitia est, hanc à vera & Christiana non discriminare, nec animadvertere, textum ex Deuter. allatum de naturali & erudita Astrologia intelligi non posse, cùm expressis verbis fiat mentio auguriorum, sortilegiorum, hariolorum, maleficorum, incantatorum, atque eorum, qui ex mortuis quærent veritatem, necromantici dicti & necyomantici, quibus cum Christianus Astrologus nihil habet commune, imò tantum dissident, quantum ipsa Magia dæmoniaca à vera & naturali. Tantum de primo.

2. Quæ soli Deo competunt, ea nullo sibi arrogare jure homines possunt.

Futurorum contingentium scientia soli Deo competit: Ergò nullo jure sibi eam homines arrogare possunt: minor probatur, quia Deus futurorum contingentium scientiâ ab omnibus rebus creatis distinguitur, ergo etiam futurorū scientia ei soli competit. & ad assumptionem, distinguendo inter futurorum scientiam distinctam & perfectam, & futurorū scientiam indistinctam & imperfectam. Deus omnium futurorum præscius eorundem scientiam habet ab æterno, & perfectissimam, homo verò futurorum scientiam adeptus est obscuriusculam

sculam & indistinctam, hoc est, conjectare potest ex signis quibusdam id, quod futurum est, *παχυμετέτερον*. Quanquam enim, inquit Michaël Glycas, homo in paradiso peccavit, & concessum sibi vaticinandi munus amisit, non tamen misericors ille Deus prorsus eum similē voluit brutis evadere: unde signa ei quædam suppeditavit, de quibus interdum futura prospiciat, eoq; pacto securitati suæ consulat. Nec, inquit Richardus Dinothus Normannus de Astrologia, inquisitio astrorum, secretarumque virium ac influxionum eorum, Dei providentiæ derogat, imò ipsius Dei majestas magis illustratur, cū tam magnas res eum per creaturas suas efficere intelligimus. Rectè quoque Sixtus ab Henninga nobilis Frisius in Epist. ad Henr. Ranzovium scribit: Cœlum expansum, & infinitis luminibus exornatum, repræsentat nobis imaginem æternitatis, sed cujus literas, lectionem & intelligentiā perfectè non tenemus. Non igitur valet consequens, Deus perfectissimam habet omnium futurorum scientiam, ergo homo planè nullam: sic enim Astronomorum de eclipsibus prædictiones quæ certæ sunt, & Medicorum etiam præfagia in morbis acutis, quæ rarò fallunt, vana essent & irrita. Unde Hippocrates l. de aëre, aqua & locis jubet astrorum ortus & occasus observare, ut Medicus futurum anni statum possit præcognoscere. Futurorū igitur scientiā homines defraudandi omninò non sunt, quamvis pauci ea sint imbuti, nec omnes pari felicitate & industria, quoniam cœlum, tanquam liber apertus, in quo futura per stellarum & luminarium transcursus significantur, iis tantum recluditur, qui astra divinæ virtutis instrumenta quædam, & divinæ providentiæ documenta esse statuunt, Deoq; velut primariæ causæ astrorum effectiones ascribunt. Impium enim est asseverare, Deum non posse in hæc inferiora agere, nisi mediantibus corporibus cœlestibus. Quicquid enim in hoc mundo per a-

strorum

storum dispositiones efficitur, omnia in Deum effectus cœlestes dirigentem rectè referuntur. Atque hoc ipso etiam refellitur argumentum, quod sequitur ordine tertium.

3. Si Deus non potest operari, nisi adhibitis mediis, id est, cœlo & stellis, ut volunt Astrologi, erit imperfectus. Sed verum primum, ergo & posterius. & primò saniores Astrologi, totum syllogismū laborare morbo falsi & fallacis consequentiæ: propositionis enim antecedens ex Chalcidico Platonico, & Epicuri deliramentis desumptum falsissimè sanis Astrologis tanquam pronunciatum tribuitur.

Deinde non sequitur: Si Deus indigeret mediis in operando, esset imperfectus, id enim non oriretur ex divinæ virtutis defectu, sed ipsius effectus inferioris imbecillitate, qui ex sua imperfectione ita perfici non potuit: unde Plato in Timæo inquit: Non licet purum ab impuro tangi: quemadmodū enim oculus imbecillis meridianam lucem intueri nequit, de vexo tamen lumine Solem inspicit, ita effectus inferior à Deo immediatè non producitur, qui splendorem inhabitat inaccessum, cujusq; oculi penetrantiores sunt lucidioresque ipso Sole, sed medio instrumento cœlorum: Summus enim conditor suaviter cuncta, eleganter & sapienter composuit atq; distribuit: ita quidem ut cœlum, Olympiciq; habitaculi cives in operando à Deo tanquam causa prima dependeant.

Huic succedit 4. Si astra agunt seu vires suas exercent in humores corporis humani, quod unanimi consensu profitentur & concedunt omnes, utique etiam agent in voluntatem ipsam, & sic voluntas hominis libera subjiceretur dominio stellarum, quod absurdissimum. Nobilius enim ignobiliori subiectum esse nequit, sicut nec agens passivo excellentius, & materiale immateriali præstantius censi debet. Hoc argumento omnem de prædictionibus Astrologicis scientiam convelli ac

labefactari firmiter arbitrantur. Itaque tantò solidius est eis respondendum, quantò confidentius id sibi persuadent.

Principales syllogismi sunt : ^{1.} Immateriale materiali est præstantius : at voluntas est spiritualis, cœlum materiale, ergo cœlesti illa corpore nobilior est, quare etiam ei non subjicitur.

^{2.} Voluntas humana est libera, Arist. lib. Ethic. & alibi, cœlestibus igitur corporibus non subjicitur. Consecutionem probant, quia ex Aristotelis sententia cœlum ex necessitate agit, quare necessariò movebit voluntatem, unde coacta manebit, non libera.

Et ad ^{1.} Voluntas, quâ voluntas est, corporibus cœlestibus non subjicitur propter rationem allatam : quâ tamen humana est, & sine corpore operari nequit, saltem ut ei conjuncta est, corporibus cœlestibus dicitur obnoxia, quia hoc modo materialis nuncupatur, ratione scilicet subiecti, quod materiale est. Cùm enim homo duabus constet partibus, corpore & anima, corpus instrumenti locum obtinet, quo mediante anima agit & operatur : unde si corpus fuerit benè affectum & dispositum, anima quoque benè operatur : si verò corpus malè dispositum fuerit, anima quoque ipsa secundum actionem integra non erit. Sic cœlum & astra dicuntur agere in inferiora hæc corpora, & in corpus etiam hominis, non verò in animā, cumque illud variis modis transmutet, afficiat, alteret & disponat, anima etiam ipsa diversimodè agere cogitur, non quidem per se, sed propter corpus. Unde si corpus corruptum fuerit & inquinatum, ipsa quoque voluntas hominis corrupta deprehenditur, non tamen ut necesse sit voluntatem sequi naturam corruptam, quamvis ad malè agendum sit proclivis, sicut contra in corpore benè disposito anima seu facultas intelligens, & cùm ipsa voluntas & malum cogitare & operari possunt. Licet igitur anima à corpore quodammodo afficiatur, habet tamen
hanc

hanc in se facultatem, ut possit dictam naturā corrigere, quamvis id fiat majori cum difficultate. Rectissimè enim Ptolomæus: Sapiens anima dominatur astris.

Ad ². Hinc facilis responsio eruitur ad syllogismum secundum. Cogereetur voluntas, si corporibus cœlestibus esset subiecta: negatur enim hîc consequens: subdita enim illis est quâ materialis, quia sine re corporali non valet operari, non ut immaterialis, quia supra materialia est in eligendo: cumq; voluntas formaliter consistat in electione, & in hac sit immaterialis, rectè inferitur voluntatem corpori cœlesti non subjici, & per consequens ejus libertati non derogari, si mediante cœlesti corpore movetur. Inclinare igitur astra voluntatem duntaxat, non cogere dici possunt, teste Ptolom. l. i. de astrorum judiciis, c. 4. Non autem existimandum est, inquit, omnia à superioribus causis in res humanas rectâ derivari, tanquam inviolabili & divino quodam edicto proposito singillatim, ut nulla alia vis obsistere, quin ita illa grassentur, valeat. Nam ipse quidem cœlestium corporum motus sempiternus est, & procedit divino & invariabili ordine & lege: Inferiora autē mutationibus subjiuntur de superioribus quidem & primis causis, sed accidit hoc illis per consequentiam legis & ordinis naturalis variabilis: & paulò post probat Astrologiæ nobilitatem, quia prævisa tela, quò minus ad nos perveniant, declinare possumus. Sic Medici de ulceribus vel ut serpant, vel ut putrescant, futurum pronunciant: imò plures sunt in morbis Medicorum constantes prædictiones ex motuum cœlestium observatione.

Sed instant Stoici rigidiores, vel potius Stoico Astronomi: totum esse & operari inferiorum corporum dependet à superioribus tanquā causis primis & essentialibus: ergo falsum, quod inclinent tantum & disponant: Conseq. probatur, nam disponentia & inclinantia videntur esse causæ accidentales &

posteriores. &. Corpora cœlestia non solum ea, quæ eis directè subjiciuntur, qualia sunt materialia, inclinare & disponere, sed etiam procreare causarum instar essentialium. Verum cum actiones nostræ eis directè non subjiciantur, dependent enim à voluntate, quæ immaterialis est, ipsa quoq; obnoxia astris non est, unde non possunt actiones nostræ à cœlestibus corporibus cogi urgerive, sed inclinari tantum atq; disponi.

Hanc autem inclinationem dispositionemq; ab astris accipit nostra voluntas, quatenus præsupponit intellectum, cujus cognitio dependet à sensu: sensibile verò directè & per se cœlestibus corporibus subjicitur tanquam primis suis causis.

Urgetur porrò. Si sidera non cogunt, sed disponunt duntaxat voluntatem, sequitur stante siderea tali inclinatione, voluntatem agere posse adversus illam: Si hoc verum, quæritur, numquid in ea actione, qua voluntas inclinationi superiorum agentium adversatur, ab ipsis superioribus dependeat, vel non? primum asserendum non est, quia sibi metipsis superiora adversarentur: neque etiam secundum, quia agens secundum in operando non dependeret à primo, quæ omnia sunt absurda, similiter igitur erit conclusio. &. Non sequitur, voluntas non dependet à corporibus cœlestibus in actione, qua eis resistit, ergo agens secundum non dependet à primo, quoniam primum agens voluntatis est Deus, non corpus cœleste, quod dominium non habet in agentia immaterialia, ut est nostra voluntas.

Urgetur tertio. Dispositi ad scelera, ut Saturnini, Martiales & Mercuriales, semper agunt secundum congenitam dispositionem, ergo non tantum disponunt, sed etiam cogunt sidera, quod enim semper est tale, necessario est tale. & antecedens absolutè verum non esse, multi enim pericula evaserunt fatum prævidentes, ut patet de Augusto, referente Valer. Max.

l. i. & pluribus aliis; quorum catalogum vide suprâ in principio huius tractatus. Contingit tamē ut plurimū, ut plærīq; con- *Not. dñi*
 genitam astrorum sequantur inclinationē ad scelera, per pauci
 enim sunt, qui rationis imperio morem gerant, quam plurimi
 verò sensibus ducuntur & geruntur, qui prædictis astrorum
 dispositionibus infecti sunt & affecti: cuius rei hanc rationem
 assignat Ptolomæus l. 3. de Astrol. jud. c. 16. quia Mercurius ra-
 tioni, Luna verò animæ sensitivæ præest: at Luna plerumque
 validior est Mercurio duabus de causis: primò, quia corpore
 longè major est & luce validior: altera, quia Mercurius propter
 parvam distantiam loci sui à Sole, semper plerumque est sub ra-
 diis ejus. Præterea, quemadmodum una virtus disponit ad alias
 virtutes, sic unum scelus & peccatum disponit ad alia, & fit ha-
 bitus, qui difficulter exuitur aut deponitur, nisi sapiens anima
 sit præsens.

Quartò. Qui leniori sunt mente & ingenio, concedunt
 quidem inclinare astra, interim tamē ab hac malorum efficien-
 tia ajunt Deum non excludi. Sic enim arguunt: Dispositiones
 hæ ad diversa scelera, quæ multis inhærent, proculdubio sunt à
 Deo, qui autor est totius entis: vel igitur sic dispositi labuntur
 in vitia, vel non: si primum, ergo ex Dei dispositione: si secun-
 dum, vana, supervacua & otiosa redditur actio divina, cū hæ
 dispositiones ad similes lapsus à Deo ordinatæ, effectum non
 consequantur. &c. Has dispositiones datas esse à natura, quæ di-
 vinæ potentiæ vis est atq; facultas, non ut voluntatem supera-
 rent, sed potius ut ipsæ superarentur à voluntate: quare volun-
 tati dedit potentius fortiusque dirigens, quàm inclinans: diri-
 gens namque voluntatem est ratio, quæ immaterialis est & æ-
 terna, dispositio inclinans voluntatem corporea & materialis.

Quintò. Hæ dispositiones ad peccata sunt causa pecca-
 ti: at hæ dispositiones sunt à Deo. Ergo Deus est causa peccati.

℞. Negatur major. Neque enim dispositiones, sed voluntas est causa peccati: illæ namq; vel auferunt usum rationis, vel non: si illud, non potest intervenire peccatum, culpa enim esse non potest, ubi ratio non habet imperium: si hoc, id est secundum, voluntas remanet libera in operando, ei igitur imputari debet, si malè operatur.

Atq; hi sunt præcipui arietes, quibus pars adversa arcem prædictionum Astrologicarum expugnata atque everfam putat, sine rationis quidem fulcro, at non sine fuco. Reliqua quæ solent contra afferri, per plebeja sunt & solutu facilia. Audiamus tamen.

5. Opinio, quæ introducit Stoicorum inevitabile fatum, est explodenda. Astrologorum opinio introducit Stoicorum inevitabile fatum: ergo. Major probatur, quia Stoicum fatum è diametro cum decretis divinis pugnat: Minor probatur, quia, si cœlum est causa omnium mutationum, quæ accidunt homini, tam quæ ad bona fortunæ, quàm corporis vel animi, ut docent Astrologi, quibus etiam hora mortis non est abscondita, non possunt hæc mutari, sed manent inevitabilia, quia cœlum immutabile est, & necessariò agit, quicquid agit. Si igitur cœlum omnium hominis actionum causa est, nullus dabitur locus libero arbitrio, sed omnes actiones erunt necessariae, & fient etiam nobis invitis, nam qualis causa, talis effectus. ℞. Laborioso responso hîc opus non est, solutio enim patet ex prioribus instantiis earumq; solutionibus: ad assumptionem autem respondebis per distinctionem inter Astrologiam & Astrologos, tantùm stellarum observationibus tribuentes, ut omnes inde futuros eventus, non tam in his, quæ naturæ vi & instinctu fiunt, quàm in iis quæ rationi & consilio subjiciuntur, prædici posse existiment, & inter illos, qui quædam ex astris præcognosci posse, & quidē *παρὰ φύσιν*, arbitrantur, nullamq;

namq; actionum necessitatem inducunt. Dico quædam, multa enim sunt effecta naturalia, quæ ab astris tanquam causis proximis & necessariis dependent, ut sunt eclipses, siderum ac Planetarum conjunctiones, & oppositiones, quæ longè ante præsciri & prædici possunt, non quidem necessitate absoluta, sed ex hypothese, cum Deus tanquã prima causa ordinem naturæ à se sancitum pro placito possit, non repugnante etiã ulla creatura, immutare, ut patet ex 10. Josuæ, 4. Reg. 20. atque Esaia 38. cap. Reliqua, quæ in prosyllogismo assumptionis habentur, partim laborant manifestæ falsitatis, partim vitiosæ consequentiæ morbo. Ac diligenter sunt distinguendi hîc effectus stellarum, dependentes ab his tanquam causis proximis & necessariis, ab illis, qui oriuntur à stellis tanquam causis universalibus & remotis: unde, cum præter universalem illam astrorum vim propinquiores causas requirant, nec semper eundem exitum fortiantur, non etiam certò & necessariò, sed contingenter tantum præcognosci possunt, ut sunt tempestatum aërisq; vicissitudines, calores, siccitates, pluviae, fertilitates, sterilitates, &c. quæ verò consilio fiunt & ratione, immediatè & proximè ab astris non dependent, ut ex suprà allatis responsionibus satis apparet.

6. Stellæ & cœlum ab omnibus qualitatibus oppositis, quibus in sublunaria agant, sunt aliena & remota, siquidem sunt corpora constantia, & omnis corruptionis expertia. Probatur. Omnes enim stellæ, præsertim fixæ, eandem habent naturam, & qualitates naturales: omnes propter unum finem & usum sunt conditæ, videlicet ut luccant supra terram, motuq; suo certa temporum spacia definiant: pugnat quoq; cum stellarum & cœli natura, contrarias iis agendi virtutes tribuere, nempe calefaciendi, exiccandi, humectandi, benefaciendi, malefaciendi, serenandi, aëremq; perturbandi: & denique quoniam

niana

niam variæ illæ alterationes in aëre non excitantur à stellis fixis, sed partim ab ortu & occasu Solis, ejusdemq; ad nos accessu, & à nobis recessu, partim à diversa Lunæ apparitione & illuminatione. Hæc ideò propono, ut studiosi habeant materiam opponendi, & disputandi. Sed straminea sunt omnia. Qui enim cœlo propterea qualitates inesse negant, quòd nō sit naturæ elementaris, sed quintæ cujusdam essentiæ, planè insensati existimandi sunt, quamvis non desint, qui mordicus contra sentiant. Esse enim in cœlo qualitates, indeq; ad nos defluere tum sensiles, tum occultas & insensiles, non est controversum apud eos, qui astra diligentius sunt scrutati. Ipse Aristoteles 1. meteor. c. 3. astra vocat calida. Et 2. de ort. animal. c. 3. ait, caliditatem, quæ in animalibus est, neque ignem esse, neque ab igne habere principiū, sed à diviniore corpore quàm sunt elementa, provenire: id autem esse elementum stellarum. Nulla ergo solida ratione probari potest, stellas calidas non esse, cū sint corpora lucida, & velut candelæ in mundo accensæ. Et planè ridiculum est, imò nullius genii, astra statuere in suo orbe qualitatis omnis esse expertia, & tamen virtute in subjectum idoneum agere, qualitatesq; & motiones excitare, Solem calidum non esse, virtute tamen hæc inferiora calefacere & exiccare, imò fovere omnia & vivificare, luce scilicet & radiis. Neque enim quæritur, nec in controversiam unquam venit, an Sol sit ita actu calidus, ut ignis noster elementaris, qui substantia est fervida & in omnia grassans, & Luna ita actu frigida, ut nix, vel glacies, sed an Sol insito & congenito calore calefaciat, Lunaq; humectet? Hoc enim qui negaverit, cœlestis caloris spiritusq; solaris afflatu est planè indignus.

NB.

Cū enim cœlestibus corporibus Astrologus tribuit qualitates, non intelligit passivas, & ejusmodi quæ sublunaris cognationis & corruptionis sunt, sed cœlestes, hoc est, naturæ & essen-

essentiæ corporum supralunarium conformes & respondentes. In cœlum, dico, non cadit mutatio successiva, quæ scilicet tendit ex una qualitate contraria ad aliam, quæq; disponit ad corruptionem, & interim tamen non repugnat cœlo mutatio perfectiva aut productiva, quæ scilicet fit sine corruptione aut abiectione alterius formæ, quamvis ad sublunaris subiecti conditionem & dispositionem virtus cœlestis semper se accomodet in perficiendo & producendo. Hæc sufficient ad hunc arietem debellandum.

Nunc singulæ syllogismi propositi probationes excutendæ, falsitasq; demonstranda. Primò enim verum non est, stellas easdem habere qualitates naturalesq; vires: pugnat enim id cum sensu & communi observatione & experientia, quæ duo sunt principia omnium scientiarum. Orionis enim, hyadum, arcturiq; vim in excitandis pluviiis & tempestatibus experimur: Caniculæ virtutem in ciendo calore & æstu, & ut uno dicam verbo, pro diverso stellarum concursu, accessuq; & recessu à se invicem, diversas in aëre & hominum corporibus alterationes sentiri, nemo inficiabitur, nisi in Cyclopū & Boco-tum agro natus. Quin extremæ ruditatis signum est, affirmare, stellis, præter generalem illam virtutem illuminandi & calefaciendi, occultiores vires non inesse. Licet enim inter se conveniant natura quadam generali, qualitatibusq; communibus, non tamen propterea existimandum est, tam infinitam stellarum copiam, speciali quadā natura & proprietate inter se non differre. Sumamus exemplum à natura plantarum. Quemadmodum enim quædam sunt salubres, quædam insalubres & venenatæ, & tamen à Deo omnes in suo genere creatæ bonæ, ita etiam ex stellis quædam sunt maleficæ, quædam beneficæ, tum ex se, tum etiam respectu diversorum effectuum, quos in diversis corporibus & subiectis excitant sublunaribus, nam di-

versa subjectorum corporum dispositio varias à coelesti influxu recipit vicissitudines & mutationes, quod diligentioribus Astrologis non est ignotum.

Ex hæcenus igitur illatis argumentis contra Astrologiam, eorundemque subjectis solutionibus probè pensatis, cuiusvis, (modò cæstro contra artem non sit percitus) ad alia etiam quævis argumenta & objectiones respondere non erit difficile, imprimis, quæ contra Planetarum & signorum zodiaci naturam, aspectus, eorundemque vires, conjunctiones, oppositiones, directiones, regressus, exaltationes, domicilia, ascensiones, descensiones, Planetarumque triplicitates & dignitates sine ullo rationis fulcro contra manifestam experientiam solent afferri. Quis enim non observat, Lunam pro diversa ad Solem positione, crescentemque vel decrecentem, diversa operari, & pro diversa ad Solem radiaturâ ut figuram, ita & proprietates & qualitates immutare? non dicam jam de diversis ejusdem effectibus, quos transitu suo per 12. zodiaci signa singulis mensibus excitat, sensu & experientia manifesta. Si in Luna hoc verum est, ut certè est, etiam in reliquis Planetis idem fieri concedendum est, non quidem quoad lucis vicissitudinem, cui Luna sola subjecta est, sed pro diversa eorundem ad Solem vel Lunam irradiatione. Quin & ipsi augeri lumine, minuive dicuntur, augeri cum Sol ab iis, vel hi à Sole antea eos occultante, & sub radiis comburente, recedunt, minui verò, cum radios Solis incurrunt, iisque teguntur, quo tempore combusti & debilitati dicuntur. Quid? quòd Planetæ, imprimis luminaria, alios atque alios effectus habere deprehenduntur, prout aliam atque aliam cœli domum, locumque occupant, idque sensu & experientia tam evidente, ut, qui negarit, dignus sit, cui omnes sensus adimantur. Verùm de his & aliis, alibi à me prolixius tractatum est. Coronidis nunc loco, duæ adhuc objectiones, quas indif-

cussas relinqui non oportuit, sunt movendæ. ^{1.} Quòd Astrologia judiciaria Canonibus cum Ecclesiasticis tum secularibus, Imperialibusq; sanctionibus, atq; etiam sacris & divinis decretis sit in totum prohibita, tanquam ars fallax & mendax, cujus præmium est anathematis fulmen & excommunicatio: propositio probatur ex C. tit. de maleficis & Mathematicis, ubi Imperatores inquirunt, l. 2. C. eodem, artem Geometriæ discere atque exercere publicè utile est: ars autem Mathematica damnabilis est & interdicta omninò? Sed respondendum est sic argutanti per concessionem, verum scilicet esse argumentum, si intelligatur de illis Mathematicis, qui illicitas divinationes pollicentur, & ineptias suas Mathematicorum liberali nomine adumbrantes iniquè & falsò defendunt: quorum præcipua intentio est, casus, eventus & accidentia hominum circa vitam & mortē magicis incantationibus manifestare, sic enim textum allegatum interpretandum esse præter Ulpianum & alios, vir de studio juris meritissimus Cujacius scripsit in Cod. tit. de malefic. & mathematic. Nam propter insignem abusum Magia cum Astrologia ita olim confundebatur, ut, quicquid diabolicum, nefandum, illicitum, damnandumq; ex decreto & ordine divino rectè judicabatur, titulum Mathematicorum sibi usurparet contra artis principia vera, id est, neq; Deo, neq; naturæ repugnantia. Verus Astrologus, nullis superstitionibus, sed veris & certis siderum influxibus in sublunaria evidenter agentibus nititur, causamque primò moventem Deum, non, modò agnoscit, sed etiam piè & cordatè præsupponit, veritatis scopum in suis divinationibus assequi licito probatoq; modo studens, &c. Atq; hæc vera solutio est primæ objectionis.

^{2.} Est autem tota occupata in zodiaci signis & Planetis: plausibilis admodum primo auditu, spectabilis primo obtutu, in verbis vera, sed sensu & intellectu depravatissima.

Qui sine ratione aliquid comminiscitur, idq; tanquam certum dijudicat, temeritatis meritò est arguendus.

Astrologi signorum, & Planetarum naturas comparant domiciliis cœli sine ratione. Ergo. Propositio patet. Assumptio probatur. Nam Astrologi unanimiter in eo consentiunt, aquarium esse Saturni carpentum & domicilium, quo in signo majoris perhibetur efficaciam quàm in aliis, propter affinitatem & convenientiam. At verò aquarius cum natura Saturni non convenit, nam Saturnus est frigidus & siccus, aquarius calidus & humidus. Ergo ratione aquarii cum Saturno nulla est conformitas, ratione scilicet qualitatum signi aquarii & Saturni. Merum igitur & purum commentum est, quod Astrologi asserunt. Sic Jupiter, inquiunt, nihil commune habet cum piscibus, qui Jovem agnoscunt pro Domino. Nam signum piscium est frigidum & humidum, Jupiter verò calidus & humidus: hic Jupiter concordat cum piscibus in qualitate passiva, videlicet humiditate, sed discordat in qualitate actuali, videlicet caliditate & frigiditate. Ergo vanissima sunt Astrologorum decreta. Hoc argumentum, ut dixi, plausibile est. Sed peritus & verus Astrologus distinguit inter signa stellata firmamenti, & inter signa primi mobilis, quæ dodecatemoria dicuntur, quorum præcisè quodlibet est 30. graduum, signum verò octavi orbis interdum plures, interdum pauciores gradus continet. Cumq; ex tardo firmamenti motu factum sit, ut stellæ fixæ & octavi orbis simul omnes loco motæ sint, & signa zodiaci octavi orbis, in suis amplius dodecatemoriis non existant, sed loco orientiori, sequitur magnam esse differentiam inter dodecatemorion & signum stellatum. Nam signa mutantur & loco moventur, dodecatemorion loco non dimovetur, sed 12. zodiaci pars est fixa. Hæc sunt fundamenta artis. Nunc ad rem conclusivè & breviter. Saturno frigido & sicco tributum est signum

gnum aquarii calidum & humidum non stellatum (nam stellarum signi aquarii stellati sat magna pars hodie concessit in dodecatemorion piscium) sed dodecatemorion verum, naturæ & qualitatibus Saturni conforme, ille scilicet locus zodiaci, in quo magis gaudere & dominari deprehensus est, licet stellæ octavi orbis in id incidentes, seu eo inclusæ cum Saturno non usquequaq; omnes conveniant, id enim nulla seculorum ætate observatum est, quamvis non omnes etiam ab influentia ejus & natura dissentiant. Sic pisces stellati in orbe 8. conspicui stellisq; insigniti non sunt verum domicilium Jovis, sed dodecatemorium piscium naturæ Jovis respondens & conforme. Non enim hæc dignitas Planetæ, quæ carpentum & domicilium dicitur, æstimanda & mensuranda est ex nomine seu appellatione & loco signi stellati, sed certo spacio zodiaci primi mobilis, naturæ, influentiæ, & dignitati ipsius Planetæ non repugnante, quamvis non negârim, reductionem aliquam fieri posse ad signa stellata, sed adhibito judicio firmato. Ac diligentissimè hîc observandum est, quænam & quot stellæ firmamenti, seu orbis stellati cadant in quodlibet dodecatemorion, nam sine hac observatione omnes Astrologorum prædictiones cœcas esse & mancas apertè profiteor. Pertinent autem ad dodecatemorion arietis cornu præcedens, cepheus, Andromeda, piscium alter cum lino, & cetus, excepta cauda & capite, hoc enim incidit in principium dodecatemorii tauri, illa in finem piscium.

Ad taurum pertinent cornu arietis sequens, Cassiopœa, perseus, excepto dextro crure, triangulum, arietis, ipsiusq; tauri pars posterior.

Ad geminos totum sidus aurigæ, caput tauri seu hyades, orion, lepus.

Ad Cancrum cauda urfi minoris, & majoris pars anterior, gemini toti, canis uterq; & Canopus.

Ad Leonem pars anterior urfi minoris, pars media urfi majoris, cancri præterea, leonis, hydræ, & Argonavis partes anteriores, & cauda draconis.

Ad virginem, cauda urfi majoris, leonis pars posterior, crater, caput virginis cum coma Berenicæ.

Ad libram virgo ferè tota, corvus, arctophylax, centauri pars posterior.

Ad scorpionem corona borealis, centauri pars anterior, chelæ seu lanx utraq;, caput serpentis, Herculis dextra, serpentis anteriora, lupus, centauri anteriora, & frons scorpii.

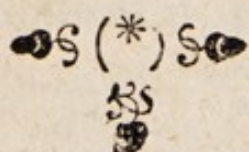
Ad sagittarium Herculis sinistra, serpentarius totus cum serpentis medio, scorpii media & posteriora, & ara, item caput draconis.

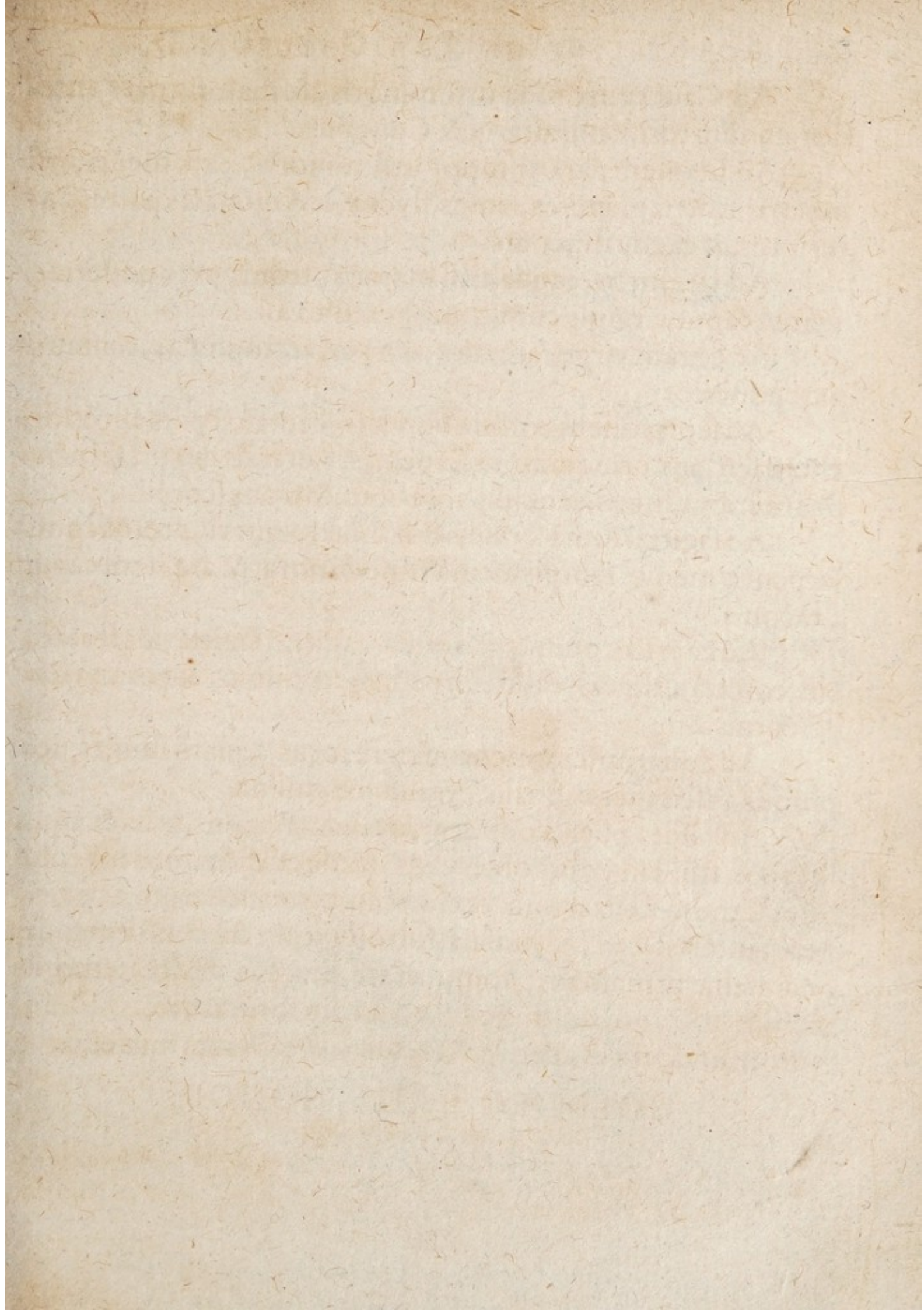
Ad capricornum lyra, aquila, sagitta, sagittarius ferè totus, corona australis, cauda serpentis, Antinous, & cornua Capricorni.

Ad aquarium capricornus ferè totus, aquarii sinistra, delphinus, piscis meridionalis, cygnus seu gallina.

Ad pisces, piscis zodiaci præcedens, Pegasus, urna & aqua fusa aquarii. His igitur observatis, facilè est discrimen invenire inter signum stellatum, & dodecatemorion stellatum, ac plurimum interest scire, ad judicia Astrologica rectè conformanda, quæ stellæ firmamenti nostra ætate singulis dodecatemoriis includantur, hoc enim nosse, est rerum futurarum in hoc durante mundo fores aperire. Atq; hic *ἀνεργασίας* mei finis esto.

SOLI DEO LAUS, HONOR,
ET POTESTAS.

Ioannis Guidonis Vil-

LARIENSIS, MEDICI PARISINI, DE
temporis, Astrorum, anniq̃ue partium integra
atque absoluta animaduersione, Libri duo.

*Primus, Temporis inuestigationem atque electionem, Item
Astrorum in hæc inferiora uires, & influxum describit.*

*Secundus, anni obseruationes, pro uariis temporum
distinctionibus, uariisque Solis, ac Lunæ cur-
sibus, habendas esse ostendit.*

Cum priuilegio.

PARISIIS,

Prostant apud Iacobum Bogardum, sub insigni Diui
Christophori, è regione gymnasij Cameracensis.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

BRITISH MUSEUM
SALE DUPLICATE
I 7 8 7

EGREGIO, REIQVE POLITICAE

PERITISSIMO VIRO, DOMINO NICO-

lao à noua Villa, Regio fisci secretario, ac Villæ Regiæ

domino, perpetuam felicitatem optat

Ioannes Guido Medicus.

Vemadmodum quadratū corpus perfectū intelligitur, vir clarissime, cuiusmodi cubus est, ita quoque viros ciuili disciplina, & morum integritate spectabiles, quadratos ceu perfectos appellare solemus. Vt enim Cubus, siue quadratal, sex habet superficies quadratas, æquales: quarum quælibet quatuor lineis, ac totidem angulis terminatur, adeò vt cum proiicitur quâcunque in partem incubuerit, immotam, erectamque habeat stabilitatem, quia portiones omnes æquales sunt. Sic etiam vir vndique absolutus, ac velut quadratus eodem semper se habet modo. Nam virtutes quibus delineatus est totus, tantam æqualitatem, & symmetriam in illo exprimunt, vt in eo nihil vnquam varium, aut dissimile possit reperi-ri. Et cum fortunæ mutationibus obnoxia sit humana natura, recta tamen atq; immota stat prudētis viri mēs, nullis scilicet aduersis rebus abiecta, nec prosperis elata: Sed vt quadrati numeri partes similes sunt, ita quoque viri boni actiones æquabiles, ac temperatæ sunt: Virtutemque (quæ sola hominem nobilitat) ducem sequuntur tanquam certam normam, aut Polycleti regulam. Quo nomine videor mihi non absurdè perfecti viri præstan-

tiam,perfectę mathematicorum figurę cōparare. Quod etiam fecisse constat scriptores longē doctissimos, quoties vellēt ex rerum sensibilibum similitudine nos ad res inanimatas,& intellectuales deducere. Nō est enim cuius promptum perfecti viri excellētiam animo assequi, cū præsertim rerum omnium quę concauo cœli continētur,nihil melius,nihil amabilius,nihil admirabilius viro bono,ac perfecto inueniatur. De quo sanē Apuleij in libro de Deo Socratis,est sentētia. Nihil apud Deum rectius est quā vir animo perfectus,& bonus,qui aliis antecellit. Talem autem si quærat vniuersa Gallia vel potius vniuersus orbis Christianus , alium non reperiet (meo certē iudicio)quē tibi iure præferat. In quo enim alio virtutes omnes(quæ ad bene , beatēque viuendum conducunt)clarius,ac plenius relucēt?In quo pietas,religio? Fides aut charitas maior? Nam vt de hac sola loquar,affirmare ausim tātā esse tuā erga Deum charitatem,vt malis omneis fortunas, omneis liberos , omneis honores , imō etiam vitam ipsam perdere quā Dei mandatis contrauenire . Huius rei testes sunt domestici tui, testes familiares, testis tota ciuitas Parisina: qui multiugas animi tui dotes ita admirātur,ita suspiciūt, ita cōmendāt,vt iam omnibus innotuerit nomen,ac fama celebris nunquā peritura domini à Villa Regia. Sed quēadmodum erga Deum pietatem obseruas maximā , sic erga homines tua sese effundit liberalitas, & beneuolētia tanto studio,tātaque cura,& officio in omneis, vt de singulis benemeritis dicaris. Primores enim vrbs con-

filio

filio rerum administrandarum iuuas, adeo ut magistratus politici tibi tantum tribuant, ut nihil probe sese statuere posse fateantur sine tua sententia. Ego profecto saepe audiui multos, qui cum domum tuam praeterirent, eamque contemplarentur statim exclamare, O beati viri beatam domum. Sed quid dico domum, imo vero publicam boni consilij, virtutumque officinam. Qua laude, quae maior esse potest? Accedit ac hanc charitatem, pauperum, & inopum amor incredibilis, in quos non aliter affectus es, atque in proprios liberos. Quoties certe audio tuam in pauperes liberalitatem celebrari, memoriae meae subit Thobiae viri prisci charitas rari admodum exempli, qui Babylonica captiuitate suos populares egenos, & afflictos consolabatur, subleuabatque propriis facultatibus, mortuos sepeliebat, magno etiam periculo vitae. Quod idem priuatim facit tua humanitas erga priuatos, & verecundos pauperes, publice autem erga captiuos in carcere, erga aegros in amplissimo Parisiorum nosocomio. Taceo interim familias illas quas ex infimo loco tua benignitate ad opes, atque honores promouisti. Hanc vero pietatem tuam verè Christianam sic imitatur sapientissima vxor tua, ita sollicita est de alendis, iuuandisque pauperibus viduis, orphanis, languidis, ut videamini vterque non minus ad commoditatem proximi nati, quam ad propriam. Qua ex re summum humanitatis argumentum colligere licet. Nam ut est apud authorem illum celeberrimum, Deus est mortali iuuare mortalem, & haec ad aeternam gloriam via est. Quam-

obrem nulli mirum est rem tuam familiarem quotidie
acrescere, vxorem generosissimam pietatis opera exer-
cere, & beneuolentiam tuā amore reciproco æquare, a-
deò vt vita vestra nihil aliud esse videatur quā humanę
vitæ speculū. Seruos & ancillas modestos, synceris mo-
ribus ornatos, præceptis tuis salubribus morem gerere,
officiāque sua sigillatim exequi, sine murmure, sine bla-
sphemia, quibuscum ita versaris, vt neque superbos, ne-
que insolentes, neque abiectos esse finas. Liberos felici-
ter natos bonis artibus, ac virtutibus (quæ tutissimæ
sunt diuitiæ) imbui, & ad paternæ pietatis imitationem
prouocari: Omneis deniq; egregias animi tui dotes ita
venerari, vt te tanquam virtutis imaginem meritò colāt,
& ament, idque nō tantum faciunt tui municipes Pari-
fini, verū etiam viri nobiles, principes, clarissimę, ac no-
bilissimæ mulieres, atque adeò Rex ipse Christianissi-
mus cum liberis suis dignissimis. Quo factū est vt pas-
sim domus tua appelletur domus nobilitatis, domus
munificentia, domus pudicitia, totiúsque vrbs amplif-
simum ornamentum. Cūque sis ingenio subtilis, elo-
quio clarus, voluntate rectus, consilio grauis, atque con-
stans, Rex idem magna, arduāque negocia prudentiæ
tuæ committit. Est enim expertus abundè fidem tuam
in rebus gerendis, consilium, & sapientiam in omni de-
liberatione, adeò vt apud magnanimum principem no-
strum pluris fiat tua vnus, quā multorum aliorū sen-
tentia. Cæterū vereor ne dum hæc refero, tibi sim mo-
lestus, tuāque dignitatem offendere reformido. Nihil
est

est enim quod te minus delectet quàm virtutũ tuarum
prędicatio, nihil tibi inuisius vana, & inani gloria, quip-
pe qui sola benefactorum sis conscientia contentus. Ve-
reor, inquam, ne molestiam tibi pariat etiam proluxior
epistola. Nam cùm tempus (quo nihil tibi carius est)
prudenter dispenses, idque totum vel amicorum nego-
ciis, vel reipublicę impendas, non debeo committere vt
te ab hoc sancto opere interpellem. Tātũ hoc à te vehe-
mēter oro, atq; obsecro, vt hoc quicquid est laboris no-
stri de tēporis cognitione, ac eiusdem electione, Astro-
rumque in hæc inferiora influxu, beneuola mente exci-
pias. Quod etsi amplitudini tuę par non est, exhibit ta-
men in manus hominum gratius, & acceptius, quasi
ab ingenij tui excellentia approbatum. Itaque suscipiat
(quæso) præstantia tua hanc nostram lucubratiũculam.
Nam & dii ipsi haud eos aspernantur, qui mola falsa li-
tant, idque est quod poeta cecinit hoc versu,

Sæpe placent magno munera parua Ioui.

Hinc acceptiorem fuisse quadrantem vnius viduę pau-
perculę, quàm ingentes aliorum thesauros
euangelica docet veritas. Interim Deus
optimus, maximus, te conser-
uet, ac sospitet diu-
tissimè.

Temporis cognitionem

MAGNOPERE NECESSARIAM.

Caput I.

VETERVM philosophorum, eorumque non vulgarium, sententia est, Tempus omnium esse sapiētissimum. Siquidem eius beneficio, omnia discūtur, nihil non reperitur quod quidem humana mēs, humanus animus, cogitatione, intelligētiāque assequi, memoria complecti possit. cuius etiam munere sagaciores, ac prudentiores quotidie reddimur. Atque hinc Græcum illud oraculum ex Tripode prolatum γνῶθι καὶ ὥρην, cognosce tempus. Habet enim Isocratis opinione, cūctis in negociis plurimum momenti, temporis, atque opportunitatis obseruatio, cuius solius honestissima est auaritia, quo qui abutitur, is nimirum est inter pecora iure connumerandus. Vnde non immerito philosophus, omnium longe eminentissimus Aristoteles perpetuò illud habuit in ore, tempore nullum esse sumptū preciosiores, quòd ipsum solum simul ac transactum, nunquā recuperari possit. Atqui vulgo nostro nihil haberi solet vilius, aut indignius. in quo tamen sita est villicationis ratio, & ea quidem exacta quam euangelica prædicat historia. Ad summa itaque peruenturum puto neminem, qui non tempore (quo nihil esse fugacius constat) prudentissimè vtatur, qui non singulis horis singulisque momentis id tandem adsequatur, quod ad futuram gloriam sibi non parum adferat emolumenti. Nulla enim iactura tempore grauior, esse potest. Nam cū duplex sit (philosophi testimonio) vita, quæ ad laudis gloriam pertingat: Altera intelligendi, philosophandive. Altera verò in actione, atque administratiōe, In harum neutra dari potest vllus ocio locus. quapropter videmus magna ingenia nihil min⁹ ferre quàm ociū naturæ cōtrarium. Quod Cicero lib. de finibus bonorum. 5. testari videtur, dum ait: Id maximè nobis insitum à natura, vt agamus aliquid. Qua ex caussa Romulus ille primus Rom. rex credidit ingenui hominis officium esse, nequaquam finire otio, aut ignauia animum torpescere. Omnis quippe virtus in actione præcipuè versatur, cuius fructus perpetuus est, non fugitiuus, æterna permanet merces, sola hæc viget, indefessa est, immortalis, reliqua omnia vana fragilia, planeque caduca. Nulla igitur vitæ nostræ pars inani ocio consumenda. Sed tantisper dum tempore frui nobis licet, nefas esse putan-

dum vel minimam eius particulam male collocare. Hinc Stoicorum sententia, auctore Hieronymo, Tēpus esse dicitur correctio, & rerū conseruatio. Omneque tempus, quo non virtutibus opera impenditur, perire credunt. Tempus autem ab Aristotele præfinitur esse numerus primi motus, secundum prius, & posterius. Quare mihi videntur suæ vitæ prudenter consulerē, qui temporis discerniculo quid quaque vitæ parte agant (inerti ocio planè relicto) accuratè obseruare, & sigillatim (dum fata sinunt) digerere consueuerunt. Vnde poëticum illud de viro bono, qui

Non prius in dulcem declinet lumina somnum,

Omnia quàm longi reputauerit acta diei.

Nec poenitendum est illud Fausti Andrelini nostræ ætatæ poetæ celebris distichon.

Nulla dies abeat quin linea ducta supersit,

Non decet ignauum præterisse diem.

*Temporis summam digestionem (quæ Astronomia est) cognitu
utilissimam.*

Caput II.

Verum quemadmodum humano generi (vel auctore Platone) apprimè vtile salutiferum, atque necessarium est tempus pernoscere, ita sanè plurimum & ornamenti, & emolumentum adferre quisque fatebitur eam artem, atque scientiam qua temporum summa digestio facile tandem cognoscatur. Astronomiam intelligo, cæterarum artium longè certissimam, non quidem diuinatricem, & iudiciariam illā superstitiosam, atque fallacem, sed influentem potius, atque motricem, quæ solem, Lunamque, ac cælum ipsum vestigat, motumque perquirat, cui optimo iure inter liberales artes primam sedem antiquissimi tribuerunt. Ea verò quantopere conducat mortalibus, facile ex sequētibz intelligetur, si modò quod dicturi sumus, exactissimè perpensum fuerit. Vt enim agricolarum, ac medicorum ars omnis manca existimanda est, vita confusis scatens erroribus absque temporis certo discrimine, ita etiam nemo illorum hac cognitione carere debet, quam ars ipsa veluti suo gremio complectitur, suisque alumnis subministrat.

° *Astrorum cognitionem Agricolis necessariam.*

Caput III.

Atque tandem ut rem aggrediamur, in agrorum cultu rebus mortalium utilissimo, vitæque necessario, quicumque se volet absolutum profiteri (Autore Columella) eum rerum naturæ sagacissimum indagatorem esse oportet, declinationum mundi nō ignarum, ut exploratum habeat

habeat quid quæque ferat regio, quid cuique solo cōducatur, quidve ferre recuset, quæ semina, quæ legumina conferant, quem cultum exigant, & quo sydere terram aratris facile, ac commodè proscindere conueniat, quo tempore, quidve alternis annis rite ferendum, quid pingua reddat arua, quis denique colēdi modus singulis debeat arboribus. Quinetiam Syderum insignium, & apparentium stellarum, Arcturi, Vergiliarum (quæ Græcis Pleiades appellantur) Caniculæ, & Orionis ortus atque occasus memoria teneat oportet. Temporum occasiones, Solstitiorum mutationes, & eorundem seriem non ignoret, ne quid imbribus, procellis, vētisque impetuosus, ac tempestatibus intempestiuè aggrediatur, laboreque, atque expectatione sua inanissimè frustretur. Adhæc cœli temperiem, conditionem, statumque; & anni currentis mores, ac patrios omnes cultus, habitusque locorum sedulo perpendat necesse est. Quæ si quidem ignorentur, mancā propè esse ipsam humanæ vitæ conseruatricem Agriculturam profectò fatendum est. Debemus enim (inquit Columella) temporibus accommodare opera ruris, ut permiserit status cœli. Etenim terra quæ nunquam recusat imperiū, potissimum ex syderum bonitate fructus fert vberrimos, ut si quando vel imbres, vel serenitates, vel etiam hyemis, aut æstatis tempus opportune accidant, cuncta felicius, atque vberius prouenire videamus, etiā falsuginosis, salebrosis, ac ieiunis & parū pinguibus agris. Vnde nō abs re prouerbio iactatum est, Annum, non autem agrū fructus producere. Tametsi nō parum refert si consideres quæ sit regionum ratio: quandoquidem diuersas cuique solo inesse qualitates (ut sunt varij stellarum positis) omnibus naturæ consultis perspicuum est. Est enim aliud alio fertilius, aliud infertilius, quoddā solum semen iniectum intra viscera naturalius, ac commodius amplectitur, alimentumque inde reddit vberius, quoddam veluti alienum respuit, & ut spurium dedignatur, Vel docente poëta Mantuano. Nam

Hic segetes, (ait) illic ueniunt felicius uua.

Arborei fetus alibi atque iniussa uirescunt

Gramina. Nonne uides croceos ut Thmolus odores,

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi?

Quæ eadem planè sic confirmare videtur Ouidius.

Nec tellus eadem parit omnia, uitibus illa

Conuenit, hæc oleis, hic bene farra uirent.

Etenim certissimum est, vel ipsa experientia Casiam, thus, cæteraque huiusmodi odorifera deliciarum genera non nisi in Arabia, & calidissimis regionibus feliciter prouenire. Vnde Plinius totius naturæ interpret Thura

præter Arabiam nullas regiones proferre dixit. Suus enim cuique terræ genius est, & vis quædam educatrix. Nam apud Indos (inquit Bedas) ubi est alia cœli facies, alij sunt ortus syderum adeo fauonij spiritu saluberrima, binas æstates in anno, binasque messes habere perhibent, media inter illos hyeme. Quo fit ut alia aliis locis abundant, & quibusdam meliora sint simplicia medicamenta, quorum ignorantia magnos medicis errores parit. Vnumquodque autem medicamentum eò præstantius est, quò magis proprium generis sui odorem, & saporem retinet. ut de Croco, Casia, Cinamomo, Styrace, & aliis pene innumeris videre est. Atque ob id quidem Galenus plantas Creticas cæteris præfert. Adde quòd Hermodactylus in locis natus humidis malus, similiter turbith, atque agaricus. Virtus igitur simplicium à regione, locove proficiscens nō est negligēda. Quapropter plantæ humidiores locis humidioribus humidissimæ euadunt, siccioribus temperatiores, uti & animalia. Quod Hippocrates satis nos docuit, dum ait. Naturarum has quidem ad æstatem, illas verò ad hyemem bene, malève se habere. Chamæpitys, & Chamædrys campestres generosiores, cum tamen alię plurimæ in campis genitæ sint imbecilliores, aliæ rursus in montibus, & locis editis probatiores. Prætereà quod ad plantas attinet, hoc etiam considerandum est, quasdam secundum extractionis tempus vim suam efficaciorē ostendere. Alyssos aduersus canis rabidi morsum efficacissima, lecta sub feruenti æstu Caniculæ. Cancris etiamnum fluuiatiles post canis ortum vsti quando Sol in Leonem transiit, nō nisi Luna decima octaua, aptè dantur. Atque (ut eò vnde digressi sumus sermo se cōferat) Nonnunquam inuenies annosos senes Agriculturæ studiosos, longo vsu, experientia rerum omnium magistra, & doctrinę Astrorum peritos, temporis euentus, (quamuis literarum rudes) aperire, miraq; de vbertate, aut penuria fructuum terræ quotidie præfagire, ut qualis annus futurus sit præuideant, prænoscant, ac iudicent.

Agriculturæ commendatio, atque utilitas.

Caput III.

Q Vis verò crediderit Romulum illum magnæ vrbs conditorem, temporis, eiusque occasionis fuisse imperitum? ut qui duo tantum studia excolenda suis tradiderit, nempe Agriculturam, & belli artes. hinc ab aratro ad summos magistratus obeundos reuocabantur ciues rerum rusticarum studiis semper incredibiliter delectati, quibus gestis ad ipsam Agriculturam Astronomiæ subalternam protinus redibant, eamque suis manibus ut omnium studiorum honestissimum exercebant,

cebant, atque excolebāt. Vnde cognomina plurima cum decore viri præstantissimi reportarunt, à leguminis genere quod optimè sererent. Hinc fabij, Pisones, Lentuli, Cicerones, aliique non pauci. Prætereo sciens vetustissimos Reges, principes, Imperatores, Senatores, Consules, Prætores, Magistratúsque alios, quibus certissimum est imprimis placuisse Agriculturam, propriásque curasse opes, quæ tunc erant oues, boues, iumenta, agrorum iugera, & fruges. Adde quòd Cyrus Persarum rex (si Xenophonti & Ciceroni credimus) mirificè est terræ cultu delectatus, vt satis constet à Lacedæmonio hospite eum tandem mortalium felicissimum ob hoc iudicatum fuisse, quòd præter regnum quod illi fuit amplissimum, terram elegantissimè coleret. Quinetiam saluator noster Agriculturam laudans hac comparatione vsus est dum dixit. Pater meus est Agricola. Ego vitis vera, ego pastor bonus: Huc accedit quòd Noe, Abraham, Loth, Moses, Daud, cæteriꝑ; laudati procures plurimam pabulis, & Agriculturæ operam impenderunt, quod nunquam ab eis factum fuisse existimandum est si quid ipsis dedecoris vt aliis multis adiectum vidissent. Liquidò etiam cõstat Agriculturam tantæ existimationi apud vetustissimos illos rerum dominos olim fuisse, vt cum virum bonum maximè commẽdarent, eum bonum Agricolam, bonumque colonum vocitarent. Apud quos etiam ipsa vita rustica non contemnenda ad id honoris tandem euecta est, vt rustici cõmunis utilitatis ministri vrbis longè præponerentur, tum quòd diuina natura dederit agros, ars verò humana ædificarit vrbes, tum quòd qui vrbes habitât, iis qui rura colunt desidiosiores esse soleant. Hinc assidua in urbem profectio (inquit Constantinus Cæsar) segniorem facit Agricolam, & quòd ex istis quàm ex illis fortiores, robustiores, ac valentiores gignantur milites, minimèque (inquit Cato) male cogitantes, & quòd sine Agricultoribus nec consistere mortales, nec ali posse abundè constet. Denique quòd dominus Deus Agricolas, pecorisque magistros instituerit, Ecclesiastici. 7. Nõ oderis laboriosa opera & rusticationem creatâ ab altissimo. Hæc enim citra segnitiẽ, aut molliitiẽ corpora robustiora reddit, dũ cultores multa patietia, algore, æstu, vel nudi operi quotidie instant. Quo fit, vt corpora hac exercitatione vegetiora, valëtiora, saniora, firmioraq; reddâtur, virésque animi augeátur. Quocirca Aesculapius ille medicinarũ Deus in agro sibi sedẽ delegisse fertur. Itaque Terra (vt post Hesiodũ Marc⁹ Cato imprimis, & Cicero testes sunt) nunquam sine vfura reddit quod accepit. Sed plerumque maiore cum fœnore, si quidem ager diligentius fuerit excultus: interdum verò minore fœnore, si quando fuerit à colonis neglectus, quorum

incuria satis à Salomone repræhenditur Prouerbiorum. 24. cap. dum ait. Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ. Plinius item lib. 18. cap. 5. Agro deserto nihil damnosius. Vnde antiquis hoc in more positum fuerat, vt si quis agrum, arborem, aut vineam incultam sordescere sineret, pauloque negligētius excoleret, in eum grauitè animaduèrteretur. Sed agrum multò præstantiorem facit (inquit Constantinus Cæsar) assidua domini præsentia. omnes enim ad operarum sedulitatem impellit, & de deficientibus submonens, ea impleri facit, & alios in opere alacres collaudando, alios segnes obiurgando, ad vnum scopum diligentia, & sedulitatis omnes respicere cogit. Hinc rectè Lybicus quidā interrogatus, quod sterquiliniū agro foret optimum, ac vtilissimum: Domini vestigia, respondit. Prætereà, nōne à villicis, ac rusticis vina, frumenta, ligna, & cætera id genus alimenta vitæ nostræ vtilissima in vrbem quotidie deportantur? sine quibus esse ciuitas non potest, nedū bene esse. Per necessaria est igitur ipsa Agricultura, vt cuius fructibus (inquit Socrates in Xenophontis œconomico) partim viuamus, partim deorum Aras extruamus, floribus quoque ob coronamentorum, odorūque delectationem incredibilem iucunditatem, percipiamus. Habet prætereà Agricultura (vt idem Socrates inquit) & diligentiam quandam & animi voluptatem. Insuper & domus augmentum, exercitationemque corporis quantum homini libero satis est. Et re vera (vt sincere scribit Celsus lib. 1.) Quēadmodū agris medicina præstat remedia, sic sanis corporibus alimēta suppeditat Agricultura. Huc spectat illud Vitruuij. Quēadmodum natus infans sine nutricis lacte non potest ali, neque ad vitæ crescentis gradus perducī, Sic ciuitas sine agris, & eorum fructibus in mœnibus affluentibus non potest crescere, nec sine abundātia cibi frequentiam habere, Populumque sine copia tueri. Hinc Nabathæis egregium, ac memorabile hoc institutum fuit, vt qui rem familiarem auxissent, publicis honoribus: qui absumpsissent, ac prodegissent, publica pœna, atq; infamia afficerentur. Nec abs re quidem. Nam vt medicinæ finis est sanitas, ita diuitias (si Peripateticis credimus) finem esse rei familiaris cōstat. in qua vir parat foris, vxor parta domi conseruat. Sunt verò ob hoc potissimum utiles diuitiæ, quod & ornamentum adferunt possidentibus, & ad virtutem exercendam facultates suppeditant. Profunt etiam natis, quibus facilius ad honores, dignitatēque euehuntur. Nam quorum virtutibus obstat res angusta domi, eos haud ita facilè sursum attolli videmus. Vnde (quemadmodū scite scribit Aristoteles) Fieri vix potest vt quis res præclaras agat
cui

cui facultates defunt, ac diuitiæ. Quare bonis, ac honestis artibus sine fraude rem parare, & partam tueri, atque augere, honestū semper fuit ac laudabile. Sicut turpe, ac ignominiosum (quod & Cicero scribit) per luxum, ac vitæ intemperantiam, aut socordiam rem familiarem perire, ac labi finire. Nam circa diuitias prudentia quadrupliciter se habet, cum aut eas adipiscitur, aut tuetur, aut adauget, aut eisdem prudenter vtitur. Cum ergo duplex sit hominum vita, rustica, & vrbana, harum antiquior, melior, iustior, tutior, vtilior, viuacior, ac multò salubrior cēsetur rustica in aëre libero, & salubri degens, quæ sanè ad duos scopos maximè dirigitur, & ad vtilitatem & ad voluptatem. Vtilitas fructum, voluptas delectationem cum salubritate quærit. Huc Ciceronis sententia spectare videtur, dum ait. Omnium autem rerū quibus aliquid acquiritur, nihil Agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homine libero digni⁹. Quod quidē planè nouerūt quāplurimi ex generosis huiusce Luteciæ ciuibus, quibus tantopere placet agrorum colendorum ratio, vt non solum oblectationis, sed etiam vtilitatis gratia suos fæcundissimos agros sæpissimè inuisant, veterum Romanorum more diligenter excolāt, vt nihil eorum opera defit ad summum vrbs nobilissimæ, amplissimæ, populosissimæ ornamentum. Atque hinc Horatius poëta eximius, rure viuentem beatum autumat.

Beatus ille qui procul negociis,

(Vt prisca gens mortalium)

Paterna rura bobus exercet suis,

Solutus omni fœnore.

Et Vergilius ille antiquitatis consultissimus.

O fortunatos (inquit) nimium, sua si bona norint

Agricolæ, quibus ipsa procul discordibus armis,

Fundit humo facilem uictum iustissima tellus.

Quibus rationibus vndecunque deductis, facilè colligi potest Agriculturā mortales alere, atque educare, ob idque humano generi pernecessariam esse. Ea verò quum ab Astrorum cognitione tota pendeat, cōsequio quodam relinquitur, ipsam Astronomiā Agricolis cognitu etiam esse necessariam. Quod si est ita (quemadmodum est re vera) quis neget Astrorum cognitionem omnium esse longè nobilissimam, atque vtilissimam?

Medicis quantum conducat Astronomiæ cognitio.

Caput V.

De agri-

DE Agriculis satis est dictum, Nunc (quemadmodum superiori sermone institutum fuerat) ostendamus medicis, quantum profit, quæque sit necessarium Astra cognoscere, ut post vitæ conseruationem quæ ab alimentis pendet, etiam sanitatis fines breuissimè percurramus. Nam quod ad medicæ artis non temere exercendæ (quæ est ad salutem corporum commodissima) professores attinet, quæ quidem mercedè abundè magnam addit sui studiosis, nempe corporis salubritatem, ac prosperam valetudinem, quod vnum tanquam summum bonum nemo est qui non maximè desyderet: Quis (Deus optime) adeò inscitiae caligine circumfusus, aut mentis cæcitate captus, aut sensu communi carens inter mortales ire inficias temere audeat Cælum, & Astra in hæc inferiora & agere, & instanter profluere? Virtutes suas infundere, vegetationem, vitam, rorem atque pluuiam salubrem rebus mūdānis spargere? Hos planè omnium rectè philosophantium placitis contrauenire sanè mētis ambigit nemo, quibus persuasissimum est omnia inferiora moueri à superioribus, primordiāque rerum omnium è cælo esse decidua. Quod peramplè testatur Aristoteles ille naturalium caussarum diligentissimus indagator Meteororum primo, hūc in modum scribens. Est autem mundus hic inferior ex necessitate superioribus latiōibus attiguus, ut omnis ipsius virtus sempiterno quodam ordine tāquam summi Dei instrumentis gubernetur. Huic sententiæ applaudit Ptolemæus in centiloquio verbo. 9. dum ait. Vultus terrestres vultibus cœlestibus subiiciuntur. Itaque generationis, & corruptionis nostræ primordia ab astris tanquam à potiore natura proficiscuntur, res quoque omnes Lunari globo subiectas esse, eorundem motu, lumine & influxu, potissimum Solis in obliquo circulo moderari, ac gubernari solertissimi ipsius naturæ interpretes attestantur. Is est igitur diuinæ prouidentiae ordo, ut per superiora regantur inferiora.

Lunæ uis in corpora inferiora.

Cap. VI.

ID verò quò facilius ad oculum ostendamus: Primùm de lunæ in corpora inferiora defluxu, ac moderatione dicamus. Quis enim non miretur *it a=* globum lunæ tantam aquæ maris molem ad se trahere, ac velocissimè *tusq;* rapere, ut ne eius quidem portionem millesimam (mirabile dictu) cuncta *calu=* terræ, marisque non traherent animalia? Cuius vis in omnia penetrat. Cuius inquam varia affectio, & dispositio, huius mundi inferioris corpora insigniter afficit, & repente demutat, terras saturat, accedensque corpora humore, animantiumque ossa medullis implet. Abscedensque eadem inanit. Ideo cum incremento eius, augeri conchyliorum, concharum, cancro

rum,

rum, ostrearumque corpora, ad statum perueniunt cum Luna luminibus plena est, & rursus cum illa paulatim minui, vacuari, atque arefcere manifestè percipimus: adeò vt interlunio sine medullis animantiũ ossa spectentur. Cerebrum itaque & sanguinem hominum etiam cū eius lumine augeri, ac minui, frondes quoque, ac pabula, illius vires, ac potestates sentire. Nam vt & obiter illud dicam, Veteribus cœnare noctu semper consuetum fuisse testatur Athenæus, ob Lunam quæ vim habet ad concoctionem præcipuam. Finitima enim cum sit terris, per illam cœlo nobiscum societas est, syderumque quibus iuncta sit vires, ac potestates excipiēs, & mutuata has demum (tanquam vehiculum quoddam sit cœlestium virium) suo lumine, motūque ad nos trāsfundit, animantiũ quę corpora potenter ferit, alterat, immutat. Quapropter vt corporum sic & morborum quatenus illis inciderint, ea qua ad sydera fuerit constitutione rectorix est, & significatrix. Hinc à Lunæ bona, malæ constitutione morborum præfagia desumi par est. Si quidem purgandum erit, aut sanguis mittendus (quæ prima sunt, & præcipua vacuationum genera, quibus morbi plerique omnes egēt) sit Luna in beneuolorum planetarum societate. hoc enim medicamenti opus auget & felicitat, corporisque vires iuuat ad salutem parandam, morbumque profligandum. Ex his Galenus medicinæ antesignanus lib. de dieb⁹ decretoriis. 3. præter alia multa hunc in modum scripsit. Id vnum obseruātes verissimum esse comperimus Aegyptiis Astronomis inuentum, Lunam non modò ægris, sed etiam sanis, dies quales tandem futuri sint posse prænunciare. Si etenim ad Planetas temperatos steterit, salutare, faustum, ac bonos producet, sin ad intemperatos, graues, molestosque. Galeni item testimonio, humana corpora haud secus in terris habent, quàm Luna in cœlis. Ad idem Iulius Firmicus. Omnis substantia humani corporis ad Lunæ pertinet numinis potestatem. Itaque perpetuæ atque manifestæ reuolutiones in corporibus nostris perficiuntur. Non paucos etiam furiis hinc sæpe videmus vexari Epilepticos circa quadras Lunæ, qui eam ob causam Lunatici dicuntur, quoniam eum qui interlunio natus est, morbum hūc ferè pati compertum est. Nec possunt mulieres ignorare, imò neque effugere Lunæ effectus in mēsiū fluxibus. Scribit item Plutarchus ipsas mulieres partu in plenilunio facilius leuari, ac liberari. Lucianus item (si referre licet) in libello de Astrologia Lycurgum ait Lacedæmoniis legem tulisse, in plenilunio ne prælium inirent. Prædictis adde (si lubet) ligna ad ædificationem cæsa, desinente, & sub terra exi-

stente Luna mense Decembri, aut Ianuario, diutius à putredine incolu-
mia permanere.

Vis Solis in corpora inferiora.

Caput VII.

AC de luna quidem satis dictum esse videtur. De Solis dominio nonnihil etià est addendū, vt qui in generationibus, & conserua-
tionibus rerum potissimum valeat, efficaciusque multò quàm
caussæ particulares. Vnde illud Albumazacis, Non esse vitam
viuentibus post Deum, nisi per Solē & Lunā. De Sole autē scribit Ari-
stoteles. 2. de generatione & corruptione ad hunc modum. Accedente
Sole propius ad nos, ad punctumque verticale, omnia oriri, germinare,
& pubescere videmus, abscedente verò tabescere, atq; marcescere. Est
enim tempus generationis æquale tēpori corruptionis. Quis igitur est
tam hebetè visu, vt non videat Sole discedente naturam mœrere, aues
conticescere, plantas exarescere, frondes defluere, tabescere, marcesce-
re, putrescere, natiuumque calorem (qui naturæ est amicus) imbecillio-
rem fieri, virtutes debilitari. Rursus, ipso Sole (qui innati caloris, & spi-
ritus obtinet imperium) reuertente, mundum exultare, terram lætari,
plantas reuiuiscere, iuuenescere, surculos, & nouellas proferre, & se re-
parare videntur. Denique omnia instaurari, oriri, repullulare, aptissi-
mas, congruāsque rerum generationes fieri, innatumque calorem adau-
geri, ac demum virtutes mēbrorū coctrices inualescere. Ex cuius cursu
in signifero (vt planè constat) annus integer procedit, eiusque tempora
distinguntur. Diuersa quæ eorumdem temperamenta prodeunt, variūq;
humores in corpore progignuntur, qui in nobis à centro ad circunfē-
rentiam, & e contrario plerumque mutari, ac commoueri liquidò con-
stat. Ab hac opinione non longe abest Augustini viri sanctissimi lib. 10
de ciuitate Dei sentētia, dum ait. Non vsque quaque absurdè dici po-
test ad solas corporum differentias afflatus quosdam valere sydereos, si-
cut solaribus accessibus, & decessibus videmus anni tempora variari, &
Lunaribus incrementis, atque decremenris augeri & minui quædā ge-
nera rerum, sicut conchas, & mirabiles æstus oceani, non autem animi
voluntates positiōibus syderum subsidi. Vnde Gregorius, Liberum e-
nim oportet esse quod est in nobis. Ex his Ptolemæus in centiloquio
inquit. Cœlestia corpora quandam inclinationem præstāt corporibus
humanis, necessitatem prorsus nullam. quandoquidem, v ir sapiens do-
minatur Astris. Quod etiam sentit Vergilius lib. 2. Georgicorum.

Felix

ex so-
lutione
t.

*Felix, qui potuit rerum cognoscere causas.
Atque metus omneis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus.*

Sanorum atque ægrorum corpora ab æ-
ris constitutione immutari.

Cap. VIII.

HAec verò quum ita sint, Lunaque atque adeò Sol ipse corpora nostra immutent, quid nunc amplius admiramur varia morborum genera clanculum in nobis suboriri? Aetius. Sanorum corpora, & multò magis egrotorum ab æris constitutione immutatur. Ex quatuor autem anni partibus (autore Celso) Ver est saluberrimum, ac minimè morbis, qui mortem afferat obnoxium. Proxima deinde ab hoc hyems, periculosior estas, Autumnus longe periculosissimus. Hyemis enim certum est frigus, Aestatis certus est calor. Veris temperata est constitutio: Autumni verò temporibus modò frigus, modò calor nos affligit. Quo fit, vt autumnus plurimòs opprimat: Huius rei testis est Hippocrates medendi arte nunquam satis laudatus, aphorismorum. 3. sectio. Per autumnum (inquit) acutissimi, atq; exitiosissimi accidunt magna ex parte morbi. In eandem it sententiã Ouidius de autumno inæquali morborum agmina procreante loquens.

Quum modò frigoribus premimur, modò soluimur aestu,

Aere non certo corpora langor habet.

*Ouid. seu
de arte*

Est igitur aër omnium maximè à medico considerandus, eo sanè calor natius ad sui conseruationem potissimum eget. Isque est Galeni testimonio sine quo nec tolli morbus, nec sanitas seruari potest: Proinde elaborandum maximè, vt is corpori nostro commode adhibeatur. Nam is assiduè corpus nostrum ambit, nec vlla eius euitandi ratio est. quandoquidem inuitis etiam nobis est hauriendus. Nec illo (vt reliquis rebus quas non naturales vocat) ad tempus abstinere licet. Cibo quidem & potui per interualla inducias damus. Inuentique sunt qui ab his per multos dies abstinerēt. Aere autē ad vitā nostram nullo tempore carere possumus. Nā si viuendum, certè respirandū est, Aerque respiratiōis & vtriusq; partis eius, inspiratiōis, & expirationis materia. Qui qualis inspiretur, qualisve corporib⁹ nostris admoueatur, pur⁹ ne, & omnis malæ qualitatis expers, an putris, aut corruptus nō parui refert. Sit autem

omnino purus, qui omnium optimus, ac saluberrimus existit, nulli non ætati utilis, sicuti ediuerso, crassus, ac nebulosus vitiosus est, ac morbifer, omniq̃ ætati noxius. Neque enim parum prodest in lōgis præsertim morbis aëris interdum mutatio. Id quod Hippocrates cōsulit ita scribens. In diuturnis morbis terram mutare confert.

Rerum omnium mutationes ex Solis, cœliq̃ motu.

Caput IX.

EX Solis, cœliq̃ motu ac lumine plantæ, & animalia (quorum facultates medicum naturæ imitatore nescire est indecorum) & quæcunque mundus hic genuit, alitq̃ corpora à sublimi illa syderum hierarchia mutationes subeunt, statum habent, & suæ durationis rationem, vt adolescant, vt iuuenta cōstent, & senecta tabescant. Hinc animalibus omnibus, atque adeò plantis ipsis corruptelæ, ac interitus est connata necessitas, immodicæ videlicet siccitatis à suo calore natiuo humidum substantificum assiduè depascente. Et ita rerum à natura (quam omnis ars imitatur) definitus est exitus, definitaque perodus. Primum quippè plantas generari, hinc in stipitem, folia, flores, ac fructus crescendo diduci, moreq̃ suo vigere, ac stare, tandem verò alterari, deficere, elanguescere, emorìve percipimus. Quod sanè omniū animatorum natura communissimum est: Alioqui & seminis, & messis, & conceptus, & partus, & id genus similibus eiusdem temporis instaret occasio. Et si rem ipsam ad corporis humani (quod licet) habitudinem referamus, An eiusdem aëris imtemperies à singulis vbique locorum semper inspiranda venit? An semper laborandum, exercitandum, quiescendumve? An cibi, potúsve quancunque aut qualescunque sint tum euchymi, tum cacochymi vbique locorum, tum frigidorum, tum calidorum, ab impuberibus, adulescentulis, florentibus ætate, senibus, decrepitis, sanis, neutris, ægrotisque interdiu semper, & noctu nulla cōstitutionis, consuetudinis, aut caloris innati ratione præhabita ingerēdi sint, an semper medicamento, aut alterandi, aut soluendi sunt humores? An venæ semper incidendæ? An Cucurbitulæ nullo non die admo- uendæ? An membra assiduè extenuanda, an corporis excrementa, tum fēculentia, tum liquidiora, tum mucosa, tum flatuosa semper continēda, aut assiduo secessu excernenda sunt? An horis quibuscunque sine discrimine sopno indulgendum? aut insomnia, peruigilióque atterendum? An semper tristandum, vel gaudendum, vel concumbendum, aut perpetuæ pudicitiae seruiendum, & eiusce generis alia ex animi affectu agenda sunt

sunt? Hæc dubio procul minimè esse agēda absque temporum anni, locorum, regionum, ætatum, sexus, personarum ratione pro comperto habemus. Maturo igitur cōsilio, & sagaci agendorum electione opus est. Sed perpēde (quæso) quod refert Cōstantinus Cæsar ex paxamo. Omne vinum (inquit) vt plurimum acescit, & in vappam transit circa Pleiadum occasum, et circa solstitium Hybernum, aut efflorescente iam vite. Et circa solstitium æstium, & sub Caniculæ æstum. Et in summa circa omnes accessiones & frigoris, & caloris, aut largorum imbrium. idem contingit & propter violentos ventos, aut vehemens tonitru, aut etiam iuxta tempus quo rosæ florent, aut à fulgure violento. At ferrum (inquit Zoroastres) operculis doliorum impositū, noxam à fulgure, & tonitru detrahit. Quidam Lauri ramos imponunt per naturalem contrarietatem auxiliaturos. Quid plura? Nōne & ortus perniciosæ Caniculæ (quæ in ore leonis est) maximam habet virtutem in transmutando aërem ad vehementem æstum? Nam tunc (Plinio adstipulante) Solis vapores accenduntur, feruent maria, fluctuant in cellis vina, moventur stagna. Sentiunt & syderis huius effectum canes quidem, quos toto eo spatio maximè in rabiem agi non est dubium. Propterea pestifera est imprimis homini Canicula, quandiu sol est in ipsa. Hinc dies Caniculares multis morbis obnoxij. Nam tunc geminatur calor: & humana corpora langoribus, morbis flagrantibus, tertianisve exquisitis à flaua bile pendentibus, vt plurimum afficiuntur. Vnde tunc temporis (præsertim in Canis vtriusque exortu, & paulò antè) Diuus Hippocrates illic Archiatros consulit medicamenta non esse exhibenda, ne videlicet ex æstu ambiente, ac medicamento purgante humorum inflāmatio, febres ardentes, exercitationes, dysenteria, spirituum dissolutio, caloris innati exhalatio, viriumq; totius corporis imbecillitas ac prostratio inducantur, subsequantur.

Electionem temporis secundum astra oportere habere, ob facultates corporis dignoscendas Caput X.

CUm verò vnicuique dissimilari particulæ insitæ sint quatuor virtutes naturales, videlicet attractrix, retentrix, concoctrix, & expultrix, vt variis in locis apud Galenum, & maximè in libris de potentiis naturalibus legitur: Nec semper easdem facultates equè validas, nec æquè suis fungētes officiis experiamur, sed aliam moderatam quandoque, aliā languescētem ac hebetem, aliā exuperantem probemus. Ob hoc igitur tēporis electione opus est, quo virtus coctrix censetur vali-

dior, si instaurandæ veniant particulæ: vel quo attractrix efficacior existit, si eadem particulæ exinanitæ: vel quo retentrix robustior euadit, dum fluidiores quàm par sit redduntur corporis ventriculi. Vel quo expultrix promptior existit, excrementorum exoluendorum gratia. Co-
 atrix autem virtus censetur validior, quum aëris intemperies frigida existit. Nam ex Hippocrate, Ventres hyeme calidissimi sunt. Attractrix efficacior redditur, quum aër incalescit. Retentrix, dum aëris intemperatura frigida, siccaque percipitur. Expultrix verò facultas suo probè fungitur munere, quum aër immoderatè humescit, eodem simul incalescente, frigescentève nihil, aut parum differt. Quòd autem non semper frigescat aër, nec semper incalescat, aut siccet, nec semper pluat, ningat, roret, aut aliter humectetur, omnibus constat. Vicissitudinariæ igitur aëris affectiones videbuntur facultates eiusmodi multifariam excitantes, vndeunque tamen ciètur extrinsecus, siue ab aëris affectibus vicissitudinariis, siue à varia victus ratione, siue à diuersis animi affectibus, earum tamen singulis calore natiuo excitante opus est, vt qui omnium corporis facultatum motor sit præcipuus. quippe qui alimenta coquit, & humores coctum habiles reddit, partique nutriendæ assimilât. At semina, & stirpes terram ingressæ (ut author est Hippocrates, teste Galeno. 2. de elementis) sibi quæque idoneum, ac naturale exugunt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel salsum, vel diuersum. Primum igitur & plurimum eius quod ipsis maxime secundum naturam sit arripiunt, post alia quoque trahunt. Talem modum medicamenta simul in corpore feruant.

Purgationes, secundum temporum, ac morborum mutationem, variandæ. Caput XI.

PRoinde, quum mutationes temporum (inquit Hippocrates ille veritatis amator) potissimum committant morbos, & in quibusdam temporibus magnæ mutationes aut caloris, aut frigoris appareant: atque ex anni constitutionibus (quod in totum dixerim) siccitates sint imbribus salubriores, & minus mortiferæ, ob id etiam purgationes pro temporibus anni variandæ. Itaque tempus accommodatissimum ad purgationes, & venæ sectiones, ver esse solet. Quod etiam præcipit idem venerandus ille senex, dum ait. Quibuscunque venæ sectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet. Hoc enim tempus vt est æquale, ita nec nimis calidum, nec nimis frigidum est. Ob id veris initio pituitam, fine bilē fla-

uam,

uam, & autūno atrā, ad vitandos vernos, æstiuos, Autūnales, & Hyber-
 nos morbos purgare, & venam secare cōsuevit Galenus, nō æstate, nec
 hyeme. Nā æstate corpora calidiora, & sicciora, & ab aëre ambiēte dis-
 soluta, medicamētis purgātibus, & sanguinis vacuatione plurimū ledū-
 tur, q̃ illa calfacit, siccat, infirmit, ac dissoluit. Hęc inanitiōe viriū substā-
 tiam dissipat. Hyeme verò excremēta cōcreta ad motū pigra medicamē-
 to trahēti dū non parēt, lucta in corpore torminosa fit, & molestissima,
 cui etiā Leipothymia sepe succedit. Phlebotome verò aere frigido dū
 calorē natiūū multū vacuat, & eius pabulū subtrahit, extinguēdi reliqui
 caloris periculū affert ab ambiēte frigido. Eā ob rē etiā æstate medica-
 mētis purgātibus raro vtimur, præsertim (vt dictū est) sub cane, & ante
 canē, vel similē aeris statū: Aestate autē (si opus fuerit) per superiora ma-
 gis si facilē vomāt, purgādi: hyeme per inferiora purgatiōes potius de-
 ligēdæ, quia eò natura vergit, & locus est cōferēs. Finis autē vsus medi-
 camentorū est, vt affectū ē corpore præter naturam profligēt, siue mor-
 bus sit, siue causa morbi, siue symptōma, siue duo ex his, siue omnia si-
 mul, siue morbus omnino factus est, siue nōdū gigni cēptus, sed in pro-
 cinctu vt fieri incipiat, siue partim genitus, partim adhuc in gignēdo, &
 partim generādus, siue is affectus sit intēperies aliqua, aut incōmodera-
 tio, aut solutio cōtinui. Prætereā medicamētorū vsus vt cēterarū causa-
 rū salubriū idoneus, est in ipsorū quātitate, & qualitate idonea, & tēpo-
 re apto. Occasio enim tēporis præcept. Qui autē medicamēti vim igno-
 rat, qua operādo iuuat, eo rectē vti nō potest. Hinc Alexāder magnus re-
 ctē videtur sēsisse, qui inexperta remedia haud iniuria habuit suspecta.
 Galenus itē (vt ipse testatur lib. de morbis curādis. 5) nihil medicami-
 num exhibuit vlli, quod ipse non antea in seipso fuisset expertus. Sunt
 itaq;, inquit Damascenus, quedā medicamēta partibus quibusdam ami-
 ca, alia iisdē inimica, alia his atq; illis affectibus idonea. Hinc nulli me-
 dico ne studioso quidē credēdū est, nisi & ætate probato. Nulli etiā (in-
 quit Gal.) quātumuis summo plus credendū est, quā quātum rationi, &
 experiētiæ est cōsonū. Quādoquidē (eiusdē testimōio) duo sunt instru-
 menta per quę remedia inueniuntur, ratio, & experiētia. Literis enim
 tātū diuinis absq; ratione credēdū. Proptereā plurimū refert in arte me-
 dica ppetuo versari, exerceriq;, omniū tamē efficacissimū est facta atq;
 euēta firmiter (qđ Gal. sepe prædixit) meminisse. Cēterū inspicere oportet
 (iuxta Hippo. sententiam) & regionem, & tēpus, & etatē, & morbos
 in quib⁹ cōueniat, aut nō: præter hęc, & vires egrotātis (vt ī oib⁹ ferme

Naturā
 mitari
 portet.

euacuationibus) sunt consideranda, donec enim tolerat, & nondum laborat, tentandum est humorem exuperantem educere. Proinde immodicæ purgationes fugiende sunt. Nam præter hoc quod vires deiciunt, etiam mirum in modum ventriculo obfunt. Vnde Galenus. 7. methodi medendi inquit, robustis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora sunt adhibenda. Hinc curandum ut nunquam plusquam pro virtutis ratione conueniat extrahatur. Cum igitur medicamenta omnia præsertim purgantia, ventriculum præcipue neruosam eius partem, & maximè sensilem lædant, his odorifera sunt miscenda, quæ noxam eorum obtundant, actionem verò non impédiant, quæ prætereà tenuent, crassos succos incidant, tergeant, vias aperiant, per quas est vacuandum. Medicamenta verò iucunda esse quatenus licet debent, ut à ventriculo compræhensa in actum reducantur, ac ne nauseam, flatum, fluctuationes ex insuauitate ipsa pariant, adeò ut cito supra vel infra ventriculus excernat. Corpora item quum quis purgare volet, (inquit ille) oportet fluida facere: Id est humores crassos tenuare, lentos incidere, & tergere, & fluxiles reddere, ac meatus aperire, per quos facienda est vacuatio. Tunc sanè concocta medicari, atque mouere oportet, non cruda. Citra quam operam si purgare vomitu, aut deiectione tētaueris, difficilis fit purgatio cum torminibus, vertigine, multo fastidio, pulsu malo, dissolutione virium, & difficultate, ac rosione ibidem, quoniam omnes succi crudi sunt pigri, & ad motum inepti, ob crassitudinem & frigiditatem. Medicari autem in valde acutis si materia turget, eadem die oportet. tardare enim in talibus malum est. Signa autem coctionis prauorum humorum (Hippocrate, & Galeno docentibus) in pleuritide per sputum, in affectibus ventris inferioris, per deiectiones. In febribus putridis, & affectibus venosi generis per vrinas desumuntur. Sed deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiciantur qualia pro morbi natura, ætate, parte anni, præcedente victus ratione deici oportet, & ægri facile tolerant. Cōtraria verò grauitur. Neque enim semper optatiora sunt medicamenta quæ multam faciunt etiam noxiæ materiæ vacuationem, nisi æger huiusmodi vacuationem facile toleret. Plurimum enim atque repente vacuare, ut replere malum. quandoquidem omne nimium, & repentinum naturæ est inimicum. Vnde Plinius lib. 17. cap. 27. imprimis cauendum ne ex remediis vitia fiant. Quod euenit nimia, aut intempestiua medicina. Purgandū autem initio morborum est, aut sub finem vniuersalē morborum, aut utroque etiā tempore,

9
pore, initio quidem, vt minorem iam redditam materiam possit natura
facilius coquere: In omnibus tamen tutius est à minoribus & mitiori-
bus incipere, nisi affectus sit maximus. Nam Hippocratis cōsilio, extre-
mis morbis, extrema exquisitè remedia optima sunt. Medici nanq; mu-
nus est cito, tuto, & iucunde curare, aut si non omnino curare possit, sal-
tem leuiorem reddere morbum, aut non augere, neque contrarium affe-
ctum inducere. In vitium enim ducit vitij fuga, qui caret arte. Quare
nullum damnosius medicamē adhiberi ægris posse videtur, quàm igna-
ri medici consilium. Præterea, repletio ea quæ ad vasa dicitur in corpo-
re orta, inanitione aut euacuatione soluitur. Quandoquidem Hippocra-
te docente, quicumque morbi ex repletione fiunt, hos curat euacuatio:
Et quicumque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas. Non
ergo ignorare debet medicus morbos qui ex impletione proficiſcūtur,
ex inanitione curari: & è diuerso qui euacuefactione proueniunt, sanari
saturitate: qui à labore, hos quiete: qui ex ocio, eos exercitatione euin-
ci, atque vt vna, breuique oratione complectar, Contraria contrariis cu-
rantur. Tali nanque modo morbi vitium facillimè desistere poterit.
Etenim medicina, Hippocratis sententia, est additio, detractioque: De-
tractio exuberantium, additio deficientium in hominum corporibus.
Omne nanque auxilium corporis (inquit Celsus Hippocratis fidus in-
terpres) aut demit aliquam materiam, aut adiicit, aut euocat, aut repri-
mit, aut refrigerat, aut calefacit, simulque durat, aut mollit. Quædam nō
vno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrariis adiuuant.
demitur materia sanguinis detractio, cucurbitula, deiectione, vom-
itu, frictione, gestatione, omni que exercitatione corporis, abstin-
tia, sudore. Verum, ex principis sententia, nonnulla corporis incommo-
da tempus idoneum exhibendi medicamentum maxime indicant, vide-
licet tremor cordis, assiduus incubus, & scotoma, corporis saltus, &
faciei sensus turbidi, & motionum debilitas, vehemens faciei rubor, &
oculorum lachrymæ lumen effugientium, tristitia, & timor: spontanea
sine causa lassitudo, & casus appetitus, & ad summum, omnis res
quæ de suo mutatur usu, maximè autem ægritudo præsens medelæ indi-
gens declarat. Excernuntur autem corporis retrimenta, superfluentia
que, à viris quidem per aluum, per vrinam, per vomitum, per oculos,
per nares, per sputa, per sudores, per aures, per coitum, per poros occul-
tos, per pilos, & per vngues: Mulieribus adiiciuntur duo, lac, & men-
strua. Lac autem sanguis est, similiter & menstruum. Temporis igitur
C electio-

electiōe opportuna qua omnia sydere fausto agēda sint, opus est. Quod
autem in morbis curandis tempus congruum eligendum veniat, ægro-
tantium instaurandorū gratia, Idem venerādus ille senex testatur apho-
rismorum sectiōe prima, aphorismo 11. In accessionibus, & aliquan-
diu ante accessiones nihil dare oportet. Nam cibum dare nocuum est.
& quibus per circuitum sūt accessiones, in ipsa accessione nisi virium
imbecillitas adsit (tunc enim omni tempore cibandum) abstinere opor-
tet. Ibidem Aphorismo. 8. Quum morbus in suo vigore consistit, tunc
victu tenuissimo vti est necesse: Nam fames ægrotis quā ingurgitatio
magis conuenit. Itaque non pura corpora (ait ille) quantō plus nutries,
tantō magis lædes. Quod autem temporis electio necessaria sit in me-
dicamentis exhibendis, ex eodem elicitur Hippocrate, eadem particu-
la, Aphorismo 20. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre neq; mo-
uere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed
finere. Quisquis es igitur qui sanitatem defendere, aut tibi ipsi à mor-
bis præcauere, aut denique ingruentes repellere morbos exposcis, tem-
pus congruum, aëris affectiōes opportunas, victus rationem cōferen-
tem (quæ medicamentis præstat) præeligere (citra necessitatem) non a-
sperneris, vt cuius facultatis membrorum ope pro morbis curandis, vel
sanitate tuenda indigeas, validior, promptiorque tempore cōgruo, aëre
opportuno, ac victus ratione conferente reddatur. Aegrotantibus hoc
pacto vim vllam inferre veritus, nec morbos ingruentes exacues, nec
nouos induces, nec dolores symptomaticos incuties, nec denique ægrū
vita periclitari facies, modō etiam prius summa cura, summāque dili-
gentia corporū naturas, morborū radices causasque priusquam manus
adhibeas, altius sciscitari, deprehendere, ac præcognoscere non spreue-
ris. An scilicet fatigatio, an sitis, an frig⁹, an calor, an ira, an melācholia,
an vigilia, an fames, an cibi, viniq; copia, an intēperantia libidinis, aut
quid aliud morbum fecerit. Subinde quid secundam, quidve aduersam
valetudinem pariat, tollatve, iuuat mente complecti: Quādoquidē ne-
mo scire potest quo modo morbos curare deceat, qui vnde ij prodie-
rint ignoret, & pro natura morbi remedia mutare nescierit. Diocles in
epistola ad Antigonum regem ait, vt enim in cœlo nunquam tempestas
oritur, quam non signa quædam præcedant, quibus nautę, ceteriq; haud
imperiti homines tutiores reddātur, ita humanā naturam nullus vnquā
afficit morbus, qui non signo aliquo possit præfagiri. Hæc ille. Morbi
corporis pulsu, & colore deprehenduntur, eorūque aduentum color, &
lassitudo

lassitudo prænunciant: Hinc Hippoc. 2. aphorismorum, spontaneæ lassitudines morbos prænuntiant: Galenus item 4. sanitatis tuendæ, Color demonstrat nobis superabundantiam humoris peccantis per totum corpus. Duplex itaque ut plurimum cognitio necessaria est ad curam, medici scilicet & ægroti: Cumque (ex Auicenna) morbum ignore- Auic. 4.1.
raueris, committe eum naturæ, nec præcipitanter agas, quoniam vel ipsa natura morbum euincet, vel monstrabit. Adde in contagiosis morbis, homines ab hominibus, & sanguine coniunctis facilius, ac promptius infici: quod quidem efficit naturæ similitudo. Tota igitur medicinæ sciëntia (Autore Galeno secundo de crisi) ex duabus constat noticiis, Altera subiecti (quod est corpus humanum) circa quod medicus operatur, altera medicamentorum, quibus veluti instrumentis in suo opere utitur. Vniuersa autem medendi vis in medicaminum qualitate, quantitate, & congruo tempore consistit. Nihil est (inquit Seneca) in morbis magis periculosum quàm immatura medicina, sicut e contrario nihil salutarius medicina tempestiuè data. Quod etiã planè innuit Ouid.

Temporibus medicina ualet, data tempore profunt,

Et data non apto tempore uina nocent.

Astrorum motus tempestates, & varias anni,
ac dierum constitutiones præsignare.

Cap. XII.

SEd rursus ad institutum nostrum reuertamur. Nubilus Vergiliarum occasus (ut ferunt) pluuiosam hyemem denunciat. Si verò sereno tempore occiderint, asperitas hyemis prænunciatur. Si post vindemiam imber cõtinget ante Pleiadum occasum, præcox annus erit. Si verò simul cum occasu Pleiadum imber, fiet medius. Si verò post Pleiadum occasum pluuia cœperit, serotinus fiet annus. Quin & illud quidem ex obseruatione tradunt, quòd à septima mensis Martij vsque ad decimam quartam eiusdem mensis aër frigidior fieri soleat. In illis enim diebus quadraginta martyres in Paganorum manibus traditi supplicio affecti, fidei suæ testimonium præbuerunt. Prædictis adde, quòd ilices, & quercus multum fructuum ferentes, diuturniorem fore hyemem significant. Et Capræ, & oues initæ, rursusq; iniri expetentes, longiorē hyemē portēdūt. Si animalium greges terrā effoderint, & capita ad boreā extēderint, magnā hyemē prænūtiāt. Democrit⁹ itaq; talē futuram hyemē arbitratur, qualis fuerit brumæ dies, id est circulus

Capricorni, & circa eū therici. Dies item Ianuarij quintus, atque vice-
simus si serenus fuerit, frugum portēdi aiunt fertilitatem. Si nix cadat,
vel pluuia, caritatem rerum. Sin existant nebulae, animalium multorum
interitum. Sin venti, arma. Quibus itaque annis in quercuum pomo re-
peritur musca, bellum futurum esse indicant, quibus Araneus pestem:
quibus vermis, caritatem. Adde quoque si lubet, quod Cicero nemi-
nem qui Sirio ardentissimo sydere oriēte nascitur, aqua interiturū ait.
Nec item excidit quod Aristotelem scribere scimus in libro de elemē-
torum proprietatibus: Vbi planetae coierint in Piscium signum, contin-
gere mox, vt aquis diluantur omnia. Quod si in geminis fiat coitus is,
futuram vniuersi conflagrationem. Sed iis addunt patrum nostrorum
scita diuinæ volūtatis iudicium, quod tam fallere, quā falli nescit. Sic
enim vniuersæ naturæ Deus (qui nihil ociosum, nihil inane, ac frustra
confingit) cuius numine, ac maiestate mundus totus regitur (inquit
Augustinus) res quas condidit administrat, vt eas agere proprios motus
finat, monuitque ille summus rerum opifex (cuius opera perfecta sunt
omnia) vbi opus est ad res naturales (quas ipse de terra creauit) confu-
giendum esse, adque sydera cœlestia, ne ea frustra fecisse videatur. Cum
enim post maris rubri transitum venissent Iudæi in locum vbi fontes
erant amarissimi, Deus consulenti Moyse, remediūque petēti, lignum
indicauit, quod naturali vi sua missum in aquas amaritudinem abstulit.
Poterat tamen sine ligno solo verbo succurrere. Sed ne res naturales
frustra produxisse videretur, monuit (vbi oportet) ad eas (non autem ad
incantationes, imagines, aut characteres damnatæ Magiæ) recurrendū.
Vides ergo in sublimi illa syderum Hierarchia cœlum hoc immēsum,
innumeris syderibus ornatum, quod terram liquidis vlnis amplectitur.
Illinc quidem emittit seminum quibus opus est, principia. Terra verò
rerū parens grauidata feminibus calore solis omnia parit, alit, & fouet,
planæ, arbuta frondescent, fructificant, maturescunt. Crescunt item
partim aëris temperie, partim imbribus, partim ventis salubribus, par-
tim stellis, ac Luna fouentibus. Cæterum, Sol mundi oculis, cor cœli, iu-
cunditas diei, & cœli pulchritudo ornat omnia, omnibus vim amoris
ex sese admiscēs. Qui (vt asserit Plinius lib. 2. cap. 6) Planetarum me-
dius fertur amplissima magnitudine, ac potestate naturæ regimen ac
numen est syderum ipsorum, cœlique rector. Hic Lucem rebus admini-
strat, aufertque tenebras, hic reliqua sydera occultat, hic vices tempo-
rum, annumque semper renascentem ex vsu naturæ temperat. De quo
etiam

etiam Macrobius lib. primo sic inquit. Non solum terram, sed ipsum quoque cœlum quod verè mundus vocatur, temperari sole certissimum est, adeò vt extremitates eius quæ longissimè à via solis recesserunt, omni careant beneficio caloris, & vna frigoris perpetuitate torpescant. Est igitur Sol Astrorum speciosissimus, longeq; mortalibus vtilissimus esse dignoscitur. Cuius prætereà tanta vis est, vt abstrusa quoque penetrando viuificet, sine quo fruges neque oriuntur, neque maturescunt. Quod aperte explicat Vergilius, dum ait. Nocent & frugibus vmbrae. Hinc à sole quicquid sinistrum, remotumque, pestilens dicitur. Eam ob rem Aristoteles philosophiæ princeps, Solem & Lunam vbique obseruauit. Adde quòd Ioseph deuter. 32. cap. vocat poma, fructus cœli, Solis & Lunæ. Nónne Aquarius ipsam vim solis ostendit? Vnde enim imber caderet in terras, nisi solis calor ad supera traheret humorem? cuius refusio pluuialis est copia. Hinc Aristoteles physici auditus. 2. Astrologiam philosophiæ familiarissimam, & magis naturalem quàm Geometriam censet: Ibidem subiungens hominem à Sole & homine generari. Si igitur (inquit Marsilius ficinus lib. de vita cœlitus) concedimus Deum rebus infra Lunam mirabiles inseruisse virtutes, multò mirabiliores concedamus cœlestibus.

Naturam cuiusque hominis, syderibus obnoxiam.

Cap. XIII.

IAm etiam ostendamus hominum naturam maximè syderibus esse obnoxiam: Etenim pro diuersis cœli habitibus diuersos euadere hominum mores, inclinationes, varia ingenia, naturasque, pro comperto habetur. Tanta siquidem est in hominibus naturarum varietas, tantaq; in vultibus humanis dissimilitudo, vt specie nonnulli differre videantur, quod de animabus Platonici falso concedunt. Vt enim reperies qui naturâ timidi sint, tardi, somnolenti, inertes, pigri, segnes, ignaui: Ita videas qui nascantur animosi, strenui, vigiles, industrii, vegeti, cordati: ita pios, religiosos, iustos, continentes, modestos, benignos: Ita quosdam impios, irreligiosos, iniquos, auaritiæ deditos, procaces inuerecundos, immanes. Quæ omnia Terentius in Phormione testari videtur, dum ait. Verum ita hoc est, quot homines, tot sententiæ. Et alibi Suus cuique mos est. Plinius item epi. primo: Varia sunt hominum iudicia, variæ volûntates. Quod etiam expressit Ouidius, Pectoribus mo-

res tot sunt, quot in orbe figuræ: Idem sentit Persius, Mille hominum species, & rerum discolor usus, Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno. Horatius aptissimam addidit allegoriam.

Tres mihi conuiuæ prope dissentire videntur,

Poscentes uario multum diuersa palato.

Alios itaq; alia delectant studia, aliisq; alia cordi esse manifestissime dignoscimus. Ad quod D. Paulus Apostolus alluisse videtur, cum admonet vt ad præcludendam emulationem finamus vnumquemque in suo sensu abundare. Nanque aliis aliæ res arrident, placentq; nec omnium ingenia sunt disciplinis, & artibus accommodata. Ob id quisque ingenium suum solerter introspiciat, videatq; cui disciplinæ sit idoneus, & ingenij vires antè perpendat. Nam vt scitè præcepit Horatius,

Tu nihil inuita dices faciesq; Minerva,

Id est aduersante & repugnante natura. Ea nanque reluctante irritus est labor. Ideoque vt monet Seneca,

Inclinandum est quò te uis ingenij refert.

Naturæ noscat semina quisque suæ.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.

Quidam etiam (vt ait Fabius) rus ablegandi sunt. pars nanque hominum studio, pars ludo, (vt ait Plato) sunt geniti, atque hi quidem libidinum serui, sponsi Penelopes, fruges consumere nati. Alios item videre est plus habere ostentationis quàm operis, alios contrà, plus in recessu quàm in fròte promittere. Sūt etiam (inquit Arist. Politic. i.) qui naturæ impetu ferè nullo moueantur ad iram, vt ij qui segnes, imbelles, stupidi, ignauique nascuntur. At ediuerso quosdam reperias ita bile feruidos, vt iram in potestate minus habeant, & ad temeraria verba qualibet indignatione prorumpant. Quidam urbanitatem non reprimentes, lætiferis non parcunt salibus. At inter ipsos homines (eiusdem testimonio) imperans quidam naturâ, & parens propter conseruationem. Nam qui mente prospicere rem potest, naturâ imperat, ac dominatur. Qui verò corpore ita affectus est, vt exequi ista possit, nihil ipse admodum dispiciens, paret naturâ, atque seruit. Sunt item nonnulli ad venerem, ebrietatemque naturâ proni, virtutis tamen beneficio fulti castimoniam seruant, vt de Socrate legimus, qui cum iuxta Metoposcopi iudiciū, ex totius corporis filo atque habitu iudicantis, esset naturâ vinolentus atque venereus, ea vitia sic diligentia profligauerat, vt nemo esset ea tēpestate cōtinētor, & sãctior. Ita ferè in omni virtutis, ac vitij genere cōtingit.

Nec

Nec indecens erit hinc annotare, quod Arist. lib. 2. de historia animalium ad hunc modum scribit. Quibus facies magna, segnes, quibus parua, mobiles, quibus lata, mente moueri idonei, quibus rotunda, iracundi. Sed vir sapiens dominatur astris. Vires itaque syderibus date, terram, & terram nascentia sic afficiunt, ut hoc si comedas, in bile, illud in pituita, aliud in sanguine transmutetur. Quo fit, ut homine variis pro libito cibis utente, mutetur i eo & ventriculi, & hepatis, & renum, & seminis constitutio. Sinit ergo de pro seminum qualitate, pro dispositione materni uteri, pro coeli, & stellarum aspectibus, pro ciborum & regiminis natura, hominum temperamenta fieri diuersa, & corpora nostra in infinitas ire differentias. Propterea, corporibus non uno semper modo affectis, non uno semper modo imaginamur, recordamur, intelligimus, sapimus, appetimus, non eisdem semper delectamur. Non eadem placent exercitia, non iisdem studiis, ludis, iocisve oblectamur, non eadem insomnia cernimus. Pro quorum etiam varietate ut docet Hippo. lib. de somniis, Medicorum scholae nouerunt de humorum dominio coniectari. redundante enim sanguine letiores, felle inardesciente, acriores, pituita excrescente pigriores, atra bile regnante, meticulosi, ac tristiores efficiuntur. Hinc etiam peritiores medici agrotantium somnia diligenter exquirunt, & obseruant: Quandoquidem ea interdum sunt causae, aut signa humanarum dispositionum, quorundamve humorum redundantiam indicant, Qui enim subuolare se opinatur, praetenuibus humoribus abundare creditur, & quantitatis moderatae. Principatum sanguinis significare somnia censentur, cum se quis rubentia spectare opinatur, aut sanguinis e corpore profluuium. At si aquarum, fluminum, niuium, frigoris ingerantur *ειδωλα*, phlegmatis ea primatem indicant statum. Si imagines concipiantur ignium, bilis praeualet rubra. Eadem vero atram pollere, praenuntiant somnia terrifica. itaque bene dispositi a natura (ut videre licet) minori negotio, ac diligentia proficiunt. At quibus nouercali odio natura difficilis fuerit, solent omnia faciendo parum aut nihil proficere, & operam, ac impensas ut plurimum perdere. Nec Chærilus malus Alexandri poeta, nec Mæuius, & Baius, minusque Homerus, & Vergilius perdiscendae poeticae studium impendisse putandi sunt, sed minus habuisse (ut credere par est) fauoris a natura. Quod manifestare videtur Vergilius hoc pastorali versiculo,
Dicite Pierides, non omnia possumus omnes.
 Et ut habet tritum Adagium, Non ex quouis ligno fit mercurius. Quid & plane

Satyricus poëta docet cum ait, Culpa docentis Arguitur, quòd læua in parte mamillæ Nihil falit Arcadico iuueni. Vbi asinina significatur igna uia. Quod tamen prius & lucidius à Marone dictum est, quando ait.

Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis.

Itaque quemadmodum constitutio quæ vni genti salutifera est, alteri, mortem minatur: Et vt corporum dispositionibus, sic morib⁹, legibus, sententiis differūt, & ingeniis. His de causis Athenienses ingeniosiores, Thebani robustiores habiti sunt: quòd videlicet illi in puriore aëre, isti in crassiore aëre versarentur. Eusebius. 8. præparationis euangelicæ, Græcia, inquit, sola homines generat verè cœlestes, atque diuinos naturâ ad omnem scientiam natos, cuius rei causa est aëris subtilitas. Solent enim ingenia sequi aëris qualitatem. Vnde & Bœotios crassi & stupidioris ingenij (Vnde est de ipsis prouerbiū, Sus boeotia) propter crassum aërem fuisse legimus. Imò regio intemperata, inquit Galenus) corpus temperatum non gignit. Quare multum refert quo semine quis progenitus sit, quibus horis natus infans, quibus cibis & exercitiis educatus, quibus cū alitus, quibus disciplinis imbutus, sub qua cœli parte nutritus. Nō igitur omniū æquè nationum corpora sunt ad sapientiæ, ac intelligentiæ perceptionem idonea. Vnde Socratem vel vt alij volunt Thaletem dicere solitum accepimus, Propter tria se maximè Deo gratias agere, quòd scilicet mas non fœmina, homo non bestia, Græcus non barbarus natus esset. Tanta siquidem est hominum diuersitas, vt quod vni honestū, alteri turpe: quod nobis iustum, aliis iniustum sit, pro cuiusque temporis, loci statu, hominum opinionibus, vel legibus. Porrò habent & singulæ nationes à superis agnata sibi morum discrimina, per quæ facilè à se inuicem discernantur, vt cuius quisque nationis sit oriundus, à voce, à sermone, ab oratione, à consilio, à cōversatione, à victu, à negotio, ab amore, & odio, ab ira, ac militia, similibusque exercitiis facilè cognoscatur. Habet etiam vnaquæque natio quantuncunque etiam siue ciuilis, siue barbara peculiare mores, ritusque sibi à cœlis influxos à cæteris diuersos, qui sub nullam artem philosophiâque cadere nequeant, sed sola naturali virtute absque omni disciplina hominibus adgenerantur. Itaque insequi videntur & nationes sua vitia ex syderum influentia contracta. Hinc non ineptè extat illud Adagium, Mores hominum regioni respondent, vt plantæ. Quæ quia à Firmico materno satis supérque notantur, hîc ea memorare forsân videri posset odiosum.

Virtutes occultas rerum à cœlesti

virtute provenire.

Cap. XIII.

Porro autem virtutes rerum occultæ quæ speciales à medicis nominantur, non ab elementari natura fiunt, sed cœlesti. Nónne suffragante cœli vultu (inquit Marsilius ficinus de vita cœlitus) innumerabiles sæpe ranæ, similésque animantes ex arenis momento profiliunt? Nónne etiam familiæ quædam (eiusdem testimonio) apud Illiricos, & Triballos iratę, intuitu homines interemisse ferūtur? Et fœminę quædam in Scythia idem facere consueuisse? Nónne principis in vrbe vultus quidem clemēs, & hilaris exhilarat omnes: ferox verò vel tristis repente perterret? Quid non ergo cœlestium vultus omniū terrenorum dominos aduersus hæc efficere posse putas? Quippe cū etiā coeuntes ad prolem plerumque non solum quales ipsi tunc agunt, sed etiam quales imaginantur, soleant filiis diu postea nascituris cōfestim imprimere. Cuius rei Iacob non ignarus, ouium fœtus in vtero colorabat. Quī fit etiam quòd Septimestres infantes sint vitales, octimestres minimē? Porro permulta rerum parēs natura (quemadmodum Plutarchus prodit) quæ vel cœcis laborent discordiis, vel quæ consensu mutuo concordent. Hoc sympathiam, illud antipathiam Græci vocitant, quæ miraculo digna frequenter nobis occurrunt, nōsque magnam in admirationem trahunt. Quid est (quæso) quòd elephantos illos enormes porcina vox, grunitusque terrificat? Elephas item insanus, ac furens ariete conspecto mansuescit. Taurus quantumcunque ferox mitescit, domaturque fico arbori adalligatus. Leones item generosissimos animalium, gallorum gallinaceorum cantus, & facies cristata perturbat. Quid inquam magnetem lapidem mira naturæ lege ad polum conuertitur, ferrumque ad se trahit, rursusque abigit à sese, si alio confricitur, sed vt extincta fere vis reuiuiscat, ac recreetur, hircino proluitur sanguine. Coralius lapis in domo iniuriam omnem emolitur, & insidias expellit. Sed non alia ratione dicere licet, Leo gallum veretur, nisi quoniam (inquit Marsilius Ficinus) in ordine phēbeo gallus est leone superior. Eadem ratione, inquit Proculus Apollinentum dæmonem qui nonnunquam sub figura leonis apparuit, statim obiecto gallo disparuisse. Philosophi itaque naturas rerum cognitione priuatas volunt ab intelligentiis, quæ voluendis cœlorum orbibus à deo præfectæ sunt in

D

opera

opera dirigi, & aliena prudentia, ne operando peccet gubernari. Quo fit, ut res insensiles quales herbae sunt, & arbores, & id genus alia, tanto minus in procreandis foetibus suis errēt, quanto perspicacioris naturae iuuantur ingenio. Ideo à Peripateticis dicitur opus naturae, intelligentiae opus esse. His de causis si quis recto examine apud se libauerit, Astrologiam (quae coelorum, astrorumque motus, syderum ortus, & occasus contemplatur) medicis humanarum passionum prouidis consultiis, praecipue ad venae sectionem, corporis purgationem (quae prima, & praecipua sunt vacationum genera, quibus morbi plerique omnes egent) decretorios dies, integramque morborum curationem summe utilem facile diiudicabit. Quod voluit Hali verbis sequentibus, Astronomiam ignorans (inquit ille) est tanquam caecus viam baculo tentans, huc & illuc turpiter offendens. Galenus etiam primo Methodi medendi, plane fatetur Astronomiam medico necessariam, dum carpit Thessalum improbum medicum, qui neque Geometriae, neque dialecticae, neque Astronomiae, neque ullius bonarum disciplinarum indigere artis medicae studiosos dicebat.

Quae commoda ex syderum scientia.

Cap. XV.

Maxima commoda ex syderali scientia, Astrorumque observatione profluere nemo est qui ignoret. Haec enim Solis rerum parentis, Lunaeque varios cursus, haec meatus syderum, haec rationem temporum deprahendit, aperitque futuri temporis euentus, vitaeque pericula monstrat. Hac item pendentia fata (si Manilio credimus) discerni possunt, dum ait: Fata quoque & vitas hominum suspendit ab astris. Sic felix, aut triste venit per singula fatum. Hac peritus quisque Astrologus multa mala obseruare potest, quae secundum stellas ventura sint, quoniam cum earum naturam praesciuerit, sic cum premuniet, cum mala (licet non necessario) ventura sunt, ut cum venerint possit illa facilius tolerare. Adde quod medicinae atque diuinationis consociatae sunt disciplinae. Nam medicus vel commoda, vel incommoda in corpore futura praenoscit, sicut ait Hippocrates: Oportet medicum dicere de aegroto quae sint, quae fuerint, quae mox ventura sequentur. Nec dubitandum est ex motu coelestium corporum plurimos rerum euentus pendere, potissimum ex his quae à nostro non manant arbitrio. Nam & in Genesi legitur, Luminaria coeli ad hoc producta esse, ut sint in signa, & tempora, & dies,

& dies, & annos præsertim in naturalibus effectibus. Signat enim sydera futura tempora, an natura sicca, aut humida ventura sunt. Secus in euentis quæ ex arbitrio procedunt, & cū ratione dirigi possunt. Verū ex Alfarabio hæc ars partim mēdax est, & hominibus incognita. Quis (rogo) hominum nouit, omnium, tamque diuersarum stellarum varias naturas, & effectus, & inde virtutes ex omnibus mixtas, vt prænuntiet innumeros euentus etiam naturales tum in elementis, tum elementatis contingentes, vt absque errore dicere possit, harū stellarum coniunctio, necessario siccitatem facit, aliarum verò coniunctio, aquarum abundantiam efficit, & quarundam pestilentiam inducit, & cetera id genus quæ pater posuit in sua potestate & in suis thesauris. Nemo sanè nouit ista pro certo prædicere, sed per quasdam coniecturas fallaces asserunt, nonnulla ex his quæ aliquādo cōtigerunt. Ea de causa Astronomiæ iudiciariæ minimè credēdū. Ex cuius sinu profluxisse superstitionū omniū vanitates, locupletissimus auctor Varro testatur. Sed huius farinae hominum demētia irridēda, qui scire se simulāt quæ in cœlo agūtur, quasi cōsilio cœlestiū interfuerint, atq; recēs inde venerint, cū tamen quæ in terra, quæ in domo vxor, soror aut ancilla eius egerit ignorent. De quibus apostolus ait, Ad sobrietatem non sapiētes stulti facti sunt. Hanc artem pro clypeo quodam suæ iniquitatis nō pauci temere sectātur, venerantur, & colunt. Nempe Diuinaculi, Necromantici, Chiromantici, Pyromantici, Hydromantici, Aruspices, Harioli, Genethliaci, præstigiatores cane peius & angue fugiendi. & ideo huiusmodi vaticulis calamitoso hominū generi (quoniam multa mendose effutientes fortunas hominum dicere volunt, quasi de fortuitis euentibus scientiam habentes) fidem aliquam dare stultissimum est. De quibus scribitur Leuitici decimonono cap. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluanini per eos. Nec ab his cōiectatoribus veritatem expectes agnoscere. Nec quid astra de te requiras, aut quid de te futurum sit. Quandoquidē id Deus sciri non vult. Sed quid astrorū conditor sanxerit, bonis operibus expecta. Sed vt vnde digressus sum redeā, Nōne, & Viatoribus, & nauigantibus, qui longam, ac desertam viam capeffunt, regionum situm stellarum obseruatione signare necessum est, qui cū eò vsque prouecti sunt à terra vt iam cœlum vndiq; & vndiq; pōtus, stellarū indicio cursum moderari solēt, maximè Cynosuræ, & Helices. Hæc eadē oīm salutē cōseruare docet. Hac etiā duce (vt ferunt) ad

D ij humanarum,

humanarum, diuinarumque rerum notitiam peruenimus, eademque ad
sacra (vnde salutis nostrae recte beateque viuendi praecepta hauriun-
tur) confert intelligenda. Prophetarum princeps Psal. 18. Caeli enarrant
gloriam dei, & opera atque facta manuum eius annunciat firmamentum.
Si ergo dei notitiam habere desideramus, caeli, stellarumque scientiam
habere decet. quod maxime viris ecclesiasticis, & cunctis deum timen-
tibus conuenit. Nam qui exactius pensitarit, rem totam comperiet li-
quidò coelestem claritatem adeo praecellere naturae quadam praesigni
maiestate, ut in perenni, ac vitali luce illa augustissimum diuinitatis my-
sterium sit facile deprehensurus. Siquidem vertiginosus ille motus am-
pliolem nobis indicat potestatem. Lux nitidissima, sapientiam. Calor
suauissimus, amorem. Quibus à principe summo rerum deo caeli, soli-
que monarcha mouentur, illustrantur, perficiuntur omnia, atque serua-
tur. sine hoc nec inferius generabitur quippiam, nec genitum suas ex-
ercebit functiones. Et quidem sicuti intimus & vitalis calor noster, cor-
pora confouet, ac seruat, eiusque fomento, quae agunt in nos non fru-
stra agunt: Ita si non adsit coelestis ille calor, corporum virtus omnis prae-
fertimque ille ipse tam vitalis, tamque familiaris nobis calor proflictus
depereat necesse est. Quoniam verò caelum corpus est perfectissimum,
comparem quoque locum, id est supremum habere. ex rerum dignitate
consequens fuit. Scitum illud Aristot. est ex lib 8. auscultationis physi-
cae, motum primi caeli vitam esse omnibus, quandoquidem euidentissi-
ma est, & communis operatio vitae, intimus motus: cessante autem coe-
lo, nec caetera mouebuntur. Sicut in minori item mundo si cesset mo-
tus cordis, omnes animalis motus perire necesse est. Nec lapis itaque
deorsum moueretur, nec ascenderet ignis. Adde Solem, & lunam in re-
gione illa coelesti (ut Ptolemæi verbis utar) veluti Reges ducesque pre-
sidere: ad quos praecipue mundanarum rerum mutationes & veluti ne-
gocia referantur. Caeteras autem stellas eorundem subministras esse, &
in coelesti illo exercitu quasi tribunos, ceteriones, & milites, qui impe-
rata à regibus suis exequantur. Propterea Pici Mirandulae sententiae ac
quiescendum minime censeo, asserentis, praeter solem & lunam reliquas
stellas nihil in rebus inferioribus virium exercere. Quasi sapientissimus
ille architectus, & naturae author Deus tam magnam nobilissimorum cor-
porum molem, tantum numerum caelorum, tam varios illorum mo-
tus, tam admirabilem, tam ordinatum ipsorum inter se motuum concē-
tum frustra, & sine alia operatione creasset. Sed ut ratio postulat, duo-
bus

bus luminaribus primarias virtutes tribuimus, reliquis autem secundarias, & earundem subministras.

Astronomiæ commendatio, ab iis qui
eam exercuerunt, & effectu quem ha-
bet.

Caput XVI.

Quantopere commendata fuerit antiquis Astrorum cognitio, passim apud omnes auctores videmus. Vnde Chaldæi syderalis scientiæ consultissimi, eidem maximas vires contribuerunt, qui ex motu syderum, vique stellarum cætera omnia fieri existimant. Aegyptij item omnium philosophiæ disciplinarum parentes, in omnibus medendi libris scientiam syderum prognosticationibus coniunxerunt: eo scilicet ut existentium temperaturarum qualitate per stellas, necnon & symptomata corpori euentura deprehenderent, hi sane planetarum motus, & vagas vertigines, coïtus, oppositiones, Solis labores, & lunæ defectus excogitarunt, quæ etiam astrorum vires erga animantium generationem, quæue aut bona, aut mala importarent, ac portenderent hominibus diligenter scrutati sunt. Sæpius itaque quod melius futuris occurri posset, sterilitatem fructuum, & vbertatem, morbos tum hominibus, tum brutis animantibus imminentes, terræmotum atque inundationum tempora, cometarumque prænuntiabant. multa etiam reliquis cognitu difficillima diuina obseruatione significabant. Huius artis adipiscendæ gratia Pythagoras Philosophus sapientissimus è Samo in Aegyptum trāsīuit, & Persarum magos adiit, à quibus stellarum naturas, cursus, & syderum motus cognouit. Sic Plato (qui doctrina plurimum excelluit) Aegyptum. Sic Apollonius philosophus intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas. opulentissima Indiæ regna penetrauit, & ad extremam latissimo Physon amne transmissa peruenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo de natura, de motibus syderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Elamites, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos reuersus Alexandriam perrexit Aethiopiam, ut Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Quid Athlantem (cuius filiae finguntur septem Pleiades) cælum ipsum humeris sustinere finxit antiquitas, nisi quod Astrologus fuerit peritissimus. Verum huius negocij relictis Ethnicorum, prophanorum, et externorum innumeris suffragiis, Ad Christicolarum

historias nos confugere par est. Nam Adamus Protoplastus ille Astro-
nomiam tanti fecit (teste Iosepho authore sanè grauissimo, antiquitatū
primo) vt duas columnas reliquerit: vnam æneam, alteram lateritiā, in
quibus syderum motus descripserat, ne per aquæ cataclysmos, & incen-
diorum conflagrationes, quæ futura esse diuino spiritu afflatus præno-
uerat, ea scientia quādoq; deperiret. D. itaque Hierony. ad Paulinum
scribens, adfirmat Medicorum, Astronomorum, Astrologorumque sci-
entiam mortalibus vel vtilissimam esse. Nōne tres Magi illi sapientis-
simi philosophi syderalis scientiæ periti, & Reges sanctissimi ab oriēte
(vnde dies nascitur) stella duce confestim venerunt, & eisdem natum
regem Iudæorum indicauit? eosdemque ad eum adorandum inuitauit?
Nōne etiam D. Dionysius Areopagita philosophus tutelare Galliarū
numen, magnus Astronomiæ cultor fuisse perhibetur? qui Athenis per-
cipiens in die passionis dominicæ, solis deliquium in plenilunio con-
tigisse, nec huius causam inueniens, illud non esse naturale, sed mi-
raculosum naturæ contrarium sanè diiudicauit, ac viso portento ter-
ritus continuo exclamauit, aut Deus naturę patitur, aut tota mūdi ma-
china dissoluitur. Sed vt de cæteris taceamus, Christus ille Anthro-
poeos virginis filius pientissimus, à quo salus, & vita resurgit, eandē ar-
tem comprobauit, & ex elementorum ordine, atque constātia posse, &
serenos, & pluuiæ dies prænosci, & quodāmodo augurari futura posse
videtur testari Luc. 12, In cœlo aliud hyemis, aliud sereni tēporis signū
est. Ad idem Mat. ca. 16. Cū accessissent ad Christum Pharisei, & Sa-
ducei tentantes rogauerunt eum vt signum de cœlo ostenderet eis. At
ille respondens ait. Facto vespere dicitis, serenum erit. Rubicūdum est
enim cœlum. Et mane hodie tēpestas, rutilat enim triste cœlum. Quo
fit vt tota via, totoque cœlo mihi aberrare quidam insolenter philoso-
phantes videantur, qui suam inscitiam prodentes, audent temere in A-
stronomiam illam sublimem philosophiæ familiarissimam insurgere,
qui que nescio quo ore, quāue fronte huic diuinæ arti nigrum præfige-
re thūta conantur: & ab hominum cōsortio perperam, & iniquè seque-
strare cōtēdūt. Hos enim puto leuiter dānare quę penitus ignorāt, & de
ea sentire, quod cæci de colorū differētiis. Nā vnusquisque bene iudicat
de his quę bene nouit, horūq; bonus est iudex. Quapropter, felices es-
sent artes, si de illis soli artifices iudicarēt. Artis enim suę quęq; & auto-
rē, & disputatorē optimū esse abigit nemo. Nā iuxta Horatii flacci vul-
garē sētētiā, Quod medicorū est promittāt medici, tractēt fabrilia fabri.

Sacerdo-

Sacerdotes inculpatæ vitæ esse debere.

Cap. XVII.

NVnc demum ad viros Ecclesiasticos rerū spiritaliū administra-
tores, orthodoxēq; fidei procures & columnas, vices Christi ser-
uatoris (qui maximus est pōtifex) in terra gerētes verba cōuerto:
quos synceris, & expolitis moribus, vita vndiquaq; inculpata,
mente pura, & ab omni humanarū rerū cōtagio immunes, cultūq; de-
cēti ornatos imprimis esse decet. quibuscum feliciter ageretur si secu-
laribus negociis, caducisq; reb⁹ hominē excæcantibus, & id genus aliis
plerisq; quę gentē sanctā, regale sacerdotiū minimē decēt) prorsus reie-
ctis suo quisq; officio probē fungeretur, ac in sese descēdere tētaret, ha-
berētq; semper præ oculis prudentis more, Græcū illud ex Apollinis o-
raculo deprōptū, γνῶθι σεαυτὸν, nosce te ipsum, quod qui adsequitur,
diligentiā quādam & artē qua boni efficimur acquirūt. Res sanē præ-
clara est sacerdotiū, si quis se in eo gerēdo qualē oportet præbeat. Nam
ex Chrysostomo, qui alios purgandi curā suscipit, aliis sanctior, purga-
tiorq; esse debet. Qui igitur (vt vna breuīq; oratiōe cōplectar) animas
protegēdas vt patronus, curandas vt medicus, erudiendas vt doctor, nu-
triendas vt pastor suscipit, hic re vera sapiens, amplisque honoribus di-
gnus censetur. Hinc extat beati Pauli sentētia, Qui bene præsunt pres-
byteri, duplici honore habeantur. Scribitur item Ecclesiastici capite 7.
Honora Deum ex tota anima tua, & sacerdotes illius sanctifica.

Sacerdotibus necessariam esse Astrorum cognitionem.

Cap. XVIII.

SI cuiquā igitur ex mortalibus necessaria est cœli, Solisque cogni-
tio, cui magis esse debet quā sacerdoti? cuius tanquam senioris,
atque adeo prudētioris officium est populū erudire, de rebus ar-
duis diuino quodam ingenio tractare: nihil aliud quā diuinum ac cœle-
ste meditari. ad ipsos igitur sacerdotes spectat tempus ipsum, cœlestiāq;
mysteria, syderumque motus ad festa mobilia, cæteraque decus, & statū
christianę ecclesię cōcernentia, æquis oculis (prout eorum statui con-
gruit) perscrutari. Nam quā honesta, quāque di-
gna sit bono viro syderalis scientiæ cognitio, abundē testatur Ouidius,
dum ait.

*Felices animæ quibus hæc cognoscere primum,
Inq; domos superas scandere cura fuit.*

Credibile

Credibile est illos pariter uiciisq; iocisque

Altius humanis exeruisse caput.

Ad hæc accedit cuiusdam sequens distichon.

Astra colit sapiens, terram ueneratur auarus,

Impius hanc Pluto, Iuppiter illa tenet.

Ea enim nos euocat ab his tenebris, & crasso aere, & in superiorem illam lucidissimamque domum tot luminaribus distinctam, oculos atque animum inducit, in quem aspicienti iucundum est varias fixarum stellarum imagines discernere, & erraticas suis locis, nominibusque denotare, earumque coniunctiones, & item alternos Solis, & Lunæ motus, oppositiones, congressus, defectusve longè antè præuidere, prænoscere, atque prædicere. Ex quibus plurima commoda consequimur, & non parua pericula, & incommoda vitamus. Astronomiæ itaque præstantia vel ex hoc vno potissimum dignosci potest, quòd circa obiectum Dei maximi opus summè admirandum (quod est corpus cœleste) versatur, quo quid absolutius? quid pulchrius, quid maius? quidve admirabilius videri, & excogitari potest? Corpus inquam inter omnia corpora capacissimum, præstantissimum, sphericum, nulli alterationi prorsus obnoxium, inuariabili substantia semper manens, supremo, & nobiliori loco, motuque à Deo præscripto regulari, ac circulari omnium motuum prior, ac perfectiori decoratum. Cuius moles tam vasta, tanque insignis est, ut quantitas totius terræ cum oceano, sit tanquam centrum, & punctus ad ipsum firmamentum relata. Adde quoque (si lubet) quòd soli homini cunctarum animantium sublimis, ac erecta est statura, quo commone-mur omnes non esse hic nos ut incolas, & habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum atque cœlestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animantium pertinet. Deuteronomij 4. Deus corpora cœlestia fecit in mysterium cunctis gentibus quæ sub cœlo sunt. Propterea, Mercurius sanè (inquit) generatio hominum ad diuinorum est operum cognitionem, ad cœlestium discursum suspiciendū, cuius causa sunt omnia à Deo quodammodo producta. Tantæ enim sublimitatis est homo ex corpore & anima constans, ut omnium quæ cœlo continentur, imò & cœli ipsius, ac Dei sit capax. Vnde philosophi gentiles multa de Deo rectè scripserunt, ut quòd vnus, quòd immēsus, quòd incorporeus, quòd sempiternus, quòd optimus, quòd omnipotens, quòd semper vigilans, quòd affectibus carens, quòd mundi opifex, quòd primus motor, quòd finis omnium atque principium. Cœlum autem quòd tanto inter-

to interuallo remotum est, sic ducente oculorum acie ratio penetrauit, vt polos, vt axes, æquinoctialem, Eclipticam, maximas solis declinationes, Tropicos, arcticum, & antarcticum circulos, necnon & Epicyclos, motus etiam planetarum & firmamenti ita deprehenderit, vt qui diligenter supputare, & ad calculum matheseos reducere voluerit, vix vnquam errare possit. Quod exēplo declaratur Hipparchi. Ipse enim, teste Plinio, Solis & lunæ cursus, & eclipses in sexcētos annos seculo ipso attestante præcinuit, non minus verè quàm si consiliorum naturæ particeps fuisset. Tāti insuper vigoris est, vt sit eius animo celeritas v̄tō citatior, igne volucrior, tantæ felicitatis, vt sit paulò minus minutus ab angelis, sicut propheta inquit. Sortitus etiam corpus quod immortalitatem possit induere, ad imaginem quoque dei factus. Omnium præterea animantium dominus, habens ad custodiam sui angelos quasi pēdagogos. Cœli insuper nisi deum contemnat, hæres futurus. Cacodæmonibus, & apostatis imperat. Insuper & promerendi paradisum, habet arbitrium. Et vt in. 2. physic. meminit Aristote. homo quodammodo finis est omnium. De quo Marcus Manilius lib. 2. astronomicon ita inquit. Eximiam natura dedit linguāque, capaxq; ingeniū volucremque animum, quem denique in vnum descendit Deus atque habitat, ipsumque requirit. Cū enim statuisset summus ille rerū dispensator, omniumque bonorum causa Deus, ex omnibus animalibus solum hominem facere cœlestem, cæteraque vniuersa terrena, hunc ad cœli contemplationem erectum fecit, bipedemque constituit, scilicet vt eadem spectaret, ac contemplaretur, vnde illi origo est. Illa verò depressit ad terram, vt quia nulla his immortalitatis expectatio est, toto corpore in humum proiecta ventri, pabuloque inferuient. Hinc rectè cecinit Ouidius.

*Pronaꝫ cū spectent animantia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; uidere
Iussit, & erectos ad sydera tollere uultus.*

Hinc Anaxagoras Clazomenius philosophus non modò generis gloria, & opibus, verū animi magnitudine clarissimus, rerum mundanarum, suarumque contemptor, quum quispiam exprobraret, quòd patrię nulla esset illi cura. Imo, inquit, mihi patrię cura, & quidem summa est, digito cœlum monstrās: Idem rogatus cur nam se natum arbitraretur? Respondit, cœli, ac solis, & lunæ videndi causa. Eccle. cap. ii. Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. Hinc Moses vir sanctissimus

coelestium dominum in die solem arbitratur, nocte Lunā, quasi nocturnum solem. Nā legimus, Et in sole posuit tabernaculum suum. Credit etiam Plato Solem esse perspicuā Dei statuat, in hoc tēplo munda-
no ab ipso Deo positam. Hic enim (vt disertissimè scribit Plinius) cœli tristitiam discutit, atque etiam humani animi nubila seremat. Hic lumen suum cæteris quoq; syderibus, fœnerat, Luna virtute Solis domina generationis. Fas itaque putemus in terris ediscere, quorum agnitio perdurabit in cœlis. Nōne etiam in summa illa hierarchia est cœlum Empireum, palatium Dei, & omnium electorum, vbi beati æterna consuetudine Dei fruuntur, immortalique felicitate potiuntur? In quo nec oculus vidit, nec auris audiuit, neque cor cogitauit quæ dominus Deus omnipotens præparauit diligentibus se. Ad cuius agnitionem & ad immortalitatem conditi sumus. Cuius inquam deliciæ sunt esse cum filiis hominum. Sanitatem quidem corporis Hippocrates, animi verò Socrates pollicetur, sed veram vtriusque sanitatem solus ille præstat qui sic exclamat. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam. Ego sum via veritas, & vita. Caput igitur mentemque in illud pulcherrimum, ineffabile, & immortale domicilium mūdum cœlestem extollant, diui Pauli salutiferi consilij non immemores dicentis: Quæ sursum sunt sapite, nō quæ super terrā: Illuc tendimus omnes, illic scopus noster præcipuus figendus, & vltimus finis constituendus, illic nostra est patria, terra promissionis, quam exules cōquirimus, qua nihil omnibus bonis affluētius cogitari potest. Struamus ergo nobis illic (nō in terra) thesauros, quò neque fur penetrat, neque rubigo exedit, neque tinea rodit, neque vllus terreat metus. Hinc omnis merces laborantibus expectatur, illuc summa, & supernaturalis felicitas, vita verè beata, solida, perpetua, & immortalis: hoc est visio gloriæ Dei, diuinique vultus contēplatio, quæ est summa leticia finis creationis, & merces iusti. Sūmumque hominis bonum in mente, ac præ oculis semper habendum, quo Solo humanæ conditionis dignitas (inquit Augustinus) satiatur, in quo omnium bonorum essentia, perfectioque continetur, ad cuius contemplationem caligat mens, rapiturque trāsuerfa, veluti altioribusmersa tenebris. Proinde desinat homo se ignorare, respectetque ad opificem suum, quo vt posset perfrui, ex bonitatis illius fonte exuberantissimo in Lucem vitalem est emissus. Ad quod nos inuitat, hortatur, & sincere admonet qui ait. O felix mortale genus si semper haberes æternum præ mente bonum, finemque timeres. Caueamus ergo ne irritum faciamus

ciamus apostoli confilium. Cōuersatio(inquit) vestra sit in cœlis. Quo modo autem in cœlis conuersabimur, interea dum adhuc anima in corpore clausa est, nisi cogitando quanta sit Dei maximi excellentia? Hæc autem vnde melius discetur quàm ab operibus illius, quæ sunt omnia summa admiratione digna. Est tamen sicut habet regius propheta, mirabilis in altis dominus, qui respicit terram, & facit eam tremere, qui ministrat semen seminanti, & panem comedenti, per quem nec ales e-
furit. Qui Solus stellarum multitudinem numerat, eisdẽq, nomina designat: qui tangit montes, & fumigant, qui operit cœlum nubibus condensis, & parat terræ pluuiam vt fœcundentur nascentia. Cuius nomen admirabile est in vniuersa terra, qui vbique est, & omnia implet quem vniuersalẽ vocat Pythagoras. Qui Solo verbo vltra hominis captum cœlum & terram condidit, qui nutu dirigit orbem: Cuius ab imperio fulmina missa cadunt. Vnde Paulus primæ ad Corinthios octauo cap. Vnus est Deus, in quo omnia, & per quem omnia, & ex quo omnia, cuius sermo veritas est infallibilis. Pulchrum quidem est admirari varias Dei creaturas, super terram sparsas, pulchrius certè contemplari latissimam, ac pulcherrimam fabricam illam cœli, quam dominus digitis suis(sicut cætera)compegit, eamque nostris addixit visibus. Non est profectò dignus appellatione hominis, multoq; minus nomine Christiani, qui non sæpe admiratur donum illud iucundum, amabile, & necessarium Solaris Lucis, Lunaris, & syderalis. Auēs quidem cœli, canes, & cætera ferè bruta corpora illa cœlestia inspectant: imò inter pisces est Ouranoscopos, sed intuitus huiusmodi sensum corporeum non excedit. Quibus non immerito bestialiores erimus, si magnifica illa Dei opera solo corporis oculo non etiam mente perspicaci contemplemur. Itaque in illis intueri debet mēs humana pulchritudinem vtilitatem, ordinem, circuitumque definitum à summo illo Archetypo ad illius gloriam, & nostram necessitatem. Veteres quidem philosophi propter vitæ suæ commoditatem hoc studium amplexi sunt. nos autem quos decet magnalia Dei(qui Solus est æternus)discere, & ea quibus possumus laudibus euehere debemus, vel hoc Solo nomine cœlestium creaturarum differentias, & virtutes exquirere. sic enim cum illa cognitiōe] crescet amor Dei, fietq; vt verū agnoscamus Pauli dictū, inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt visibilia intellecta cōspiciūtur, semperpiterna quoque virtus ipsius potentia, & diuinitas. Quæ cum vera sint,

debeantque omnes Christiani magnificare opera domini, æquius est profectò vt Ecclesię rectores qui positi sunt in medio populi tanquam lucernę, præluceant cunctis scientia, veritate, virtute: quę suos cultores Deo efficit dignos. fide, charitate, & exemplis bonę vitę exerceant se- se, non solum in contemplatione misericordiarum domini, verum- etiam laudem Deo cœlorum cōditori quærant à cognitione creatura- rum tum terrestrium, tum etiam cœlestium. Id quod fecisse constat ma- iores nostros, diuinitus impulsos, à quibus accepimus institutionē piã, & sanctam ecclesiasticarum solennitatum. Legimus enim priscos pa- tres (qui sapientia & pietate excelluerunt) tantam curam, ac diligētiam ad rectam sacratissimi festi Paschę, ac Pētecostes, cæterarumque solēni- tatū celebrationē, olim adhibuisse, vt merito statuerint, ac decreuerint olim neminū in sacerdotium admittēdum, qui Computū, hoc est Solis motum, ætatis Lunę normam, temporum distributionem, rationem ter- minorum Paschalium, festorumque mutandorum (vt annorum curricu- lo vario contingit) ordinem, indagationem, & situm ignorauerit, Licet non conueniat Christianis dies, & lunationes supersticiosè obser- uare. Cum igitur omnes viri Ecclesiastici debeant callere, & habere Chronognōsin, id est temporis notitiam, sitque vita hæc qua fruimur admodū brevis, summa ope adiuti decet, vt has horas rapidissimas, diēs- que festos officio diuino maximè destinatos, cursusque, & rationes so- lis, & Lunę (ducum anni) quoad licet cognoscamus, cū præsertim Ro- mana Ecclesia in suis negociis disponendis, & absoluendis dūtaxat So- lis & Lunę, reliquorum planetarum motibus posthabitis, vtatur. Atq; e- hæ demum sunt rationes quibus persuadere possumus non rusticis mo- dō, atque adeò infimæ fortis hominibus, verumetiam reliquis, tum me- dicis, tum etiam sacerdotibus, Solis, ac Lunę, reliquorumque astrorum cognitionem perutilem, nedum necessariam esse. Cuius rei arduitas cū animū nostrū in diuersa pertraheret, factum est ad extremum vt quos- dam Canones, ac Schemata describeremus, quibus ea omnia quę ad Cycli Solaris, Literę dominicalis cuiuscunque anni propositi, interual- li & Concurrentium, Cycli Lunaris, siue Aurei numeri, indictionis, cy- cli Clauium communium, festorum mobilium, situs planetarum, nu- merum, ordinēque Sphęrarum, ac non paucorum aliorum scitu digno- rum indagationem pertinerent, omnibus legentibus essent facillima. Quę iuxta vsum Roma. ecclesię sacerdotibus, ac christianę fidei stu- diosis, sint omnium maximè necessaria. Ea verò sequenti libro ad vn- guem expressa atque planè explicata videbuntur.

Finis primi Libri.

IOANNES GVIDO ARTIS ME-
DICAЕ PROFESSOR, LODOVICO MON-
tis sanctæ Mariæ, & Charitatis Abbati me-
ritissimo S. D.

Vt sunt varia singulorum ingenia, re-
ligiosorū Religiosissime, ita etiam va-
rias esse ad diuersa scientiarum studia
inclinationes, tum in dicēdo, tū etiam
scribendo, atq; exercendo certissimū
est. Sūt enim quibus placeat bene at-
que ornatè dicendi præceptis incumbere, ea laudare, iis
omnem impendere atq; adhibere operam. Sunt etiam
quos magis oblectat Agriculturæ cognitio, alij de na-
turæ in rerum procreatione incredibili artificio disce-
ptāt, totos se ad eius rei inuestigationē dedūt, immer-
gunt: quam ob id Philosophiam appellant. Neque de-
sunt quorū animus ad diuina, ac superiora illa mystica
(quæ $\mu\epsilon\tau\alpha\ \tau\alpha\ \phi\upsilon\sigma\iota\kappa\alpha$ Græci vocāt) magis erigatur. Mihi ve-
rò præter cætera astrorū insigni ac longè omnium no-
bilissimæ cognitioni animum vtcunque aduertere pla-
cuit. Itaque libellum præsentem de Solis, & Lunæ va-
riis motibus (vt certa anni, mensiumque descriptio ha-
beretur,) conscripsi. Quarum rerum cognitionem ad
religionem, & ad multas vitæ partes necessariam esse
perspicuum est: Quanta enim esset confusio præsen-
tium negociorum, contractuum, pactorū, iudiciorum?
quantæ tenebræ, si nulla esset annorum, ac mensium

21
distinctio? quanta denique in historiis caligo esset, sub-
blata annorum enumeratione? Non enim mundi ini-
tium cogitari, non exordia religionum discerni, non
mutationes imperiorum distingui possent. Eam ob rem
fatis mirari nequeo multorum cæcitatem, qui hæc do-
ctrinam de cœlestibus motibus, & anni descriptione
apertè vilipendunt, dānant, vituperant. Videmus enim
laudatissimis viris (qui sapientia, & pietate excelluerūt)
magnæ curæ fuisse, vt annum quàm rectissimè descri-
berent, vt discerni tempora, & rerum memoria propa-
gari, & conseruari posset, vtq; tū immobilium, tum
mobiliū festorum recta institutio, & pleraque alia
etiam ad Christianam religionem pertinētia haberen-
tur. Hoc opus laboremq; nostrum tibi in primis nun-
cupare venit in mētem, Vir & pietate, & sanctitate spe-
ctatissime. præbebit enim argumentum veteris amici-
tiæ refricandæ. Et cū longis interuallis locorum di-
stemus, erit velut pignus mutuæ beneuolētiæ: quæ sem-
per (vt spero) tam ardēs fuit, & futura est inter nos ab-
sentes, ac si præsentes essemus. interim Magnum illum
& adorandum vniuersi gregis Christiani pasto-
rem precor, vt tibi religiosorum Pastori om-
nia læta, ac prospera largiatur. Vale
Parisiis. Calendis Se-
ptembris.

Proœmium Libri Secundi.

Quoniam Sol diei, noctisque author, omnium Astrorum splen-
didissimus est, de quo scribitur Ecclesiastici primo cap. Ori-
tur Sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibique rena-
scens gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonē. De quo item Ma-
crobius lib. 2. Nihil aliud tēpora efficit, nisi cursus Solis. Similiter Ge-
nesis capite primo. Fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius,
vt præffet diei, & luminare minus, vt præffet nocti: posuitque ea in
signa, tempora, menses, & annos. Hæcque duo clarissima mundi lumi-
na in rebus terrenis plurimum dominantur. Siquidem Luna instar Cō-
sulis, Sol instar maximi regis (vt scitissimè docet Galenus) exercet im-
perium. Ex quorum motibus pendet Calendarium, à Cyclo solari tan-
quàm digniori, & generaliiori præsentis negocij sumemus exordium.

Eccle. i.

Macro-
bius. d.

Gal. lib.
diebus d
toriis.

De Cyclo Solari, Lite- RA DOMINICALI, ATQVE AN- no bissextili, Canon I.

Cyclos solaris definitur esse spatium, siue mensu-
ra 28. annorum solarium, secundum 28 mansio-
nes Solis, quas olim Astrolabij spectatores (vt fe-
runt) satis superstitionisè considerabant. Verùm ex
illis superstitionibus (si superstitiones fuerint)
Cyclos solaris nobis restat, quo literæ domina-
les, festa immobilia, Concurrentes, & annus bis-
sextilis cognoscuntur. Cyclos autem à Græco vo-
cabulo κύκλος, quod Latinè sonat orbis siue circulus, deducitur. Vt si
quid ab aliquo designato puncto tanquam initio, definito quodam tem-
pore exire incipit, & post definita quadam temporis intercapedine in
id redit, & hoc modo suos exitus, & reditus cōtinuat, dicitur fecisse cy-
clum .i. orbem, siue circulū. Et dicitur solaris à sole, non quòd sol in eo
temporis spatio suum cursum cōpleat, orbē Zodiaci, aut circulū pro-
priū permeando. Sed ideo quòd 28, annis expletis oēs mutationes quæ
ex litera dominic. & bissexto possunt accidere, ad sua debita redeunt

Cyclos so

principia, in pristinamque formam immobilium festorum celebra-
tes, dominicalesque literæ omnino similes redeunt, ac bissextus per o-
mneis currit ferias. Ob id ergo cyclum hunc eo tempore absolui di-
cimus, quod bissextus septies, & cum quauis litera dominicali semel ad-
vnguem reperiatur. Septenis utique annis eadem prorsus redirent lite-
ræ, ni bissexti obstaret intercalatio. Hunc ergo solarem vocitant, quod
solari cursu festa immobilia regantur, non secus quàm lunari mobilia.
Cycli huius partes sunt septem, feriarum elementa quater repetita, rur-
susque semel in annis bissextilibus. Transactis ergo tribus annis com-
munibus sequitur bissextus. Hinc Cyclus solaris in annis quater septē
circumuoluitur. Hic aduerte quod Romani ante Iulium Cæsarem non
sunt vsi calendario quo nunc utitur ecclesia. Cuius initium est, calendis
Ianuarij. Quoniã autē in calendario Romano sunt dies 365, qui effici-
unt 52 hebdomadas cum vno die, singulos 7 hebdomadæ dies primis
abecedarij latini literis distinxit Iulius: Ita quod in anno primo ab eo-
dē instituto, primus dies cuiuslibet hebdomadæ repræsentabatur per A
literam. In secundo per G. In tertio per F, & sic consequenter in literis
retrogradiendo, quæ retrogressio contingit propter vnum diem qui vl-
tra hebdomadas in calendario supercrefcit. Similiter in anno bissexti-
li propter incrementum duorum dierum, primus dies hebdomadæ re-
præsentatur per duas literas, per vnã scilicet ante punctũ intercalatio-
nis, & postea per alteram, vt paulopost clarius videbitur. Primus autem
hebdomadæ dies vocatur à nobis dies dominicus, quoniam in eo Chri-
stus natus est, resurrexit, mundum fecit, & dona spiritussancti Aposto-
lis misit. Et secundus, secunda feria. Et tertius, tertia feria, & sic dein-
ceps. Apud Gentiles verò quales erant Romani temporibus Iulij Cæ-
saris, quilibet hebdomadæ dies nomen sortitus est ab aliquo 7. plane-
tarum. Primus, à Sole. secundus, à Luna. tertius à Marte. quartus, à Mer-
curio. quintus à Ioue. sextus à Venere. & septimus à Saturno. Iulius er-
go annum instituit ad cursum Solis. Hinc non mirum est si à Sole pri-
mum diem anni sui, & ita primum diem hebdomadæ primæ, reliqua-
rumque hebdomadarum nominauit. Sunt igitur feriarum elementa,
7. a, b, c, d, e, f, g. Porro aduerte ex ipsorum antiquorum traditionibus,
quod huiusmodi 7 literæ possunt esse dominicales: Imò lunares, etiam
martiales, mercuriales, Iouiales, venereæ, & saturninæ. Sed illarum lite-
rarum vicissitudo est, quippe has dominicales vocitamus, nō quod plus
dominicæ diei seruiant quàm alteri: sed dominicæ diei hunc honorem
impen-

impendimus, licet multò maiori sit digna decore. *Litera ergo dominicalis à dominico die appellatur. Dominicus autē dies, à domini, ac seruatoris nostri Iesu Christi resurrectione à mortuis nomen desumpsit. Et hic dies videtur propriè ad dominum pertinere, quoniam in eo die Christus natus est, & resurrexit. In hac die mūdus sumpsit exordium, in hac die per resurrectionem, & mors interitū, & vita habuit initium. Nec solum dies Paschæ pro die dominico colendus est, sed etiā oēs alij per anni circulū occurrentes. Quod docetur de consecratione Distin. 3. Sabbato. Vbi habetur, diem dominicam ob venerabilem resurrectionem domini nostri Iesu Christi nō solum in Pascha celebramus, verumetiam per singulas hebdomadas ipsius Dei imaginē frequentamus. Cū enim Mose teste, sex dierum spatio Deus omnia condidisset, septimū quietis ociiq̃ue diem esse voluit: Hoc est, sabbatū seruari præcepit: Leuitici cap. 16. Sabbatū enim requietionis est. Et paulò post 19. ca. Sabbata mea custodite. Item cap. 23. Sex diebus facietis opus, dies septimus quia sabbati requies est, vocabitur sanctus: omne opus seruale non facietis in eo. Sabbatū enim est in cunctis habitationibus vestris. Nam sabbatū lingua Hebraica (vt Iosephus scribit) requiē significat, quòd septimo die Deus quieuit mundo constructo. Ad idē Gregorius in registro ait, Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnino orationibus insistendū, vt si quid negligentiae per sex dies agitur, die resurrectionis expietur. Porro, literæ dominicalis annua mutatio ex duplici causa enascitur. Prior annus Solaris communis 365. continet dies, quos si per 7. diuiseris, videbis in quotiente 52. Hebdomadas, & diem vnum residuum. Cū igitur feriarum elementa (vt dictū est) sunt 7. quibus crebra repetitione omnes cōpleantur, & numerētur Hebdomadae, tandem vnus erit dies residuus, propter quem in calendario Romano A. litera in anni principio, & fine inseritur. quare necessum erit anno cōpleto literam dominicalem variari. Inde etiā liquidò constat, easdem literas retrogradè numerari. Secūda huius mutationis causa, ex anno bissextili suboritur. Annus enim solaris Caij Iulij Cæsaris Dictatoris quem Romani sunt secuti, 365. diebus naturalibus cum quadrante, Id est sex horis conflatur, quæ annuatim collectæ in quarto anno diem vnum naturalem constituunt. Quam omnem rationem solo disticho poëta ingeniosissimus lib. 3. Pastorū. concludit. Ita enim ait,*

Is decies senos tercentum, & quinque diebus

Iungit, & è pleno tempora quarta die.

Ob id quarto quoque anno dies Bissextilis, siue intercalaris est adiectus: Ita vt 3. primi anni 365 dies, quartus autem 366 cōplecteretur. Is 6 calen. Mart. in litera f. repetita intercalatur. i. interponitur. Et ex cōsequutione literæ do

minicalis variatio. Distinctis itaque 365 dieb. per 7 dies hebdomadæ ad creatoris imitationem, 52 hebdomadæ in quotiente confurgunt, profilient, ac reliquus erit dies vnus A. elemento signatus, quod dominicalem literam mutare sufficiet, quum ab eo annus (vt dictum est) incipiat, finiatq;. Ex prius dictis colligere licet Calendarium Rom. tot continere dies, quot sunt dies integri in anno solari, puta 365. Ne autem quadrans deesset, ordinatum est à Iulio vt quolibet quarto anno dies ex quadrantibus confurgens, vt dictum est, intercaletur, puta 6 calend. Mart. Sed de anni vsualis vario initio omissis antiquorum ritibus, nos quoq; Christiani vario initio vtimur. Nam Romani à natali Christi inchoant, alij à passione, alij à Paschate, alij ab seruatoris nostri incarnatione occipiūt. Nos verò cum Gallorū philosophis (qui Druydæ cōmuni nomine appellantur) anni nostri initium à calen. Ianuar. semper sumimus. His peractis, si quadam methodo scire cupis, anno quopiam quotus sit annus numeri cycli solaris, inde quænam litera dominicalis currat, vulgata annorum Virginei partus supputatio (quam Diony. Abbas Rom. cognomēto exiguus primus induxit) consideranda est. Primò igitur adde annis Christi domini oblatis 9, quia Diony. censet Christū dominū natū anno 9 cycli solaris. quare sequenti anno 10. annū decimū cycli solaris indicarūt. & à dominica circuncisione collectū numerū per 28 diuidito, semper abiiciēdo 28 quoties poteris (quia vltra 28 hic numerus nō progreditur) & quicquid superauerit, cyclū solarē anni propositi ostēdet. Adde ergo annis Christi 9. & productū numerū per 28 diuidito, & quicquid superfuerit, cyclus solaris erit anni propositi. Dicas igitur ex 100 annis à dominica circūcissione, diuisione facta per 28, & 28 restare 16. Ex 400, 8, ex 1000. 20. Verūm ex 1400 ānis nihil restat. & ex 1500 restāt 16, quibus addere oportet 9, & sic eodē anno remāserūt 25 anni, qui fuerūt numerus cycli solis. & ita partiēdo, & semper 28 quoties poteris subtrahendo, cōperies quòd anno Christi 1532 remāsit vnus qui fuit numerus cycli solaris, fuitq; annus bissextilis, cuius literæ dominicales fuerūt g f, vt numerus annorū humanæ salutis in capite, siue in prima domūcula subsequētis circuli post crucē ad dextrā notatus clarè ostēdit. Sūt enim g f in illo circulo primæ literæ iuxta crucis signū ad dextrā suū habētes locū, Et g durauit tantū à principio Ianuar. vsque ad festū Mathiæ Apostoli. deinde f vsque ad finē eiusdē anni, à quo si dextrorsum pergas, occurrēt 2 pro numero cycli solaris, cui subponitur e litera, quæ fuit debita dominicis diebus, anno prædictū mox sequēti, videlicet 1533. Sed anno 1539 numerus cycli solaris fuit 8, cui numero è directo dominicalis litera, quæ est e) respondet. Numeralis autem semper dextrorsum pergēdo pro annis futuris, & pro præteritis sinistrorsum siue retrogradè. & ita sequens figura tum pro præteritis, tum pro

tum pro futuris annis est perpetuo duratura. Quod si anno Christi corrente (quo hæc ipsa commentamur) 1540, scire volueris dominicalem literam, incipe numerare à primis literis g f, in prima sede post crucem sitis, quæ debetur, vt diximus, anno 32, & perge donec venias ad annum 40, cuilibet anno seriatim literam assignando, & inuenies literas d c cõpõtere anno Christi 40 supra 150, eritq; bissextus. Pro quo aduerte quod annus bissextilis semp accidit 4. quoq; anno. & ita duæ literæ sub vno numero cycli solaris repertæ, semper annu bissextilem notat. Prior, siue superior litera, vim habebit à Ianuario vsq; ad festu Mathiæ Apostoli, Reliqua ad finem anni vsq;. Insuper in anno bissextili litera f die Mathiæ Apostoli geminatur. Festuq; ipsum Apost. vel priori, vel posteriori die celebrabitur, prout diocesis aliqua obseruare consuevit. Ex dictis clarè cõstat, quod inuento numero cursus cycli solaris per subiectam tabellam, litera dominicalis (quæ dicto nũero annuatim è directo subponitur) dicto citius manifestabitur. Si vnica occurrat litera, annum esse commune intelliges. Si verò duplex, annum bissextilem pronuntiabis. Prior, id est superior, aut quæ primò occurrit, vsque ad festum Diui Mathiæ Apostoli utilis erit. Posterior, id est inferior ad residuam anni partem accomodabitur, id quod effigies subscripta tibi apertius indicat.

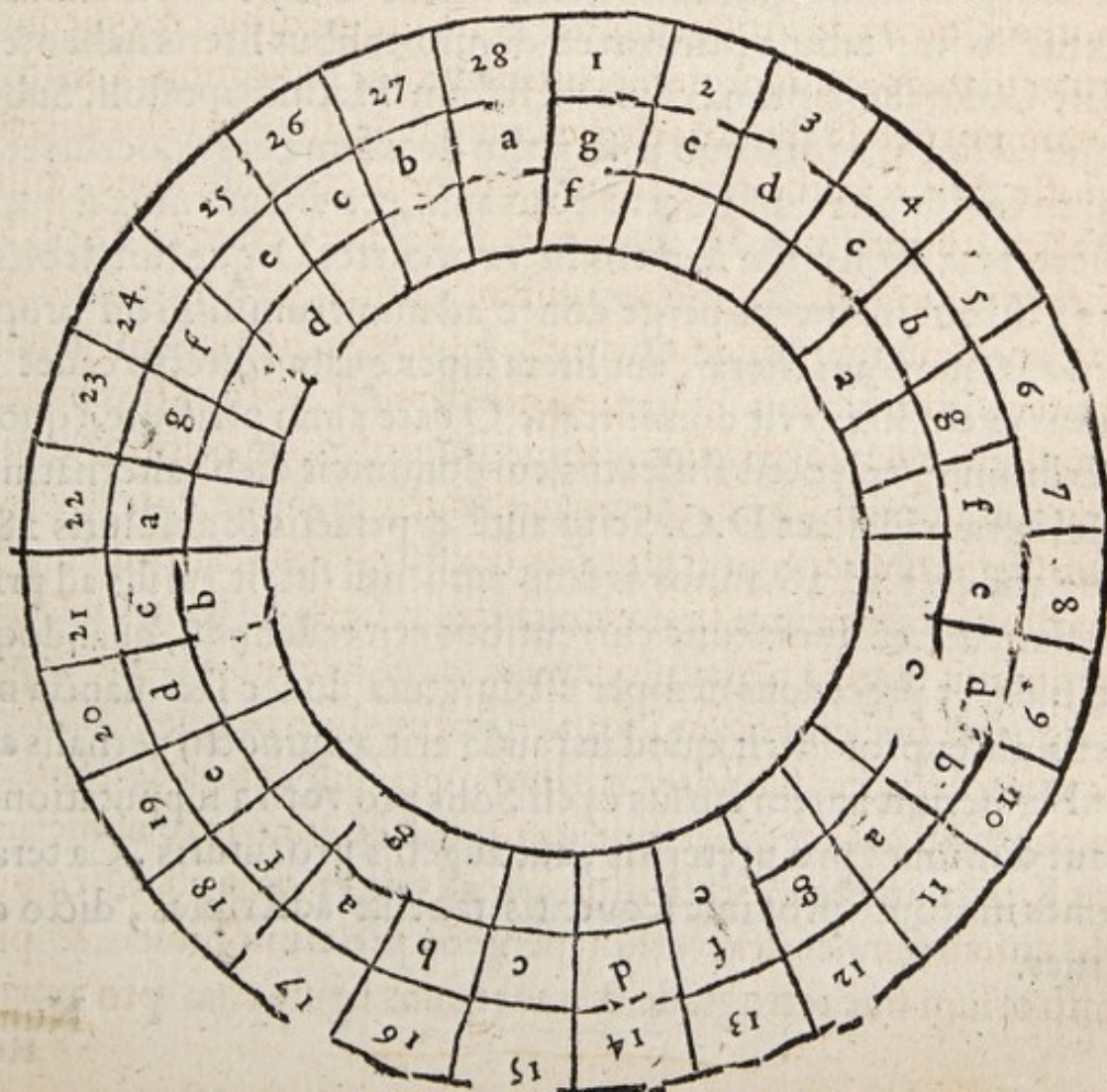

Tabella
solaris,
ræ domi

Numeru
norum c
solaris, c
teris don
calibus.

METHODO NON DISSIMILI

à priori, anno cycli Solaris cognito, literam
dominicalem (vt sequitur) facile ve-
nari docet Canon II.

SEquens tabula non multum superiori dissimilis, primò in sinistra parte numerum cycli solaris (qui seriatim currit ab .i. ad 28.) cōtinet. Inde anni bissextilis quarto quoque anno contingentes sese offerunt, quibus succedunt ad dextram pergendo dominicales, ac omnium aliarum feriarum literæ, suis lineis, ac diebus notatæ. Nam è directo numeri cycli Solaris cuiuscunque anni propositi, statim habebis literam dominicalem eidem diei subiectam. Quare anno cycli solis cognito, dominicalem literam anni tui eidem numero ad dextram pergendo respondentem facile dignosces, quæ si vnica occurrat, annū esse communem intelliges. Si duplex, tunc Bissexthus celebrabitur. Prior seruiet à Ianuario ad festum diui Mathiæ apostoli vsque. Posterior reliquæ parti anni aptabitur: Verbi loco, anno humanæ salutis 1532. numerus cycli Solaris erat vnus, in prima sede huius tabulæ ad sinistram insertus. Et ita eodem anno dominicales literæ fuerūt G.F., (Nam is annus fuit Bissexthus) in hac tabula primam ex dominicalibus literis habentes sedem. Et G. durauit tantum vsque ad festum Mathiæ apostoli. Subinde F. vsque ad finem anni, à quo si seriatim deorsum pergas, occurret e litera, quæ fuit debita dominicis diebus anni, prædictum mox sequentis, videlicet 1533. Et iterum sequens litera occurret D. quæ fuit debita anno 1534. sicque deinceps perge donec ad numerum anni tui propositi perueneris, quoniam literæ, aut litera super quam edirecto cadet tunc numerus cycli Solis, erit dominicalis. Quare anno præsentis, (quo nos hæc scribimus) 1540. est Bissexthus, cui dominicis dieb' alternatim due seruiūt literæ, videlicet D.C. Scito autē q̃ peractis & absolutis 28. annis, siue vbi ab 1. ad 28. annos ordine peruentū fuerit, rursus ad principium, siue ad .i. cū annis tunc currentibus erit redeundū, quandoquidē hæc tabula (vt præcedens) semper est duratura, donec sacrosancta mater Ecclesia aliter prouiderit, quod in causa erit, æquinoctij vernalis anticipatio. Numerum autem cursus cycli Solis pro voto a supputatione decimes, aut diminues pro præteritis, aut augebis pro futuris. Cætera per dictiones in fronte proximè sequentis tabellæ adscriptas, dicto citius discernes.

Numerus
cycli Solis.Annus bis-
sextilis.

Sabbati.

Dominica.

Lunæ.

Martis.

Mercurij.

Iouis.

Veneris.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

G

B

D

F

A

C

E

c
d
c
b
g
f
e
d
b
a
g
f
d
c
b
a
f
e
d
c
a
g
f
e
d
b
a
g
f
e
c
b
a
g

f
e
d
c
a
g
f
e
c
b
a
g
e
d
b
a
g
f
e
d
b
a
g
f
e
d
b
a

g
f
e
d
c
b
a
g
f
e
d
c
b
a
g
f
e
d
c
b
a
g
f
e
d
c
b

a
g
f
e
c
b
a
g
e
d
c
b
a
g
f
d
c
b
a
f
e
d
c

b
a
g
f
d
c
b
a
f
e
d
c
a
g
f
e
c
b
a
g
f
e
d

b
a
g
e
d
c
b
a
g
f
e
d
c
b
a
f
e
d
c
a
g
f
e

a
c
b
a
f
e
d
c
a
g
f
e
c
b
a
g
e
d
b
a
g
f

Tertia literarum Dominicalium Tabella.

A	g	f	d	c	b	a	f	e	d	c	a	g	f
		e				g			b				
e	c	b	a	g	e	d	c	b	g	f	e	d	b
d				f				a				c	

Vperior tabella etiam literam dominicalẽ singulis annis venari docet, hoc pacto, primam literam quæ est A. tribuas huic anno 1542. Sed anno mox sequenti 1543. g. litera cõcedetur. Sicque deinceps pergas pro futuris, donec perueneris ad numerum anni cuius literam scire desideras, quia litera super quam cadit numerus illius anni, erit litera dominicalis. Pro præteritis autem ordine retrogrado est progrediendum. Et si vnica occurrerit litera, annum communem esse intelliges. Si duplex, bissextilẽ, & tũc superior (vt sæpius dictũ est) vsque ad festum Mathiæ apostoli deseruiet. Inferior autem ad reliquam anni partem accommodabitur. Finitis autem, & absolutis 28. annis redeundum est ad principium tabellæ cum annis tunc currentibus.

De interuallo & concurrentibus.

Canon III.

INteruallum (vt præsentis negotio deseruit) dicitur tempus quod numeratur à natali saluatoris nostri ad dominicam in qua cantatur pro introitu missæ, Esto mihi in Deũ protectorẽ &c. Illa enim est dominica quæ immediatè præcedit diem cinerũ. Et ita semp duorũ annorũ pars est denotatiõẽ sumẽs à posteriori, quoniã in eo finẽ habet. A fine enim nũcupari oĩa, consentaneũ est. Sũt itaq; interualli partes duæ, videlicet Cõcurrẽtes, & septimanæ: vnde cõcurrẽtes, siue dies intercalares, sunt dies anni prioris septenario pauciores, qui septimanis interualli ad numerantur, illi scilicet q̃ sunt inter natalẽ Christi, & Dominicã illã proximẽ sequentem, etiam die natalitia computata, quos quidem accidere necessum est, quoties natalis Christi domini præter diem Dominicum peragitur. Quocircà rectè præcipitur in anno Bissextili, cùm duplex sit litera dominicalis, hebdomadas integras per posteriorem: Concurrentes verò per priorem quæri debere. Inuentis ergo quæ sunt à Dominica die immediatè natalem Christi sequente vsque ad Dominicam pingũ hebdomadibus, scitu dignũ est, quòd si a. Dominicalis litera fuerit, cõcurrẽs dies nullus cũ hebdomadibus prædictis est addendus, sed integrẽ septimanã, Si b. dies vn⁹ prædictis hebdomadibus adiũgitur. Si c. duo. Si d. tres. Si e. quatuor. Si f. quinque. Si g. sex, Vt planè docet subsequẽs tabella, verbi loco, Anno domini 1541 (proximẽ venturo) sumus habituri

habitori literam dominicalē B. ergo eodē anno vltra hebdomadas supradictas dies vn⁹ est addēdus. Sed anno subinde sequēti (qui erit ann⁹ 1542) litera dominicalis erit a. Et ita hebdomadis supradictis nullus dies celebratur, sed integrę septimanę. Anno autem 1543. litera dominicalis erit g. ergo hebdomadis integris sex dies addendi sunt, qui concurrentes vocantur. Cætera apud te ipsum coniectabis. Notandum prætereà quod à numero hebdomadarum supradictarum, duę sunt remouēdę si septuagesimā queris, quę est quādo pro introitu missę cantatur, Circundederunt me &c. Sed hebdomadibus supradictis addēdę sunt septē hebdomadę, si sacrū Pascha celebrare volum⁹. Sed Paschatis numero quīq; adiūgem⁹, dū Rogatiōes celebrabim⁹, quib⁹ Rogationibus duas adiiciem⁹ si Pētecostē celebremus, vt postea clari⁹ videbitur.

Subiecta tabella pro intervallo peraccōmoda secundum vulgatum vsum Romanę Ecclesię.

Aureus numerus.	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	concurrentes.
	a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	Literę dominicales.
1	8	8	8	8	7	7	7	
2	6	6	6	6	6	6	6	
3	9	9	9	9	9	8	8	
4	8	7	7	7	7	7	7	
5	6	6	6	6	5	5	5	
6	9	9	8	8	8	8	8	
7	7	7	7	7	7	6	6	
8	10	10	10	9	9	9	9	
9	8	8	8	8	8	8	7	
10	7	7	6	6	6	6	6	
11	9	9	9	9	9	9	9	
12	8	8	8	7	7	7	7	
13	6	6	6	6	6	6	5	
14	9	9	9	9	8	8	8	
15	7	7	7	7	7	7	7	
16	6	6	6	5	5	5	5	
17	9	8	8	8	8	8	8	
18	7	7	7	7	6	6	6	
19	10	10	9	9	9	9	9	

Hebdomadę intervalli.

De cyclo Lunari, siue aureo numero.

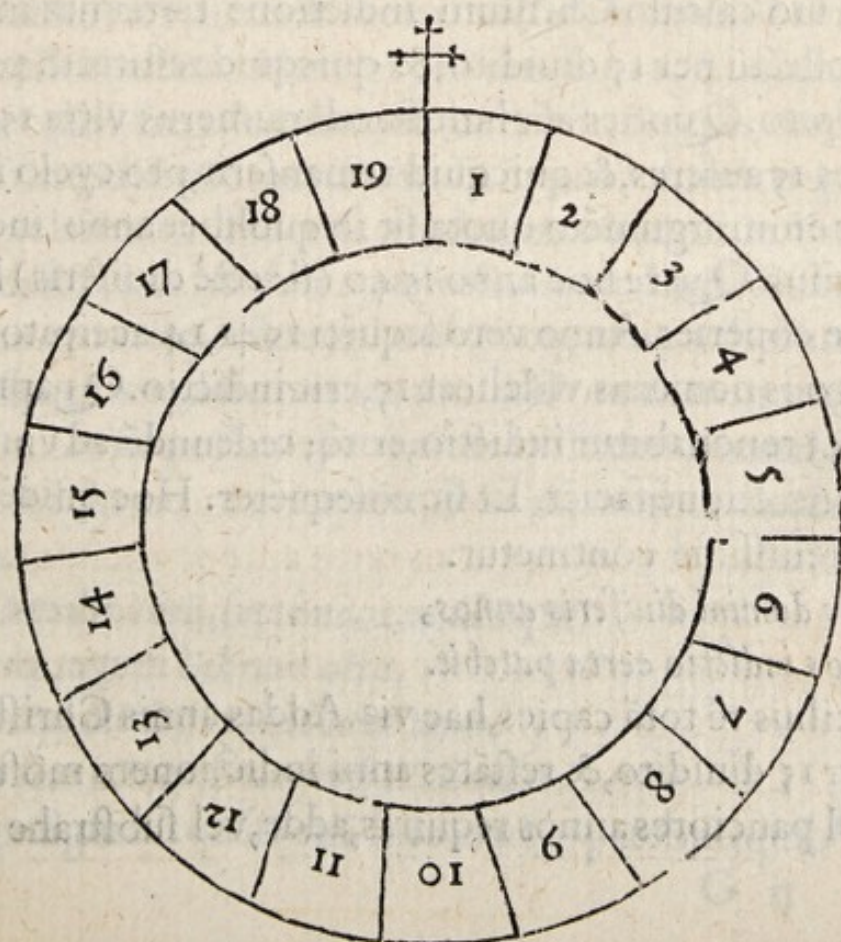
Canon. III.

lus de=
nenal.

CYclus Lunarisspatiū 19.annorum solarium cōplectitur. Et hic à Ianuario habet initium,quēadmodum litera dominicalis, annus solaris, & annus ab incarnatione domini in principio Ianuarij apud Latinos renouātur.Ex huius autem cursu, interual- lum,ac festa mobilia(vt aiunt)haud secus quā solari cursu, festa im- mobilia regūtur.Et aduerte quòd aureus numerus,Cyclus Lunariss aut decēnouenalis idem. Et eius particulares numeri,scilicet 1.2.3.4.5.6. &c.dicuntur numeri,aut quotæ ipsius cycli decennouenalis. Reperi- mus Chaldeos Romanis hunc decennouenalem cyclum pro Lunatio- num initiis misisse,quem Calendario aureis numeris inscripserunt. Et eapropter hoc nomen numeri aurei sortitus est, eodēque à tempore sunt vsi.Anatholius eundem cyclum pro Paschæ inuentione præcipuè instituit,& ordinauit.Sed nostri recētiore superuacaneam,& inutilem esse dissertationem de aureo numero,quem modò plumbeum, modò explodendum,abiiciendum,atq; relegandū autumant.Cōstat enim pe- ritis in arte,aureum numerum in Calendario Romano positum (quòd sedem mutauerit)defectum non mediocrem in se continere,quem ex- actè corrigere non est facile.Insufficiētia etiam Calendarij quo ad an- num & menses,in hoc depræhenditur. Cū enim annus cum Bissex- to mensurare motū Solis de pūcto dato æquinoctiali,vel solstitiali vsq; ad reditū nō possit,docuit experiētia per anticipationem solstitiorum, & æquinoctiorum in diebus mensium,annum solarem minorem esse quā Iulius instituit,aliquot saltem horarum minutis.Ex qua re euenit vt non sit in ea Martij die hoc tempore æquinoctium vernale,quo erat tēpore Felicis philosophi,Abracis,Ptolemæi,Alpetragij,Thebitis,aut aliorum antiquorum magistrorum probationum. Quantus autem hic error existat,cū sit paruo tempore imperceptibilis,nec ex quibuscū- que maximis etiam instrumentis punctalis veritas experimento infal- libili haberi hucusque potuerit,& adhuc latet.Fateri ergo licet hūc cy- clum decennouenalem,& eius numeros quos aureos vocitant,non in- tegrè præstare id quod prisci sunt polliciti. Sunt tamen indices multa- rum rerum vtilium,quare non prorsus posthabendi.Insuper numerus, aut quotus cycli decennouenalis hodiernis tēporibus hoc pacto ad- discitur. Annis Christi domini oblatis iunge vnum,quoniam(vt Dio- nyfio

nyfio placet) *Chrift⁹* natus est anno primo cycli decēnouenalis. Produ-
ctū itaq; numerum diuide per 19, & facta diuisione si quid residui fue-
rit, pro numero cycli decēnouenalis teneto. Si nihil, cōplementū totius
cycli sumito. Si ergo scire desideras anno quopiā quotus sit annus cycli
Lunaris, adde annis Virginei partus vnū, & aggregatū totū per 19. diui-
dito, & quicquid excreuerit pro aureo numero teneto. Vbi autē 19. ex-
creuerint, toties 19. abiicito (nam hic cyclus vltra 19. annos nō se extē-
dit, sed illinc ad vnitatē redit) & residuū denuo Lunarē cyclū ostendet.
dicas igitur ex 100. annis diuisione facta per 19. & 19. restare 5. ex 1000.
12. Ex 1500. annis 18. Sed ex 1539. diuisione facta vt dictum est, nihil
restat. Verū quia annis ab incarnatione domini (veluti prēdiximus) vnū
annū adiūgere oportet, dicēdū est anno superiore videlicet 1539. vnū
restitisse, qui fuit numerns cycli Lunaris, quē numerū aureū vocitāt, in
prima domūcula sequētis cycli iuxta crucē à dextris sedē habens. Hinc
anno prēfente 1540. seriatim ad dextram progrediendo subsequuntur
2. qui sunt numerus aureus eiusdem anni. & sic deinceps ad annos fu-
turos prosequere, donec ad annū tuū perueneris, ac finitis 19. annis re-
deundū est iterū ad principiū, siue ad vnitatē, cū annis tūc occurrenti-
bus. Hinc subscribitur tabula quādam generalis his rebus pro tempo-
re accommoda quæ tibi annos & futuros, & præteritos cycli Lunaris
semper monstrabit, donec ad id alia cōstitutio ab Ecclesia fiat.

*Tabella e
lunaris, siue
aurei num*

De indiictione, siue cyclo indiictionis.

Canon V.

CYclus indiictionalis, (qui vulgò indiictio appellatur) quindecim annos solares, aut lustra tria cōtinet. Vnde indiictio definitur esse spatium trium lustrorum. Lustrum autem quinque annos complectitur. Hic cyclos à Romanis cū rerum potirētur, quondam vsurpatus: qui tribus lustris tributa à subiectis nationibus Romanæ rei publicæ soluenda indicebat. Sunt qui Augustum Cæsarem scribunt indiictiones ante Christi aduentum primum instituisse, incipiente octauo calend. Octobr. hoc est 24 Septēbr. Sunt & indiictiones hoc præsertim tempore in vsu, cum primis apud publicos scribas & notarios. Indiictiones ergo 15 annorum circuitu in sua semper vestigia reducuntur, quas etiam antiqua Rom. industria comperimus institutas ad cauendum errorem, qui de temporibus fortè oboriri poterat. Non desunt tamen ex ecclesiasticis scriptoribus, qui rem ita tradant: Romanos aiunt cū non facilè ex longinquis regionibus possent nationes Romam venire ad tributa soluenda, statuisse, quòd singulis saltem lustris ea deferrent, & primo quidem lustro ferrum, secundo argentum, tertio aurum. & quoniā semper ab auro ad ferrum redibant, ideo indiictiones 15 annorum constitutas, qui circulus quasi quidam esset. Si ergo indiictionē qua ipsi Romani vtūtur scire desideras, annis Christi oblatis adde annos treis, quoniam Diony. in suo calculo Christum indiictione tertia natum asserit. Et numerum collectū per 15 diuidito, & quicquid restiterit, pro cyclo indiictionis accipito. Quoties aut huiusmodi numerus vltra 15 vnitates excreuerit, toties 15 auferes, & quicquid remanserit, pro cyclo indiictionis habeto. Hoc enim argumēto quota sit in quolibet anno indiictio, cognoscere possumus. Quare hoc anno 1540 (si rectè diuiferis) huius cycli nos 13 habere cōperies. Anno verò sequēti 1541, 14 accipito. Itaq; anno 1542, 15. Ergo is numerus videlicet 15, erit indiictio. Quapropter anno Domini. 1543 renouabitur indiictio, eritq; redeundū ad vnitatē. Annoque 1544, 2 indiictionē faciēt. Et sic cōsequēter. Hoc quidē disticho tota hęc ratio breuissimè continetur.

Si tribus adiunctis domini diuiferis annos,

Tertibi per quinos indiictio certa patebit.

Aliter aut, & facilius rē totā capies, hac via. Addas annis Christi 3, & totū aggregatū per 15 diuidito, & restātes anni indiictionem mōstrabūt. Si aut ad plures, vel pauciores annos requiras, adde, vel substrahe ex figura sequen-

sequēti prout in aliis edoctū fuit. Huius cycli partes hodie literis pontificū, publicorū scribarū, Notariorū, Tabellionū instrumētis, & aliis id genus ad caudā inferūtur. Ex dictis collige, quod hæc indictio 15. annorū circuitu in sua semper vestigia reducitur. Indictio autem incipit singulis annis ab octauo Calendas Octobris, hoc est 24. Septembris. & eodē die terminatur, dum Sol decimumquartū gradū librę ingreditur.

Tabella indictmentis.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.

De anno, & partibus eius Canon VI.

Cyclus i
Etionis.

Astronomi mensurare solent res successiuas, & maximè tēpus, sex mensuris, quæ sunt annus, mēsis, hebdomada, dies, quadrans, hora, minutū. Annus vertens, siue annus noster (autore Cēsorino) est dū Sol percurrēs 12. signa, eodem vnde profect⁹ est redit. vnde apud antiquos solet depingi serpens propriam caudā deuorans. Hoc quidē tempus quot dierum esset, ad certū nōdum Astrologi reperire potuerunt, multa licet multi cōmenti sint. Claudius Galenus medicorum antesignanus credidit annū cōstare diebus 365. & particula quadā quæ quadrante maior sit. Sed annus (vt nonnulli docēt Astronomi) tre cētos sexaginta quinque dies naturales, & sex horas cum aliquot minutis cōtinet. Hebdomadas duas & quinquaginta, & diem vnum: quæ omnia Iulius Cæsar Astronomiæ peritus in 12. menses, sicut 12. sunt signa in zodiaco distribuit: qui sunt Ianuarius, Februarius, Martius, Aprilis &c. Inter quos Ianuarius, Martius, Maius, Iulius, Augustus, October, & December, dies singulos, & tricenos habēt. Aprilis verò, Iunius, Septēber, Nouēber, tātū tricenos. Solus Februari⁹ duodetriginta: nisi quādo bissextus celebratur. Nā tunc 29. diebus cōstituitur. Vnus etenim dies inter diem Petri, & Mathiæ apostoli additur. Et est Bissexthus, dies vnus ex horis in anno superfluis, quarto quoq; anno collectus. Accidit enim annus bissextilis toties, quoties anni à Dominica incarnatiōe in 4. partes æquales secari possunt. Et dicitur Bissexthus, quoniā sexta dies Martium præcedens bis computatur, & celebratur: vt clarè docent sequentes versus.

Triginta Aprilis, Iunij, septēmq; nouēmq;

Vno plus alij, uiginti Februus octo.

At si bissextus fuerit, superadditur vnus,

Et tunc bis sexto Marti conscribere Calendas.

Hæc oīa in figura sequēti etiā luce clarius patebūt, quib⁹ subdūtur ferie

nsis cu=
s por=
est tres,
lẽdẽ, no
& idus.

ad primum diem cuiusvis mēsis, siue literæ per quas ipsi menses incipere habent, aut mensem aliquem in Calendario ingredimur. Inchoamus aut incipimus, cum numero dierum, quos quisq, mēsis cōtinet. Præterea, succedūt ordine triplices numeri à Roma. magno habiti honore, in quos cuiuslibet mēsis dies distinguuntur, In Calendas scilicet, nonas, & idus. Ita vt primi singulorum mensium dies Calendæ eiusdem mēsis nuncupentur, sequentibus quaternis, aut senis quādoque diebus, qui dicuntur Nonę. Item, quilibet mēsis 8. idus complectitur. Dies autem reliqui omnes Calendæ numeratæ vocantur, numeris tam earum quàm præcedentium appellationum continuè decreſcentibus. Cū enim barbarorum dies numero crescunt, nostra cōputatione diminuūtur. Quāuis autem Calendæ initiales, nonæ item, atque idus, à mēse in quo scribuntur denominationem sumant: Calendæ tamen numeratæ ad sequentem referuntur mēsem, & ab ipso denominantur. Quot verò dies, quot nonas, & idus quilibet mēsis habeat, inconditos hos versus pro canone adscribam.

Ter denos September habet, totidẽmque November,

Iulius Aprilis, reliquis superadditur unus.

Sit nisi Bissextus, uicenos Februus octo.

Prima dies mēsis cuiusque est dicta Calendæ.

Sex Maius nonas: October, Iulius, & Mars,

Quatuor at reliqui, tenet idus quilibet octo.

Inde dies alios omnes dic esse Calendas,

Quas retro numerans dices à mense sequenti.

Non ergo te lateat cuiuslibet mēsis Calendas esse in mense præcedenti, ac nominandas esse, siue computandas ordine præpostero. Similiter nonæ, & idus præpostera serie computātur. Ex dictis inferre par est, primo quoque die mēsis dicendum Calendis: Quinto, nonis: Decimo tertio, idibus, ubi nonæ 4. Vbi verò 6. septimo, nonis. Decimo quinto, idibus in casu sexto. Reliquis autem diebus, pridie, tertio, quarto, Calendas, aut nonas, aut idus, in casu quarto retrorsum numerando usque ad eum diem, quo aut Calendis, aut nonis, aut idibus dicimus, quæ omnia, (si quis nondum peritus fuerit Calendarū, Nouarū, aut iduum) in nostro subsequenti Calendario etiā luce clarius patebūt. Calendę dicuntur $\alpha\lambda\epsilon\iota\mu$, id est vocare. Pontifex enim calata, vel vocata in Capitolium plebe, quot dies à Calēdis ad nonas superessent pronuntiabat. Porro, cū Græci Calendis carerent, Augustus Cēsar cū mutuum

nūquam

nūquā reddituros significare vellet, ad Calēdas Græcas soluturos dicere solitus erat, vt tradit Suetonius. Id quod & post ad alia prouerbij loco vsurpatum est. Sed non modò à Romanis Calendę colebantur, sed & Numeniæ à Græcis, & Hebræis, vt Isidorus obseruat.

Nonæ verò dicuntur, quia ab his ad idus dies semper nouem sint.

Idus, quòd nonas à Calendis diuidant. Iduare hetruscum vocabulū, diuidere est. Is enim dies mensē diuidere videtur.

| Menses anni Romani. | Nomina & ordo 12. mē-
fium anni. | Per quā li-
terā quili-
bet mensis
incipit. | Numerus
dierū mē-
fium. | Nume-
rus no-
narum. | Nume-
rus i-
duum. | Nume-
rus calē-
darum. |
|---------------------|-------------------------------------|--|-------------------------------|----------------------------|--------------------------|------------------------------|
| | Ianuarius. | a | 31 | 4 | 8 | 19 |
| | Februarius. | d | 28 | 4 | 8 | 16 |
| | Martius. | d | 31 | 6 | 8 | 17 |
| | Aprilis. | g | 30 | 4 | 8 | 18 |
| | Maius. | b | 31 | 6 | 8 | 17 |
| | Iunius. | e | 30 | 4 | 8 | 18 |
| | Iulius. | g | 31 | 6 | 8 | 17 |
| | Augustus. | e | 31 | 4 | 8 | 19 |
| | September. | f | 30 | 4 | 8 | 18 |
| | October. | a | 31 | 6 | 8 | 18 |
| | Nouember. | d | 30 | 4 | 8 | 18 |
| | December. | f | 31 | 4 | 8 | 19 |
| | | | | | G iij | De |

De cyclo Clauium in communium.

Canon VII.

CYclus Clauium communium, decem & nouem annis solarib⁹, quẽadmodũ cyclus decennouenalis absoluitur, ac cõpletur. Pro cuius cognitione, duo sunt imprimis animaduertẽda, aure⁹ numerus scilicet anni currẽtis, & locus clauium cũ earundem numero. Numerus clauium communis quotãnis hac formula inuestigatur. Cũ vnitas, aureus numerus fuerit, clauis eiusdem anni colligitur, ex 19. annis cycli decẽnouenalis, & 7. diebus hebdomadæ. Eã ob rem, numer⁹ primæ clauis est 26. Claues autẽ sequẽtes, reliquorũve annorũ extrahũtur & formãtur per additionẽ 19. Adde igitur clauis præcedẽtis anni 19. & summa inde proueniens erit clauis sequentis anni. Quòd si summa in 40, aut vltrà creuerit, reice 30. & residuum clauem cõmunẽ optati anni demonstrabit, verbi gratia. Offeritur mihi annus quispiam, cuius numerus aureus est 2. vt est præsens annus 1540. Nam eius aureus numerus est 2. Volo experiri eiusdem anni clauem cõmunẽ. Adde clauis præcedentis anni scilicet 26. 19. & colligo 45. Remoueo 30. & remanent 15. clauis anni obiecti. item, offertur mihi annus cuius aureus numerus est 3, vt erit annus sequens, videlicet 1541. & petitur eius clauis cõmunis, redeo ad annum illum præcedentem, cuius clauis fuit 15. iungo eidem 19. & fuscito 34. quæ sunt clauis anni oblatis. Nec dissimiliter reliquorum annorum claues excerpes. Harum rerum sequentem sume formulam, cuius duo sunt ordines, in priori qui est ad sinistram, aureus numerus iacet. In altero clauis eidem conueniens edirecto exponitur. Loca autem clauium, his signantur versibus.

In iano prima, supremãque Marte secunda,

Aprilis terna sex monstrat & ultima claues.

Festa igitur mobilia habita claue anni currẽtis cũ loco clauis, hoc modo venaberis: Animaduerte quot vnitates sunt in claue anni currentis. Deinde tot dies numera deorsum descẽdẽdo à loco cuiuslibet clauis inclusive in Calẽdario subsequẽti notatæ. Vbi autẽ numer⁹ ille terminatur, ibi dominica proxima sequẽti tale festũ peragetur. Est enim documentũ tenẽdũ, quòd terminus & festũ nunquã simul fiũt, vnde habẽtur versiculi. Terminus & festũ nũquã celebrãtur ibidẽ. Lux teneat domini post ternum proxima festũ: vnde termin⁹ dies est clauẽ finiẽs, festũ mobile futurũ in die Dominica proxima annuatim designãs. In anno tamẽ bissextili, si Septuagesimã, aut Quadragesimã quẽris, clauis adde vnitatem.

tem. Et si quadragesima iuxta talē supputationem in 24. die Februarij, vel post inuēta fuerit, ipsa per vnū diem retracta, erit peragēda. Cognita igitur clauē anni currentis, recurrito ad clauē festorū mobilium in Calēdario paulō post sequēti, scilicet in mēsibus Ianuarij, Martij, & Aprilis super literas g. adnotatas. Ex dictis collige huiusmodi numeros qui clauē dicuntur inuētos esse, vt 5. festorū mobilium sedes habeātur. Vnde clauis est numer⁹ in vnoquoq; annorū cycli decēnouenalis diuersus, festorū mobiliū certitudinē per terminū ostendens. Nam sicuti per clauē fit introitus in domū, ita per numeros istos in noticiam festorū mobilium. Cum igitur in cyclo decēnouenali sint 19. anni, vnusquisque suam habebit clauē, veluti in figura cycli decēnouenalis subiicitur.

Tabella clauium communium.

Aureus numerus.	Clauis festorum mobilium.

1	26

2	15

3	34

4	23

5	12

6	31

7	20

8	39

9	28

10	17

11	36

12	25

13	14

14	33

15	22

16	11

17	30

18	19

19	38

Tabella clauium communium.

De Festo Paschæ, cæterisque festis
mobilibus. Canon VIII.

MAxima cura, summoque studio nobis connitendum est, ut pietatem illam priscorum, qui fidei ianuam nobis aperuerunt, proximè sequamur, & illorum exemplo celebritatem, dignitatem, ac nobilitatem sacratissimi festi Paschæ (quod Solis, ac lunæ cursum consequitur) ritè, iustè, ac definito tempore obseruemus. Est sanè hoc tempore inter peritos non mediocris controuersia, qui status, & verus sit paschatis, aut passionis dominicæ dies. Cuius quidem exacta cognitio peritorum Astrologorum sententia adeo difficilis est, ut Sybillæ foliis implicatio videri possit. Nam quemadmodum leges humanæ iuxta locorum differentias, mores hominum, & rerum conditiones mutantur, sic pascha quod è cælo labitur. A quo cætera festa mobilia dependent, quâdoquidem summa religiōe tum Iudæi, tum Christiani cōtemplantur. Est enim sacrosanctum & illis, & nobis hoc vnum festū. Illis quidem in figura, & vmbra, nobis autem in luce, & veritate. Eam ob rem statuerunt Romani Pontifices, & sacrorum conciliorum, synodorumque dogmata confirmant pascha domini, die illo quo dominus surrexit à mortuis, annuo circuitu celebrandum, quod quidem fieri non potuit citra aliquam mutationem, vnde festum mobile dicitur, imò etiam omnium festorum mobilium radix præcipua habetur. Pascha enim (quemadmodum cætera festa mobilia) semper debet celebrari die dominico. Sed cum vna & eadem litera in calendario non semper denotet diem dominicum: non potuit pascha, nec cætera festa mobilia habere certum locum in calendario. Dicuntur autem mobilia festa quæ stabilem sedem, siue fixum locum in calendario Romano non habent. Nec semper sub eisdem calendis, aut eodem die mensis annuatim celebrantur. vel sic, Festū mobile est quod penes ascensum vel descensum lunationis celebratur, nullum sibi locum in calendario habens assignatū. Nam festa mobilia ex lunationis discretionem habentur. Numerantur autem quinque, Septuagesima, Quadragesima, Pascha, Rogationes, & Pētecoste, quibus adduntur (ut quidam volunt) Ascensio Christi domini, Celebritas sacratissimi corporis Christi, & aduentus domini. Præterea hoc animaduertendum est quòd festa fixa & mobilia, hoc habent inter se discrimen. Fixa nanque nullum in se continent mysterium, aut sacramentum, sed significat solū rem eo die gestam. Mobilia autē festa (quæ
Lunæ

lunæ motum sequuntur) ultra rem gestam in se habent aliquod myste-
 rium, aut arcanum, quandoquidem ultra rem gestam, gerunt typum, si-
 ue figurā rei præteritæ, aut futuræ, exempli gratia, Dies natiuitatis Chri-
 sti domini nihil futurū indicat, sed dūtaxat significat Christū eo die fu-
 isse natum, scilicet 8 Calendas Ianuarij, vbi signatur b pro litera domi-
 nicali, fuitque dies ille, vt creditur dominicus. Nō igitur celebratur ob
 sacramentum. Pascha verò ultra rem gestam videlicet immolationem
 agni eo die factam, habet in se arcanum, & sacramentum, quia fuit futu-
 ræ rei figura, nempe immolationis Christi in ara crucis pro redemptio-
 ne, & salute humani generis, & rememoratiuum rei præteritæ, videli-
 cet redemptionis filiorum Israël ab angelo Aegyptum deuaſtante.
 Nunc autem signum est memoratiuum resurrectionis eiusdem Christi
 saluatoris nostri, id quod Paulus 1. ad Corint. 5. testatur, cū ait, Pascha
 nostrum immolat^r est Christus. Est etiam pascha nostrum resurrectio-
 nis nostræ, & transitus de morte ad vitam significatiuū. Apostolus, mor-
 tuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem no-
 stram. Pascha enim Hebraicè phase dicitur, quod sonat transitum domi-
 ni. Quare & eo ipso die sacrosancta mater Ecclesia ad lætitiā nos in-
 uitat, his verbis. Hic est dies quē fecit dominus, exultemus, & lætemur
 in eo. Verū vt huius salutaris solennitatis paschalis sedem secundum
 vulgatum vsum Romanæ ecclesiæ, quotannis facillè iuxta supputationē
 Dionysiacam (hac enim Romana ecclesia hodie vtitur) cognoscas, in-
 gredere, vt dictum est, subsequens calendarium, & in Martio, ac Apri-
 li iuxta sanctorū celebritates dextrorsum offendes aureos numeros pa-
 schales literis grādiusculis passim insertos. Illic inuestiga aureū numerū
 anni tui, & sub eo literam dominicalem, in anno quidem bissextili per
 posteriorem semper inuestigabis. Ea litera dominicalis proximè subse-
 quens eundem numerum currentem, pascha Christianum tibi ostendet.
 A quo si ordine retrogrado in calendario sex hebdomadas numeraue-
 ris, facile deducēris in dominicam quadragesimæ. A qua si tres conse-
 quenter computaueris, dominica Septuagesimæ tibi occurret. Memen-
 to tamen in anno bissextili mēsi Februario 29 dies tribuendos, & in
 posterioribus eius diebus, vt negocium postulat, ad priorē literam do-
 minicalem transeundum esse. Item, à dominica quadragesimæ recense
 vnam hebdomadam, & habebis dominicam in qua ecclesia canit, Esto
 mihi, &c. diem carniuori. A qua die integras hebdomadas numera pro
 interuallo. Concurrentes verò litera dominicalis. In anno tamen bissex

tili prior semper indicat, puta A. 0. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6. Verū vt
dies annuæ celebritatis Paschalis prōptius dignoscatur, altera via subse-
quēti quā ordinauimus, particulari tabula exactē supputata planē doce-
beris. quandoquidem litera dominicali in fronte eiusdem tabulæ præ-
cognita cum aureo numero anni currentis, aut alterius de quo quæris,
In latere leuo seriatim posito. A quo deinde seriatim ad dextrā pergēdo
notantur sedes, siue domunculæ cum dierum numeris Martij, & Apri-
lis sub literis dominicalibus e directo respōdentibus, in quibus sacrum
Pascha annuatim est ab omnibus Christicolis ritē celebrandum. Adhęc
à die Paschæ supputa consequenter quinque hebdomadas, & offendes
Dominicam Rogationum. Rursus à Paschate ad Ascensionem domini
vtroque festo incluso 40. dies numerantur. Item, à die Rogationum,
duas consequenter supputa septimanas, & Pentecosten (quæ est quin-
quagesimus dies à Paschate) inuenies. A quo sequenti die dominico, fe-
stum indiuiduæ Trinitatis occurret. Et die Iouis proximè subsequenti
festum sacrosancti corporis Christi cadet. Vt igitur omnem vites erro-
rem, subsequenter sume formulam, quæ dicto citius (communem se-
quendo vsum) te docebit quoto die Martij, aut Aprilis sit perpetuò Pa-
scha celebrandum. Hic aduerte quòd septuagesima à 70. quasi 70. dies
continēs, illud autem tempus recolit Ecclesia ad memoriam 70. anno-
rum in quibus filij Israel fuerunt sub seruitute Babilonica. Quadrage-
sima dicitur à 40. continet enim 40. dies. Et illud tempus recolit Ec-
clesia, quoniam Moses tot diebus ieiunauit, cum acciperet legē domi-
ni. Elias etiam tot dies ieiunauit. Christus etiam tot diebus ieiunauit,

& cacodæmonis vicit tentationes. Et quia omnis

Christi actio nostra est instructio, & nos tot
diebus ieiunare debemus.

Paschalis tabula perpetua.

| N ^{umerus}
aureus. | Literæ do-
minicales. | A B C D E F G | | | | | | | |
|--------------------------------|--------------------------|---------------|---------|---------|---------|---------|--------|-----|--|
| | | | | | | | | | |
| 1 | 9 April. | 10 Ap. | 11 Ap. | 12 Ap. | 6 Ap. | 7 Ap. | 8 Ap. | Ap. | |
| 2 | 26 Mart. | 27 Mar. | 28 Mar. | 29 Mar. | 30 Mar. | 31 Mar. | 1 M. | Ap. | |
| 3 | 16 Ap. | 17 Ap. | 18 Ap. | 19 Ap. | 20 Ap. | 14 Ap. | 15 Ap. | Ap. | |
| 4 | 9 Ap. | 3 Ap. | 4 Ap. | 5 Ap. | 6 Ap. | 7 Ap. | 8 Ap. | Ap. | |
| 5 | 26 Mar. | 27 Mar. | 28 Mar. | 29 Mar. | 23 Mar. | 24 Mar. | 25 M. | M. | |
| 6 | 16 Ap. | 17 Ap. | 11 Ap. | 12 Ap. | 13 Ap. | 14 Ap. | 15 Ap. | Ap. | |
| 7 | 2 Ap. | 3 Ap. | 4 Ap. | 5 Ap. | 6 Ap. | 31 Ap. | 1 M. | Ap. | |
| 8 | 23 Ap. | 24 Ap. | 25 Ap. | 19 Ap. | 29 Ap. | 21 Ap. | 22 Ap. | Ap. | |
| 9 | 9 Ap. | 10 Ap. | 11 Ap. | 12 Ap. | 13 Ap. | 14 Ap. | 8 Ap. | Ap. | |
| 10 | 2 Ap. | 3 Ap. | 28 Ap. | 29 Mar. | 30 Mar. | 31 Mar. | 1 M. | Ap. | |
| 11 | 16 Ap. | 17 Ap. | 18 Ap. | 19 Ap. | 20 Ap. | 21 Ap. | 22 Ap. | Ap. | |
| 12 | 9 Ap. | 10 Ap. | 11 Ap. | 5 Ap. | 6 Ap. | 7 Ap. | 8 Ap. | Ap. | |
| 13 | 26 Mar. | 27 Mar. | 28 Mar. | 29 Mar. | 30 Mar. | 31 Mar. | 25 M. | M. | |
| 14 | 16 Ap. | 17 Ap. | 18 Ap. | 19 Ap. | 13 Ap. | 14 Ap. | 15 Ap. | Ap. | |
| 15 | 2 Ap. | 3 Ap. | 4 Ap. | 5 Ap. | 6 Ap. | 7 Ap. | 8 Ap. | Ap. | |
| 16 | 26 Mar. | 27 Mar. | 28 Mar. | 22 Mar. | 23 Mar. | 24 Mar. | 25 M. | M. | |
| 17 | 16 Ap. | 10 Ap. | 11 Ap. | 12 Ap. | 13 Ap. | 14 Ap. | 15 Ap. | Ap. | |
| 18 | 2 Ap. | 3 Ap. | 4 Ap. | 5 Ap. | 30 Ap. | 31 Mar. | 1 M. | Ap. | |
| 19 | 23 Ap. | 24 Ap. | 18 Ap. | 19 Ap. | 20 Ap. | 21 Ap. | 22 Ap. | Ap. | |

De aduentu domini.

Canon IX.

Dominica dies, festo beati Andreae apostoli proximior aduentum domini celebrat, siue illa dies fuerit ante aut post festum sancti Andreae, quod celebratur 30. die mensis Nouembris. Et si illud festum die dominico occurrat, ibi celebratur aduentus domini. Si ergo huiusmodi festum euenerit die Lune, Martis, aut Mercurij, dominica ante dictum festum Andreae celebratur. Si verò die Iouis, aut veneris, aut Sabbati, dominica post dictum festum incipit aduentus domini. Et durat vsque ad natiuitatem eiusdem, aliter sic. Aduentus domini semper incipit Dominica post festum Lini, iuxta vulgarem versiculum.

Aduentus domini sequitur solennia Lini.

Festum sancti Lini agitur 26. die Nouembris. Variatur autem aduentus domini ex diuersitate literæ dominicalis in anno solari.

Initi-
tus d

De ieiuniis festorum fixorum

Canon X.

SEquētium festorum ecclesia Gallica ieiunia religiose & celebrat, & obseruat, scilicet ieiunium pridie natiuitatis beati Ioannis baptistæ, id est vicesima tertia Iunij. Item pridie sanctorum Petri, & Pauli apostolorum, id est antepenultima Iunij. Similiter, pridie sancti Laurentij, nona Augusti. Item pridie assumptionis beatæ Mariæ virginis, decimaquarta Augusti. Item pridie sancti Matthæi apostoli & euangelistæ, scilicet vicesima Septembris. Item pridie Symonis, & Iudæ apostolorum, id est vicesima septima Octobris. Item, pridie omnium sanctorum. Item, pridie sancti Andreæ apostoli, id est penultima Nouēbris. Item, pridie natalis domini nostri Iesu Christi, Lucēque Marci.

De ieiuniis quatuor temporum anni

Canon XI.

Quatuor sunt anni tempora, quibus Sol per diuersa cœli spatia discurrens temperat orbem, Ver, æstas, Autumnus, & hyems. vnde Plinius. Cardo tēporum quadripartita anni distinctione constat. His vtique 4. anni temporibus nostra religio per summos pontifices trium dierum ieiunia instituit, quibus & ad sacros ordines prouehimur: Feria quarta id est die Mercurij, Feria sexta. i. die veneris, & Sabbato. Prima ieiuniorum quarta, fit post faces, quas alij vocitant brandones. Secunda Post missionem spiritus sancti, id est Pentecosten. Tertia post crucem, id est festum exaltationis sanctæ Crucis, quod celebratur die 14. Septembris. Et ita 4. sunt tempora anni solaris etiam ex mente philosophorum assignata. Quorum primū est ver, quod fit progressu Solis sub Ariete, Tauro, & gemellis. Secundum tempus dicitur æstas, quod accidit motu Solis sub Cancro, Leone & Virgine. Tertium dicitur Autumnus, quod accidit Sole currente sub Libra, Scorpione, & Sagittario. Quartum tempus est hyems, quod fit meatu Solis sub Capricorno, Aquario, & Piscibus. Primum tempus, scilicet ver, oritur circiter decimum Martij, id est in æquinoctio verno. Secundum scilicet æstas, incipit circiter duodecimum Iunij, dum scilicet Sol Cancrum signum aggreditur. Tertium scilicet Autumnus, circiter decimum quartum Septembris. Quartum & vltimum, scilicet hyems circa tredecimum Decembris incipit. Sol quidem suo motu, has 4. differentias facit. Ex

cit. Ex dictis (etiam ad peritorum Astrologorum mentem) colligere licet 12. esse signa in zodiaco, per quæ Sol in anno discurrit. Et illorū tria semper vnā quartā partem anni constituere. Nam, Aries, Taurus, Gemelli (vt dictum est) ver constituunt. Cancer, Virgo, Leo, æstatem. Libra, Scorpio, Sagittarius, Autūnum. Capricornus, Aquarius, Pisces, hyemi adscribuntur. Pythagoras has 4. anni partes 4. hominum ætatibus comparabat. Ver pueritiæ, æstatem adolescentiæ. Autūnum iuuentuti, Hyemem senectuti vt Laertius scribit. Alij 4. cœli partibus adscribunt. Ver quippe Orienti datur, quia tunc ex terra omnia oriuntur, æstas meridiei, eo quod calore, æstūque pars ea sit flagrantior: Hyēs Septentrioni, quod frigoribus & perpetuo gelu torpeat. Autumnus occidenti, quod graues morbos habeat. Vnde & folia ex plantis vt ait Isidorus defluunt: Et huiusmodi quatuor anni partes (vt dixim⁹) 4. anni ieiunia retinent, quæ quidem quartis Feriis præscripta festa proximè sequentibus semper incipiunt, scilicet post diem exaltationis sanctę Crucis, Luciæ, Cinerum, & Pentecostes. Verū si aliquod præscriptorū festorum ceciderit in quartā Feriā, ieiunium ad subsequētis septimanę quartā Feriā protrahito. Et huiusmodi 4. temporum anni ieiunia sacrosancta mater ecclesia ad corporis macerationem, vitiorum repressionem, spiritus pertinacis expulsionem, diuinæ gratiæ implorationem ritè instituit, vtque ad dominum Deum in quauis dictarū partium anni religiosius mentem extollamus. Ipsumque religiosius requiramus, colamus, ac veneremur. Primum quidem tempus obseruatur tempore verno, quoniam quẽadmodū tūc omnia pullulare, germinare, vivere, ac florere incipiunt, cunctaq; tunc ferè gignūtur, & nascendi claustra aperit natura, ita etiam virere, ac florere in nobis debent virtutum opera, supplantari vitia, libidinisque impetus (qui tunc fortes in omnibus animantibus commouentur) corporali ieiunio frangātur, & dissipentur, virtutes augeantur. Secundum, tempore æstiuo, vt simus vere feruentes in charitate domini Dei, & proximi. Tertiū, Autumnus obseruat, ut in nobis fructus bonorum operum abundē exuberent. Quartum, in hyemali tempore obseruatur. Nam sicuti folia ex arboribus tūc defluūt, decidunt, ac moriuntur herbæ nocentes, Ita in nobis vitia, ac mundanæ superfluitates marcescant, moriantur, ac defluant danda est opera, opitulante eo qui solus crimina potest debere, & virtutes animis nostris inferere. Præter hæc habemus dies quadragesimę (ad Christi ieiunantis imitationem) ieiuniis consecratos. Hieronymus. Nos quadra-

gesimam secundum traditionem Apostolorem ieiunamus. Matth. 4. Cum ieiunasset Iesus quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. 2. Corin. 6. In omnibus exhibeamus nos sicut dei ministros in multa patientia, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis. Porro aduerte quòd in cultu diuino tria requiruntur, fides, spes, & charitas, in fide, quid credendum. In spe, quid sperandum. In charitate, quid sit amandù. Cæterum, quàm attente, quàm religiosè, quàmque ex destinato deum summum comprecari addeceat, optimè omnium monstrasse Pythagoras videtur. Cum veneris (inquit) in templum adora, neque aliquid interim, quod ad victum pertineat, aut dicas, aut agas.

De cultu festorum anni, & sanctorum veneratione, Canon XII.

EX sacrosanctæ matris ecclesiæ instituto dies festi in veneratione sanctorum quotannis celebrantur, & ipsi populo Christiano salubriter celebrandos indicit, vt festum natiuitatis D. Ioannis Baptistæ, sanctorum apostolorum Petri, & Pauli, qui mundum sacris prædicationibus illuminarunt, cæterorumq; apostolorum, atque Euangelistarum. Nonnullorum etiam Martyrum, cõfessorum, atque virginum, quorum catalogus magna ex parte in nostro habetur calendario. Præterea, ex ecclesiastico decreto quotannis vnus est dies festus omnium sanctorum venerationi consecratus, & dedicatus, vtputa primus dies mensis nouembris, qui per totum orbem christianum in honorem sanctorum omnium cœlestis gloriæ incolarum habetur celeberrimus. Nec quenquam latere debet (ex sincera theologorum sententia) nos gratum obsequium domino deo præstare, cum sanctos æternæ gloriæ ciues oramus, & eisdem honorem impendimus. omnia tamẽ in deum summum tanquàm in vltimum finem referentes. Nam & ipsi pro nostris necessitatibus, nostraque salute suis precibus sedulò deum exorant. Et licet sancti non sint adorandi latria, quia soli deo debetur, sunt tamen dulcia venerandi. Hic ergo mos celebrandi sanctorum festiuitates in ecclesia est introductus, non solum vt à Prophanis negociis abstineremus, sed etiã vt deorum cultui liberius vacaremus, vtque sancti amici dei ciues cœlestis gloriæ virtute, & meritis præclari à fidelibus corde, ore, & opere venerarentur. Quod Tibullus religiosè admonet.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,

Et graue suspensio uomere cesset opus.

Omnia sint operata Deo.

Verū hodie Christianorū vulgus, ~~fiue~~ dies festos olim ad pietatis
vsum ritē institutos, in cōpotationes, in scorta, in aleas, in ludos, in rixas
in pugnas, in blasphemias, & nonnunquā in homicidia miserē cōmu-
tant. Huiusmodi etenim hominū genus fugitāt laborē, & festos dies o-
ptāt, quò liceat ociari, vētriq; & voluptatibus indulgere. Nec vllō tēpo-
re (nefandū) plus flagitiorū cōmittitur, quā quo maximē conueniebat a
flagitiis & abstinere, & abesse, quod in nostræ religionis perniciem
vergere palā est, Sed omnia dii bene vortāt. Præter annumeratas ferias,
aliæ nō paucæ magna cū veneratiōe per anni circulū occurrūt celebrā-
dæ, videlicet dies dominic⁹ in omni septimana Deo cōsecrat⁹. Natalis
Christi, Circūcisio, & Epiphania eiusdē. Natiuitas, Cōceptio, Annun-
ciatio, Purificatio, & Assumptio intemeratæ Mariæ virginis. Item, sa-
crum Pascha, cæteraq; festa mobilia. Quibus adduntur inuētio sanctæ
Crucis, dedicatio sancti Michaelis archāgeli, dedicatio cuiuscūq; orato-
rij. Et illæ festiuitates, quas singuli episcopi in suis Diœcesibus cū po-
pulo collaudarint, & in deuotione habuerint, quę vicinis tātum circō-
morantibus (non generaliter omnibus) indicendæ sunt. Ad reliqua-
rum festiuitatum cultum Christiani cogendi non sunt, nec prohibēdi.
Sanctorum ergo festa quando sunt celebranda, laicis est pronūciandū.
Et eadem colenda sunt pro Diceceseos cuiusque ritu.

Forma colendarum imaginum ex Concilio Nicæno.

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa,

Hanc uideas, sed mente colas quod cernis in ipsa.

Psal. 150.

Omnis spiritus laudet dominum.

Matthæi. 19.

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

De 12. signis Zodiaci, & eorundem qualitatibus

Canon XIII.

Zodiacus, maior est circulus in Sphæra, in quo signa 12 anima-
lium imaginibus designantur, habens in sua latitudine 12. gra-
dus, quos linea ecliptica (quæ est via Solis) secundum Zodiaci
longitudinem diuidit, vtrinq; scilicet à dextris, & à sinistris sex
grad⁹ relinquēs per quos diuersis modis sydera spaciantur. Sed hic cir-
culus in longitudine sua trecentos sexaginta continet gradus secūdum
cuiuslibet signi mensurā, quæ triginta est graduum. Signa autē Zodia-
ci sunt duodecim: quorum quodlibet trēs facies habet, facies autem
quælibet

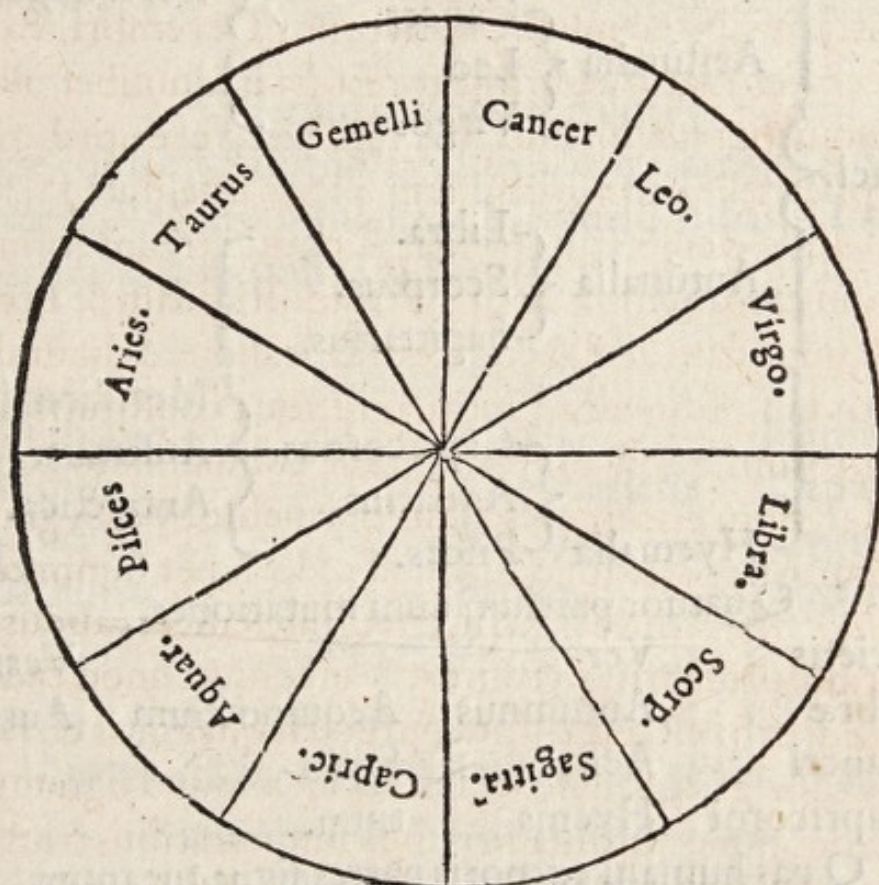
quolibet decem gradus. Et huiusmodi 12. signorum nomina, & ordo, duobus versiculis à Mancinello colliguntur.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, arcitenens, caper, amphora, Pisces.

Primum igitur signum est Aries signorum princeps, quod Martio attribuitur. Secundum signum est Taurus, quod Aprili attribuitur. Tertium signum faciunt Gemelli, quod Maio conceditur. Cancer, quartum signum, Iunio seruit. Leo, Iulio. Virgo, Augusto. Libra, Septembri. Scorpius, Octobri. Sagittarius, Nouembri. Capricornus Decembri. Aquarius, Ianuario. Pisces, Febuario adscribitur. Et ita in quolibet mense dicitur sol intrare nouum signum. Sed notiora sunt hæc, vel ex picturis, quam hîc debeant explicari: Prætereà, sciendum est pro qualitate 12. signorum cognoscenda 4 esse elementa, seu principia omnium rerum communia, scilicet ignem, qui est calidus & siccus. Terram, frigidam & siccam. Aquam frigidam & humidam. Et Aërem, qui est calidus & humidus. His ergo elementis tali ordine, igne, terra, aëre, aqua constitutis in summitatibus 4. digitorum, quodcunque signum computando cum elemento coinciderit signum, qualitates illius obtinebit: Verbi gratia, quæro proprietatem Arietis, & inuenio quod cadit super summitatem indicis vbi est ignis. Vnde Aries est qualitatis ignis, scilicet calidus & siccus. Similiter, petitur prosperitas virginis, & inuenitur quod cadit super summitatem medij, vbi est terra. Vnde, virgo est qualitatis terræ, scilicet frigida & sicca. Vltèrius, si scire desideras an aliquod signum sit mobile, fixum, vel commune: ordina in tribus summitatibus trium digitorum has tres dictiones, Mobile, fixum, commune. Et quod signum cum dictione coinciderit, demonstrabit naturam, verbi gratia. Virgo computando, cadit vbi ly commune sedem habet. Vnde fit, vt Virgo commune sit signum. Cætera apud te ipsum facile coniectabis. Hîc aduerte signa 12. partibus humani corporis addito Lunæ meatu dominari, quia eorum potentia in his membris valde operatur, accedente etiam quadam nominis similitudine. Item, cauendum ne quis tangere audeat ferro membrum (scilicet vulnerando) alicui signo deputatum, dum Luna sub illo signo discurret, quoniam Luna tunc facit, & auget in membris humores: Vt Aries respicit caput. Taurus collum. Gemelli, humeros, Brachia, manus. Cancer pectori, stomacho pulmonique accommodatur. Leoni dorsum, ac latera subiacent. Virgo ad ventrem, ac intestina spectat. Libra, vmbilicum, Lumbos inferioraque ventris fortitur. Scorpio

partes

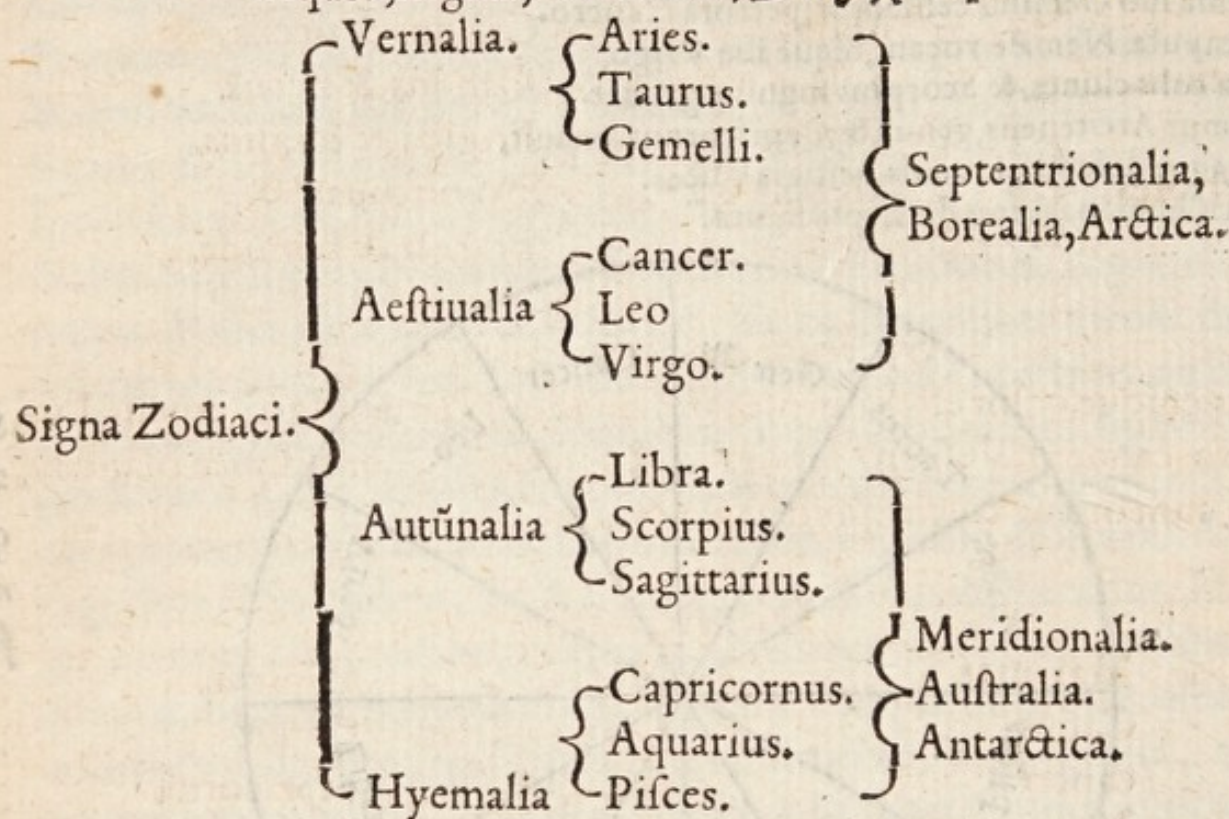
partes pudibundas gubernat. Sagittario, crura, & coxæ adscribuntur. Capricornus, genua, & poplites gubernat. Aquarius, suras, & tibias regit. Pisces, in tutelam pedes recipiunt. De quibus Manilius,
 Iamque Aries capiti, Taurus ceruicibus hæret,
 Brachia sub Geminis censeantur, pectora Cancro.
 Te scapulæ Nemæ vocant, tæque ilia Virgo,
 Libra colit clunes, & Scorpius inguine gaudet.
 Et femur Arcitenens, genua & Capricornus amavit,
 Cruræque defendit iuuenis, vestigia Pisces.
 Sic erit humana signis descripta figura.

Signa
 zodiaci
 quæ
 at sol
 fitio.

| Nomina signorum Zodiaci, ordinatio, numerus & characteres. | | | Nomina mē-
sium Roma-
norum, | Dies mēsum in
quibus Sol signa
subingreditur. |
|--|-------------|---|------------------------------------|---|
| 1 | Aries | ♈ | Martius. | 10 |
| 2 | Taurus | ♉ | Aprilis | 10 |
| 3 | Gemini | ♊ | Maius. | 11 |
| 4 | Cancer | ♋ | Iunius. | 12 |
| 5 | Leo | ♌ | Iulius. | 13 |
| 6 | Virgo | ♍ | Augustus. | 14 |
| 7 | Libra | ♎ | September. | 13 |
| 8 | Scorpius | ♏ | October. | 14 |
| 9 | Sagittarius | ♐ | November. | 13 |
| 10 | Capricornus | ♑ | December. | 12 |
| 11 | Aquarius | ♒ | Ianuarius. | 11 |
| 12 | Pisces | ♓ | Februarius. | 9 |

Ignea, Calida, & sicca, ♀ ♀ Orientalis.
 Triplinitas { Terrea, frigida, & sicca, ♂ ♀ Meridionalis.
 Aërea, Calida, & humida, ♀ ♀ Occidentalis.
 Aquea, frigida, & humida, ♂ ♀ Septentrionalis.

Quatuor partium anni mutationes.

	Arietis	Ver		Vernale.
Sol in	Librae	Autumnus	Aequinoctium	Autumnale.
capite	Cancrī	Aestas	Solsti-	aestivale
	Capricorni	Hyems	tium.	hyemale

Quas humani corporis partes signa tueantur.

♀	♂	♂	♂	♂	♂
Caput.	Collum.	Humeros,	Pectus.	Dorsum.	Ventrem.
Faciem.	Cervicem	Brachia	Stomachū	Latera.	Viscera.
	Guttur.	Manus.	Pulmonē.	Cor.	Ilia.
				Scapuas.	
♂	♂	♂	♂	♂	♂
Lumbos.	Inguina.	Coxas.	Genua.	Crura.	Pedes.
Umbilicum.	Anum.	Femur.	Poplitem.	Tibias.	Talos.
Renes.	Penem.				
Vesicam.	Testiculos.				
Clunes.					
Vertebras.					

Planetarum 7. ordo, Characteres, & nomina
cum eorundem qualitatibus.

Superiores.	{	1	♄	Saturnus.	Frigidus & ficcus.
		2	♃	Iupiter.	Calidus & humidus.
		3	♂	Mars.	Calidus & ficcus.
Medius.	—	4	☉	Sol.	Calidus & ficcus.
Inferiores.	{	5	♀	Venus.	Frigida & humida.
		6	☿	Mercurius.	Promiscuus.
		7	☾	Luna.	Frigida & humida.

Syderum errantium colores.

Suus cuique color est, Saturno candidus, Ioui clarus, Marti igneus, Luciferi candens, Vespero refulgens, Mercurio radians, Lunæ blandus, Soli cum oritur ardens, postea radians.

Dies artificialis.

Maxima.

Caput

cancr.

Minima.

Media.

Caput arietis

& Libræ.

Media.

Minima.

Caput

capricorni.

Maxima.

Nox artificialis.

*Dierum artificialium, noctiumque longitudo, necnon
tempus ortus & occasus Solis pro latitu-
tudinē 48. graduum.*

I ij

Ianuarius.

Februarius.

es.hor.		M.		noct.M.		ho.M.		ho.		hor.mi.		hor.M.		hor.		ho.	
diei.		diei		hor.		ort.		occ.M		diei diei		noc.noc.		Sol.		Sol. M.	
						Sol.		Sol.						ort.		oce.	
8	28	15	32	7	46	4	14	9	46	14	14	7	7	4	53		
8	28	15	32	7	46	4	14	9	56	14	4	7	2	4	58		
8	28	15	32	7	46	4	14	9	56	14	4	7	2	4	58		
8	34	15	26	7	43	4	17	9	56	14	4	7	2	4	58		
8	34	15	26	7	43	4	17	10	6	13	54	6	57	5	3		
8	34	15	26	7	43	4	17	10	6	13	54	6	57	5	3		
8	40	15	20	7	40	4	20	10	6	13	54	6	57	5	3		
8	40	15	20	7	40	4	20	10	16	13	44	6	52	5	8		
8	40	15	20	7	40	4	20	10	16	13	44	6	52	5	8		
8	48	15	12	7	46	4	24	10	16	13	44	6	52	5	8		
8	48	15	12	7	36	4	24	10	26	13	34	6	47	5	13		
8	48	15	12	7	36	4	24	10	26	13	34	6	47	5	13		
8	54	15	6	7	33	4	27	10	26	13	34	6	47	5	13		
8	54	15	6	7	33	4	27	10	36	13	24	6	42	5	18		
8	54	15	6	7	33	4	27	10	36	13	24	6	42	5	18		
9	2	14	58	7	29	4	31	10	36	13	24	6	42	5	18		
9	2	14	58	7	29	4	31	10	46	13	14	6	37	5	23		
9	2	14	58	7	29	4	31	10	46	13	14	6	37	5	23		
9	10	14	50	7	25	4	35	10	46	13	14	6	37	5	23		
9	10	14	50	7	25	4	35	10	56	13	4	6	32	5	28		
9	10	14	50	7	25	4	35	10	56	13	4	6	32	5	28		
9	18	14	42	7	21	4	39	10	56	13	4	6	32	5	28		
9	18	14	42	7	21	4	39	11	8	12	52	6	26	5	34		
9	18	14	42	7	21	4	39	11	8	12	52	6	26	5	34		
9	26	14	34	7	17	4	43	11	8	12	52	6	26	5	34		
9	26	14	34	7	17	4	43	11	18	12	42	6	21	5	39		
9	26	14	34	7	17	4	43	11	18	12	42	6	21	5	39		
9	36	14	24	7	12	4	48	11	18	12	42	6	21	5	39		
9	36	14	24	7	12	4	48										
9	36	14	24	7	12	4	48										
9	46	14	14	7	7	4	53										

Martius.

Aprilis.

dies.	hor.	M.	noc.	hor.	hor.	ort.	occ.									
diei.			hor.	M.	ort.	M.	occ.	M.	Ho.	M.	hor.	M.	Sol.	M.	Sol.	M.
					folis		folis		diei		noc.		hor.		hor.	
1	II	28	12	32	6	16	5	44	13	14	10	46	5	23	6	37
2	II	28	12	32	6	16	5	44	13	14	10	46	5	23	6	37
3	II	38	12	22	6	11	5	49	13	24	10	36	5	18	6	42
4	II	38	12	22	6	11	5	49	13	24	10	36	5	18	6	42
5	II	38	12	22	6	11	5	49	13	24	10	36	5	18	6	42
6	II	50	12	10	6	5	5	55	13	34	10	26	5	13	6	47
7	II	50	12	10	6	5	5	55	13	34	10	26	5	13	6	47
8	II	50	12	10	6	5	5	55	13	34	10	26	5	13	6	47
9	12	0	12	0	6	0	6	0	13	44	10	16	5	8	6	52
10	12	0	12	0	6	0	6	0	13	44	10	16	5	8	6	52
11	12	0	12	0	6	0	6	0	13	44	10	16	5	8	6	52
12	12	10	11	50	5	55	6	5	13	54	10	6	5	3	6	57
13	12	10	11	50	5	55	6	5	13	54	10	6	5	3	6	57
14	12	10	11	50	5	55	6	5	13	54	10	6	5	3	6	57
15	12	22	11	38	5	49	6	11	14	4	9	56	4	58	7	2
16	12	22	11	38	5	49	6	11	14	4	9	56	4	58	7	2
17	12	22	11	38	5	49	6	11	14	4	9	56	4	58	7	2
18	12	32	11	28	5	44	6	16	14	14	9	46	4	53	7	7
19	12	32	11	28	5	44	6	16	14	14	9	46	4	53	7	7
20	12	32	11	28	5	44	6	16	14	14	9	46	4	53	7	7
21	12	32	11	28	5	44	6	16	14	24	9	36	4	48	7	12
22	12	42	11	18	5	39	6	21	14	24	9	36	4	48	7	12
23	12	42	11	18	5	39	6	21	14	24	9	36	4	48	7	12
24	12	42	11	18	5	39	6	21	14	24	9	36	4	48	7	12
25	12	52	11	8	5	34	6	26	14	34	9	26	4	43	7	17
26	12	52	11	8	5	34	6	26	14	34	9	26	4	43	7	17
27	12	52	11	8	5	34	6	26	14	34	9	26	4	43	7	17
28	13	4	10	56	5	28	6	32	14	42	9	18	4	39	7	21
29	13	4	10	56	5	28	6	32	14	42	9	18	4	39	7	21
30	13	4	10	56	5	28	6	32	14	42	9	18	4	39	7	21
31	13	14	10	46	5	23	6	37								

September.

October.

Dies.	hor.	M.	hor.	M.	ort.		occ.		hor.	M.	hor.	M.	ort.		occ.	
					Sol.	M.	Sol.	M.					Sol.	M.	Sol.	M.
diei			noc.		hor.		hor.		diei		noc.		hor.		hor.	
1	12	42	11	18	5	39	6	21	10	56	13	4	6	32	5	28
2	12	42	11	18	5	39	6	21	10	56	13	4	6	32	5	28
3	12	32	11	28	5	44	6	16	10	56	13	4	6	32	5	28
4	12	32	11	28	5	44	6	16	10	46	13	14	6	37	5	23
5	12	32	11	28	5	44	6	16	10	46	13	14	6	37	5	23
6	12	22	11	38	5	49	6	11	10	46	13	14	6	37	5	23
7	12	22	11	38	5	49	6	11	10	36	13	24	6	42	5	18
8	12	22	11	38	5	49	6	11	10	36	13	24	6	42	5	18
9	12	10	11	50	5	55	6	5	10	36	13	24	6	42	5	18
10	12	10	11	50	5	55	6	5	10	26	13	34	6	47	5	13
11	12	10	11	50	5	55	6	5	10	26	13	34	6	47	5	13
12	12	0	12	0	6	0	6	0	10	26	13	34	6	47	5	13
13	12	0	12	0	6	0	6	0	10	16	13	44	6	52	5	8
14	12	0	12	0	6	0	6	0	10	16	13	44	6	52	5	8
15	12	50	12	10	6	5	5	55	10	16	13	44	6	52	5	8
16	11	50	12	10	6	5	5	55	10	6	13	54	6	57	5	3
17	11	50	12	10	6	5	5	55	10	6	13	54	6	57	5	3
18	11	38	12	22	6	11	5	49	10	6	13	54	6	57	5	3
19	11	38	12	22	6	11	5	49	9	56	14	4	7	2	4	58
20	11	38	12	22	6	11	5	49	9	56	14	4	7	2	4	58
21	11	28	12	32	6	16	5	44	9	56	14	4	7	2	4	58
22	11	28	12	32	6	16	5	44	9	46	14	14	7	7	4	53
23	11	28	12	32	6	16	5	44	9	46	14	14	7	7	4	53
24	11	18	12	42	6	21	5	39	9	46	14	14	7	7	4	53
25	11	18	12	42	6	21	5	39	9	36	14	24	7	12	4	48
26	11	18	12	42	6	21	5	39	9	36	14	24	7	12	4	48
27	11	8	12	52	6	26	5	34	9	36	14	24	7	12	4	48
28	11	8	12	52	6	26	5	34	9	26	14	34	7	17	4	43
29	11	8	12	52	6	26	5	34	9	26	14	34	7	17	4	43
30	10	56	13	4	6	32	5	28	9	26	14	42	7	21	4	39
									9	18	14	42	7	21	4	39

Nouember.

		ort.		occ.	
Dies.	hor.	M.	hor.	M.	hor.
	diei		noc.		hor.

1	9	18	14	42	7	21	4	39
2	9	10	14	50	7	25	4	35
3	9	10	14	50	7	25	4	35
4	9	10	14	50	7	25	4	35
5	9	2	14	58	7	29	4	31
6	9	2	14	58	7	29	4	31
7	9	2	14	58	7	29	4	31
8	8	54	15	6	7	33	4	27
9	8	54	15	6	7	33	4	27
10	8	54	15	6	7	33	4	27
11	8	48	15	12	7	36	4	24
12	8	48	15	12	7	36	4	24
13	8	48	15	12	7	36	4	24
14	8	40	15	20	7	40	4	20
15	8	40	15	20	7	40	4	20
16	8	40	15	20	7	40	4	20
17	8	34	15	26	7	43	4	17
18	8	34	15	26	7	43	4	17
19	8	34	15	26	7	43	4	17
20	8	28	15	32	7	46	4	14
21	8	28	15	32	7	46	4	14
22	8	28	15	32	7	46	4	14
23	8	24	15	36	7	48	4	12
24	8	24	15	36	7	48	4	12
25	8	24	15	36	7	48	4	12
26	8	20	15	40	7	50	4	10
27	8	20	15	40	7	50	4	10
28	8	20	15	40	7	50	4	10
29	8	16	15	44	7	52	4	8
30	8	16	15	44	7	52	4	8

December.

		ort.		occ.	
dies.	hor.	M.	hor.	M.	hor.
	diei		noc.		hor.

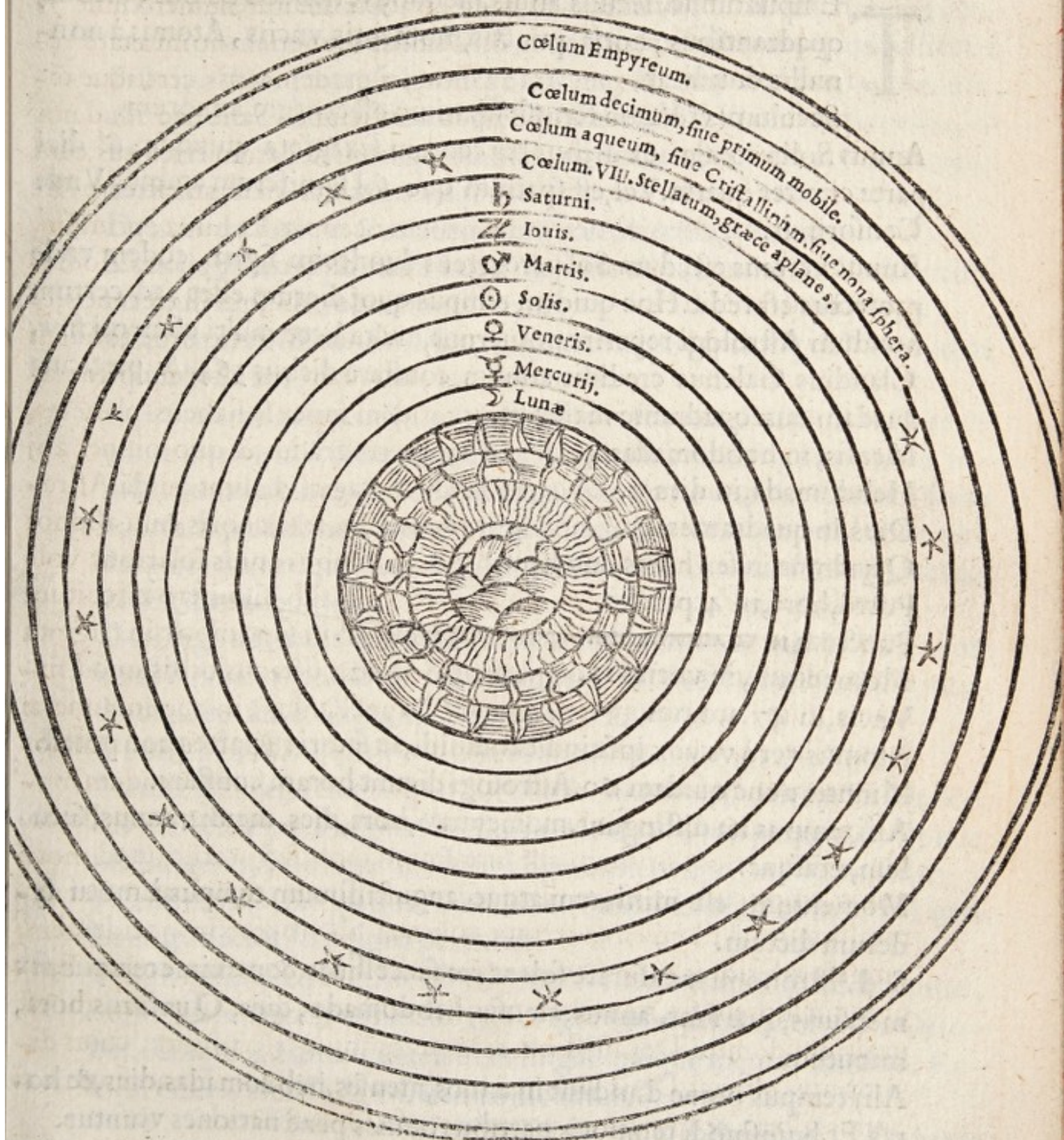
1	8	16	15	44	7	52	4	8
2	8	12	15	48	7	54	4	6
3	8	12	15	48	7	54	4	6
4	8	12	15	48	7	54	4	6
5	8	10	15	50	7	55	4	5
6	8	10	15	50	7	55	4	5
7	8	10	15	50	7	55	4	5
8	8	8	15	52	7	56	4	4
9	8	8	15	52	7	56	4	4
10	8	8	15	52	7	56	4	4
11	8	8	15	52	7	56	4	4
12	8	8	15	52	7	56	4	4
13	8	8	15	52	7	56	4	4
14	8	8	15	52	7	56	4	4
15	8	8	15	52	7	56	4	4
16	8	8	15	52	7	56	4	4
17	8	10	15	50	7	55	4	5
18	8	10	15	50	7	55	4	5
19	8	12	15	48	7	54	4	6
20	8	12	15	48	7	54	4	6
21	8	12	15	48	7	54	4	6
22	8	16	15	44	7	52	4	8
23	8	16	15	44	7	52	4	8
24	8	16	15	44	7	52	4	8
25	8	20	15	40	7	50	4	10
26	8	20	15	40	7	50	4	10
27	8	20	15	40	7	50	4	10
28	8	24	15	36	7	48	4	12
29	8	24	15	36	7	48	4	12
30	8	24	15	36	7	48	4	12
31	8	28	15	32	7	46	4	14

De numero, situ, ordine, & motu sphæ- rarum. Canon XIII.

ERrones qui planetæ, id est stellæ erraticæ dicuntur, numero sunt 7. In quos Mathematici ipsi, & Chaldæi vniuersam hoīm ætatē referunt, vt quæcunq, in vita agantur, ea quidem statis, certisque temporibus planetæ ipsi propemodum efficiunt. Sanè nec illud nos ignorare oportet, planetarum, hoc est vagarum stellarum circuitus, cum scilicet certo loco in eundem locum redeunt, annum suum efficere. Et horum planetarum quilibet vnum orbem occupat. Vt Luna, primum, infimum, & proximiorē nobis, quæ in 28. diebus, & 8. horis Zodiacum peragrat. Mercurius altior, est in secundo orbe, qui in trecentis, & ferè triginta diebus signiferum circuit. Venus in tertio orbe totidem spatio atque Mercurius mouetur. Sol, tanquam rex aliorum planetarum in quarto orbe est, tres sub se & totidem super se habens planetas, cuius motus regularissimus est nūquam retrogradus, & quo omnes alij motus regulantur, quem quidem motum peragit (vt aiunt quidā Astrologi) in ter centum sexaginta quinque diebus, & sex horis cum aliquot fragmentis. Mars est in quinto orbe, & in duobus annis solaribus voluitur sub Zodiaco. Iupiter est in sexto, qui sub signifero circuitum suum spatio 12. annorum absoluit. Saturnus est in septimo, & in triginta annis solaribus suum cursum perficit. Sequitur octauus orbis, quod firmamentum, aut cælum stellatum rectè appellamus, in quo innumeræ sunt stellæ, quarum minor visu notabilis (vt inquit Alphraganus) maior est tota terra. Et super hunc orbem est nonus orbis, siue secundum mobile, quod à nonnullis cælum Crystallinum, siue aqueum appellatur. Decimum cælum primum, aut supremum mobile vocatur, quod motu vnico, simplicissimo, atque regularissimo mouetur. & in spatio diei naturalis motum suum circa terram complet ab oriente in occidentem, omneis inferiores orbes secum rapiens. Et super hoc extat cælum Empyreum supremum, immobile manens, omnium capacissimum, vbi est palatium domini Dei altissimi, & locus omnium electorum, cuius dignos nos efficiat Deus omnium misertus per vnicum filium suum, cui honor, gloria, & imperium per infinita seculorum secula.

Nomina

Nomina 7. planetarum, Sphaerarumque aetherea regionis
ordinatio in subscripta figura
clarefcunt.

Temporis partes scrutari.

Canon

TEmpus omne, seculis, annis, mensibus, hebdomadibus, diebus, quadrantibus, horis, punctis, momentis, vncias, Atomis à nonnullis diuiditur.

Seculum (vt Varro scripsit) spatium est centum annorum.

Annus Solis constat ex diebus ter centum sexaginta quinque, & diei parte circiter quarta. Vel, est spatium quo sol signiferum ambit. Vnde Cenforinus.

Annus vertens est, dum Sol percurrentes duodecim signa, eodem vnde profectus est redit. Hoc quidem tempus quot dierum esset, ad certum nondum Astrologi reperire potuerunt, multa licet multi cōmenti sint.

Claudius Galenus credidit annum constare diebus 365. & particula quadam quæ quadrante maior sit.

Mensis, in hebdomadas 4.

Hebdomada, in dies 7.

Dies, in quadrantes 4.

Quadrans, in sex horas diuiditur.

Porro, hora, in 4. puncta.

Punctum in 10. momenta.

Momentum, in vncias 12.

Vncia, in 47. atomos.

Atomus verò vt vox ipsa indicat, diuidi, ac secari in partes non potest.

Minutis nunc quidam 60. Astrologi dicunt horam constare.

Alij tempus ita distingunt, momentum, hora, dies, mensis, annus, seculum, ætasque.

Momentum, est minimum atque angustissimum tempus à motu syderum dictum.

Sed Astronomi mensurare solent res successiuas, & maximè tempus, sex mensuris, quæ sunt, annus, mensis, hebdomada, dies, Quadrans, hora, minutum.

Alij tempus omne diuidunt in annos, menses, hebdomadas, dies, & horas. Et huiusmodi temporis partibus omnes penè nationes vtuntur.

Prætereà, menses in tres partes diuidunt, in Calendas, Nonas & idus. Hebdomada, à numero septem dierum dicta est, cuius primus dies dominicus vel Solis constituitur. Inde Lunæ, inde Martis &c.

Nam

Nam dierum nomina (vt credūt philosophi gentiles) extracta sunt à 7. stellis vagis, hoc est à Planetis: quorum repetitione & menses, & anni, & secula peraguntur. Primam itaque diem Solis, Deinde Lunæ, tum Martis, post Mercurij, Inde Iouis, Mox Veneris: Demum Saturni constituerunt. Idque ea ratione factum quidam arbitrantur, quod scilicet à Sole spiritum gentes se haurire putabant. A Luna verò corpus sumere. A Marte feruorem, vt Bedas de rerū Nat. scribit. A Mercurio verba, & sapientiam. Ab Ioue temperantiam, voluptatem à Venere. Perseuerantiam ac tarditatem à Saturno.

Dies, in naturalem, & artificialem à recentioribus diuiditur.

Dies artificialis, spatium est ab ortu Solis ad eius occasum. Vnde artificialis dies, est Sol lucens super terram.

Dies naturalis secundum diuersos, diuersa habet principia. Nox autem est vmbra terræ.

Dies naturalis, tēpus est 24. horarū. Vnde Gene. i. Factū est vespere & mane dies vnus, scilicet naturalis. Cuius initiū Astrologi à meridie sumūt. Iudæi, ab occasu Solis ad alterū occasum accipiūt. Græci, à Solis exortu. Roma. & nos, à media nocte incipiunt: & sequentis noctis media parte finitur: quoniam legitur quod dominus natus fuerit in medio noctis diei dominicæ.

Dies ergo naturalis diuiditur in diem artificialem, & noctē. Cuius nox apud Romanos per diem interrumpitur. Medietas enim noctis eorum diem præcedit, & altera medietas diem sequitur.

Mensis naturalis duplex est, scilicet mensis Solis, & mensis Lunæ.

Mensis Solis, est tempus quo Sol duodecimam cœli partem lustrat. Vel spatium est temporis, quandiu Sol moratur in signo peragendo. Vnde philosophus, Sol vnum duodecim signorum integro mense metitur.

Mensis Lunæ, est spatium inter duos Solis Lunæque coitus. Vel quo Luna tredecim ferè signa percurrit.

Mensis cuiusque portiones seu dierum formæ tres sunt, Calēdæ, nonæ, idus. Habent autem nonas sex, mēses 4. Martius, Maius, Iulius, & October. Reliqui 4. tantum. idus autem singuli quique menses habēt 8. Reliqui omnes mensis dies Calendæ dicuntur.

De horis temporalibus, alternoque domi-
nio septem planetarum,
Canon.

SEPTem stellis qui planetæ vocantur, dies assignari receptum est, Inuentum quidem putatur Aegyptiorum, qui temporales horas suis negociis peragendis, absoluendisque nimis curiosè aptarunt. quos tamen non pauci insignes Philosophi, Astrolabij interpretes sunt secuti. Diem enim quencunque, simul ac noctem, in duodenas partes æquas fregerunt, quas planetarum horas appellabant, & eorum gubernamento dicauerunt. Denominabant itaque dies hebdomadæ à planeta, qui prima huius diei hora dominatum habet, vt diem sabbati à Saturno omnium summo, Dominicum à Sole: secundam feriam à Luna, tertiā à Marte: quartam à Mercurio. quintam à Ioue, & sextā à Venere. Has septenorum dierum nominationes ex versibus sequentibus facilè colliges,

Prima dies Phœbi sacrato nomine fulget.

Vendicat & lucens feriam sibi Luna secundam,

Inde dies rutilat iam tertia Martis honore.

Mercurius quartam splendentem possidet altam.

Iuppiter ecce sequens quintam sibi iure dicauit.

Concordat Veneri magno cum nomine sexta.

Emicat alma dies Saturno septima summo.

Dierum autem numerus, Primus, secundus, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus à Deo est appellatus. Porro diuidere hebdomadas per ferias vt christiana vsa est Ecclesia, Nicephorus in quapiam oratione, & post eum Politianus, Constantinum magnum Imperatorem instituisse prodiderunt. Bedas verò vir multæ lectionis ac diligentiae, id Syluestro Pontifici Romano attribuit: quem ideo ferias ait ad gentilium feriarum similitudinem. Nam cum feriis minus liceret seruilia opera exercere: sic christianis vni deo immortalis vacare, & ab opere peccati quiescere. Prima ergo feria, dies est dominicus, iam tum à primis illis ecclesiæ proceribus institutus, & nuncupatus. Et tum deinceps secunda feria, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima, quam sabbatum Syluester vocauit. Dominicus igitur & sabbatum dies à nostris frequenti sermone vsurpantur, posthabitis primæ, & septimæ feriæ nominibus, vt

bus, vt nouum, & vetus testamentum per eos dies à nobis profiteri innuamus. Preterea, quoniam singuli planetæ singulis horis diurnis, & nocturnis dominari, & præesse ab Astrologis dicuntur, & mortalia vt aiunt disponere: Ideo planetarum, hoc est errantium stellarum horæ, quæ ab eis planetariæ vocantur constitutæ sunt. Sunt igitur verno tempore sole arietem, Autumno libram ingrediente æquinoctiales horæ, id est pares. Affirmabant insuper Babylonij planetas successiue, & debito seruato ordine per horas diurnas, & nocturnas dominari, quorum ordo hic est, Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna: Vnde communi versiculo dicitur,

Post sim, sum, ultima Luna subest.

Primæ igitur dominici diei horæ Sol dominatur, Venus secundæ, Mercurius tertiæ, Luna quartæ, Saturnus quintæ, Iupiter sextæ, Mars septimæ. Iterum quoque sol dominatur octauæ, atque deinceps: Ita quod 15. & 22. Sol, Venus verò 23 dominabitur. Mercurius 24. Vnde cum non sint plures horæ in die naturali, relinquitur quod Luna dominabitur prima hora diei subsequētis, à quo dicebatur dies Lunæ & inde recipit appellationē. Atque pari modo iuxta eandem calculi rationem octauæ horæ & 15. & 22. Vigestimæ verò tertiæ Saturnus, & Iupiter 24. Tum Mars dominabitur primæ horæ insequentis diei. Atque ita Mars ei diei præerit. Tū simili modo ac via de reliquis septimanæ diebus facias, donec horas quatuor & viginti pertranseas. Iuxta hæc igitur sagaciores medici, cum exhibēt potiones medicinales, aut phlebotomē celebrant, considerare solent, an planeta beneuolus, vel maleuolus dominetur in hora illa. Beneuoli sunt Iupiter & Venus: Maleuoli, Saturnus & Mars. Indifferentes verò Sol, Luna, & Mercurius. Si igitur scire libet cui planetæ debeatur quælibet hora oblata, scias in primis ex suprâ notatis cuius planetæ sit dies præsens, quo cognito noscas ex Astrolabio horam temporalem. Deinde diem planetæ perquire in fronte sequentis tabellæ inscriptum, & horam diurnam tēporalem in prima linea numeri lateralis: Nocturnam verò in eadem, & sequenti linea per numerum lateralem, & in communi angulo diei & horæ planetam horæ gubernatorem deprehendes. Poteris etiam in articulis digitorum planetam propositæ horæ dominum supputare. Sed quia hæc vulgaria sunt, pertranseo.

do-
gu
eti
et.

hor.

Horæ dici.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Dies Solis, domi-
nicalis prima fer.

☉
♀
♂
☾
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies Lunæ, secū-
da feria.

☾
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies Martis, ter-
tia feria.

♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies Mercurij,
quarta feria.

♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies Iouis, quin-
ta feria.

♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies veneris, sex-
ta feria.

♀
♀
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies Saturni,
Sabbatum.

♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂
♂

Dies hebdomadæ planetis alligantur.

Ex Macrobio, et Marco Varrone, Rusticos sequi debere negocia quædam potius crescente luna, quàm senescente, quædam contrà.

Dies lunares sunt obseruandi, qui quodammodo bipartiti sunt. Quod à noua luna crescit ad plenā, & inde rursus ad nouam lunā decrescit, quo ad veniat ad intermenstruum, in quo die dicitur luna esse extrema, & prima. vnde, quædam faciendā à colonis potius crescente luna quàm senescente, quædam contrà: vt quæ metas frumenta, & cæduam syluam. Macrobi. lumen lunæ extra proprietatem nature suæ humectat corpora, aquâque parit, vbi lumen solis desiccat, deuoratque: vnde si quis diu sub luna dormierit, ægre excitatur, & fit insano proximus: vnde etiam sylua cædua, aut arbores quæ luna plena, vel luna crescente deficiuntur (quia tunc humoribus exuperant) inepta sunt fabricæ, quasi niuis emollita per humorum conceptionem, breui etiam tempore carie conficiuntur, termittesque faciunt. ita enim ligni vermes vocantur. Siquidem humidū ipsum suapte natura & facilius, & citius corrumpitur. Contrà, materia cæsa quū decrescens luna, perquàm exiguo est lumine, diutius perennat. Nam quod tunc siccior, atque attenuatior est, non tam facilè corrumpitur: hoc ipsum etiam in conchyliis, cancriisque, atque in vulneribus capitis manifestè cernitur. Democrito placet omnia quæ cæduntur, carpuntur, tondentur, innocentius decrescens luna quàm crescente fieri. Et agricolis mos est frumenta de loco aëris colligere, non nisi luna deficiente, vt sicca permaneant. Et per oppositum, illa quæ debent humida conseruari, sicut poma, pira, colligi debent luna crescente, vel plena. Nihil itaque decrescens luna, sed augescens, & super terram existente plantare commodum est. Diophanes nihil esse ferendum nisi crescente luna putat. Ego ista etiam inquit Agrasius, non solum in ouibus tondendis, sed in meo capillo à patre acceptum seruo, ne decrescens luna tondens caluesciam. Nam ea decrescens capilli tōsi caluos faciunt. Si verò capillos non renasci, aut saltem tardius crescere voluerimus, sit luna decrescens.

*Plantar
tempus.
Caluesc
qui dec
scens lu
tondetur*

Pluuiæ, tempestatumque futurarum signa

21. ex Marone.

MErgorum è flumine celer volatus atque clamor. Fulicę in sicco ludentes, Ardea super nubem euolans. Sydera cadere visa. Albescentes flammæ sub obscura nocte tractus. Paleæ & frondes eleuatæ volitantes: plumæ in summa aqua colludentes. Ex parte Boreę, Euri, Zephyriq; tonitrus, Grues in aëre fugā agitantes, vacca in coelū suspiciens & captans naribus auras, hirundo lacus circunuolitans, ranæ in limo

L.

querulæ.

querulæ, formica oua extollens, cœlestis arcus apparitio . Agmen coruorū
ē pastu rediens, & alis strepens. Fluuiiales aues vndis relictis prata quærere,
se frustra lauare gestientes. Garrula cornix: cornix sola dispatiata harena, ca
put vndis obiectans & immergens. Ignis in oleo scintillans, & fungi cre
scentes, pluuias, & tempestates (vt cecinit Maro) imminere prælagiunt.

Tredecim de fulmine portenta.

DVra consumit, non lædit mollia, ferrum intacto foculo liquefacit:
incolumi carne, ossa mollit & consumit. Dolio consumpto vinum
immobile gelatum relinquit: quod reliquatum, bibentem aut fure
re facit, aut necat: ē diuerso vinum afflat illæso dolio. Martia Roma
norum princeps prægnans, partu in vtero fulmine afflato, illæsa remansit.
venenata tacta purgat: vigilans percussum, clausos oculos moriens habet.
dormiens verò percussum apertos. Ex opposito iacens conuertitur. Om
ne animal ietū fulmine (hoīe excepto) interit. Nō feriūtur fulmine laurus,
vitulus marinus, & aquila. Quercus autem vel arborum maximè feritur.

Grandinis quinque accidentia.

Deorsum per globos ruit vt crystallus. messē enecat, interdum cum
sono & strepitu auditur. Cum pluuiā cadit, multimodæ existit figuræ, ali
quando hominum, aliquando ferarum effigiem retinens.

Roris, & pruinae accidentia.

Ros frumenta collecta putrescere facit, sereno fit tempore, ex rore oues
letalem fluxum concipiunt. Pruina plærunque foetet: descendens serenita
tem, ascendens futurum indicat imbrem.

Cometæ significationes.

Præsignat bonorum sterilitatem, ventorum impetum, bella, principum
letum, & seditiones.

Tu steriles agros, & inania uota coloni,

Siccus & efferuens seu cometa facis:

Cum crinem ostentas, tunc ventorum impetus urget.

Oppida, tu bella sanguinolenta moues.

Principibus letum, tu seditiosa minaris.

Sic uariis mundus ducitur auspiciis.

Cometæ causā efficiēs, sol, planetæ, astra: Materia exhalatio calida & sic
ca, ob id cometa naturæ est igneæ.

4 niuis accidentia.

Nix nimium albet, fortiter visum dispergens. per flocculos cadit, messē
auget, et semper in altis manet montibus.

Candida nix nimium, tu fundis acumina uisus.

Tu cadis ut floccus, messibus apta uenis.

*Hismaron, & Rhodopen, & Caucason, Othryn & Alpes,
Præruptos montes tu sine fine tegis.*

Terræ laus.

Terra in mūdi sede media cōstituta, rotunda, infima, solida, stabilis, sola elementorū immota, mitissima, rerū omniū fœcūditate prædita, vna rerum naturę pars, propter eximia in nos merita matris cōgnomēto veneratur. Hęc enim nascētes nos excipit, natos delitio- se alit, semelque editos perpetuo sustinet, nouissimè complexa gremio, & quasi à reliqua natura abdicatos, tū maximè veluti mater operit. Hęc sola nunquā irascitur homini. Aër dēsat̃ur nubibus, furit procellis, aquę subeunt in imbres, rigescūt in grādines, cū strepitu decidunt, tumescūt in fluctus, præcipitāt in torrētes, ignis cūcta exiccat, cūcta cōburit. At terra mitis, benigna, indulgēs, ministra hominū, herbarū, florū arborū, stirpiū, frugū, animantiumq; sedes, & parēs, nūquā recusat imperiū. Hęc nobis odores, ac sapes preparat, hęc succos, hęc tactus, hęc colores, hęc bona fide creditū reddit fœnus, hęc nostri caussa cūcta alit. Quid Arabū odoramēta recenseā? Quid nata Deo thura? Quid Oriētis aromata, & medicamina numerosa, sine quib? vt nūc est, vix vita cōstiterit? Quid tot, tantorūq; animalīū & mitiū, & ferorum, ac cicurū agmina subiiciā? Culta, incultaq; dulcissima nobis suggerit alimēta, quicqd illi est summa hilaritate nobis cōdonat, & semp homini noua parturit: hęc frugē, vinū, carnē, lignū, lapidē, marmor, herbā virentē, ferrū, æs, argētū, aurū, cæteraq; metalla in eius visceribus recōdita, margaritas, gēmas preciosas, & quicquid vitæ hoīm, nō modo vtile, ac necessariū, sed etiā decorū, ac iucūdū est, abūdē suppeditat. Illa medicas fundit herbas, & semper homini parturit. Illa serpentem homine percusso (quod omnē excedit admirationis captum) non recipit amplius. Et vt verum fateamur, terra nobis malorum remedium genuit. Plura etiā & largius impertitura, ni principem naturę Deum rebelli animo, atque intestabili nulla non hora conuelleret.

Aquarum uirtutes atque utilitates.

Qua secūdū elemētū ceteris oībus imperare videtur. Quippe si cū
A Plinio verū fateri volum?, Terras deuorāt aquę, flāmas necāt, scādūt in sublime, & ipsum quoq; sibi vēdicāt cœlū. Quid esse mirabili? potest quā stare in cœlo aquas? At ille nō modo ī tātā altitudinē pueniūt ipse, sed secū pisciū quoq; examina, & lapides rapiūt. Eedē cadētes oīm terra nascētiū caussa fiūt, vt q̄ fruges gignūt, arbores, & plātas educūt iuuāt, sordes detergēt, migrāt in cœlū, vt vitalē aīam deferāt herbis, oēsque terre vires aquei humoris fiūt beneficio. Ei? utilitates lōge videntur ignē

præstare, quoniã multa sunt animalia, quæ absq; ignis degāt vfu . Degere autem sine aqua nullum: Quippe si fuerint sine humoris potestate, exanguinataque, exuctaque à principiorum liquore interarescunt, quin nec plantas ipsas, aut herbas florescere citra aquæ humectationem. Qua ex caussa Pindarus rectissimè aiunt dixisse, Optima quidē aqua. Auctor cū Paulo Galenus, vnam esse bonarum & malarum aquarum cognitionem si hyeme quidem calent, frigent verò æstate. Deinde si puræ sunt, nec colore oblæso, vitiatove, & si nequaquã mala fuerit hypostasis. Item si leues sint: Quando terræ permixtionem coarguit pondus. Consideratur prætereà incalescant ne statim, frigescantve, huiusmodi enim præstare. Prætereà, alibi calidæ sunt, alibi frigidæ, alibi tepidæ, & pene omnium morborum generibus auxiliantur: Aliæ sulphuris, aliæ aluminis, aliæ salis, aliæ nitri, aliæ bituminis, aliæ ferri, aliæ æris, aliæ acidæ sunt, aliæ falsæ, & cunctæ hominū tantum caussa videntur erupisse. Generatim nervis profunt omnes, aliæ pedibus, aliæ coxendicibus, aliæ luxatis, aliæ fractis, aliæ exinaniunt aluos, aliæ sanant vulnera, aliæ capiti, auribúsq; & oculis priuatim medentur, alię sterilitatem mulierum, & virorum infamiam abolere produntur. Nonnullæ iuuant calculosos, aliquæ prohibent abortum. sunt quæ tollunt vitiligines, aliæ podagricis profunt, alię tertianas febres discutiunt, alię dentes sistunt, alię vngulas etiam iumentorum indurant, alię subtiliores faciunt sensus, alię memoriam afferunt. Alię obliuionem inducunt, aliæ canoras voces faciunt. Sed vt de cæteris taceamus, aquæ Perottę in agro Viterbiensi deductę, Lethargicos & Hydropicos, & colicos curant. Luxatos statim sanant, scabiem, lichenas, vitiligines mira celeritate tollunt, cruditati medentur, famem sublato omni fastidio inducunt, fœcunditatem mulieribus afferunt, venerem si debilitata fuerit excitant, calculorum vitia discutiunt, Lymphaticos subdando mox sanant, aptissimè stomacho, nervis, vniuerso corpori. Præter hæc subiungere licet ex Pythagora duodecim aquarum miracula. Anigrus (qui & Anagrus dicitur) Thessaliæ fluuius post Centaurorum ab Hercule vulneratorum in eo lotionē, aquas impotabiles seruat. Hypanis Scytharum maximus fluuius, in Calliopum finibus amara scaturigine infamis redditur. Iouis Ammonis fons interdiu friget, & noctibus calet. In Dodone Iouis fons algidus, admotas faces extinctas accendit, & accensas restinguit: Et Athamantis aquæ admota ligna accendunt. Flumen Ciconum in Thracia, res tactas rigescere facit in saxa. Chratis, & Sybaris Calabriae fluuij aureos crines inducunt. Salmacis Carię fons in eum descendentes effœminatos remittit. Aethiopes lacus, mentis insaniam & intolerabilem soporem.

soporem parturiunt. Colophone Apollinis lacus, animos ad diuinationē, & oracula immutat. Clitorius Arcadię fons semel haustus, vini inducit odium, abstemiōsque, hoc est à temeto abstinentes, bibentes reddit. Lincestis amnis, vt vinum, bibentes temulentos, & debacchantes relinquit. Phenos Arcadię lacus interdium innoxius, noctu potus morbifer perhibetur.

De Monadis, quaternariūque numeri perfectione, ac potestate.

Memoriae proditum est Pythagoram opinatum in numeris maximam esse vim, in eosque referenda omnia, syderum, & animalium productiones. De quibus adnotanda diuini Augusti. sententia: Numeri (inquit) ratio contemnenda non est, quæ in multis sanctarum scripturarum locis, quanti estimanda sit elucet diligenter intuētibus. Nā in laudibus Dei dictum est, Omnia in mensura, & numero, & pōdere disposuisti. Petit Plato cur sit homo animal sapientissimū. Suppingit mox respōsum, quia (inquit) numerare nouit. Ac vt ab vno exordiamur, quod est in hoc genere primordium. Est enim numerorū princeps, Monas id est vnitas, quæ ad Deum refertur, & omne principium esse ac censerī diuinū inter Platonis placita sancitur. Vnitatis siquidē natura insita circūferētię tēperiē, animis virtutē, sanitatē corporibus, domibus, & ciuitatibus pacem, & animorum gignit cōspiratū. Subinde, per Monada essentiā formāq; res habent, & in quiete, statuque sunt. Monas item perfectum aliquid ponit, & absolutum. Nā quodlibet creatū vnū & idem est in sua essentia & perfectione. Quin in Parmenide tantā vni tribuit diuinitatem vt dicat vnas solum esse veras & immortales substantias, ac à materia discretas, veluti Deum angelū quem mētem vocat, & animam. Quid porro referā de numeri Quaternarij perfectione? Per quē Pythagorei iurabant, quo nihil apud eos videtur esse perfectius. quādoquidē dominus Deus artifex eminentissimus, mūdum ex 4. elemētis primò constituit, quæ sunt terra, aqua, aēr, & ignis. Ea sunt omniū mixtorū principia cōmunia. Ex quibus 4, prodeūt qualitates primę, scilicet calidum, frigidum, siccū, & humidū. Ex quibus corpora mortaliū cōpacta sunt, quorū defectus vel excessus morbos gignit. Quod docet Celsus in primo, dū ait. Ex 4. principiis vel superans aliquid vel deficiens aduersam valetudinem creat, sanitas verò eorūde in mediocritate cōsistit. Ex illis, 4 nascūtur humores, videlicet sanguis, pituita, bilis flaua, & bilis atra, suntque propria, & proxima corporis nostri (vt phyci pronūciant) elementa. Sanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iocinore, atra bilis in liene sedem habet.

Ex quibus sanitas, & morbi consistunt. A quibus 4. item suboriuntur tē-
 peraturæ simplices, calida tantum, frigida tantum, humida tantum, & sic-
 ca tantum. Iterum ex illis simplicibus compositæ 4. elementorum quali-
 tatibus respondentes, Calida & humida, par aëri, & sanguini, calida &
 sicca, similis igni & cholere, Frigida & humida, similis aque, & phlegma-
 ti, Frigida & sicca, similis terræ, & melancholiæ. Ex illis quatuor cōsistunt
 morbi simplices, & totidem ex istis compositi. Item quatuor sunt in toto
 morbo salutari, particularibúsque accessionibus tempora, quæ nimirum
 auxiliis, remediisue adhibendis dicata, scilicet principium, incrementum,
 vigor & declinatio. Item 4. sunt facultates, seu vires naturales ex quibus
 plantæ & animalia gubernantur, Nempe attractrix, retentrix, cōcoctrix,
 & expultrix. Prima alimentum quod vtile est ad se trahit, altera illud reti-
 net. Tertia alterat, 4. excrementa secernit, expellitque. Quatuor conco-
 ctiones (quorundam sententia) diuersis locis corporis fiunt, prima in vē-
 triculo, secunda in mesaraicis venis & caua hepatis parte, tertia in gibba
 hepatis ac venis hinc deinceps ortis, quarta in extremis corporis termi-
 nis, in quibus etiam fit quēdam appositio, deinde agglutinatio, ac tādē
 assimilatio. 4 sunt harum concoctionum excrementorum species, primæ
 sunt alui fēces, quæ per inferiora secedunt, secundæ verò sunt humores à
 sanguine secreti, vt pote bilis, & melācholicus humor. tercię sunt serosa
 sanguinis superflua, quæ vrinæ appellātur. In quarta & vltima superfluūt
 tam ea quę latenter et perspiratione abeunt quum subtilia sint, quàm quę
 veluti efflorescūt cum ad cutem promouentur. Ad coctionem quamli-
 bet 4. cōcurrunt causę, vt philosophorum præcepta tradūt, Nempe agē-
 tis legitima virtus, Patientis susceptiua dispositio, vtriusque opportuna
 propinquitas, & mora, seu temporis spaciū ad ipsam actionem perfecte
 obeundam. 4 sunt præcipua membra, Cor, hepar, cerebrū, & testes, quo-
 rum tria prima sunt ad indiuidui cōseruationē necessaria, Et quartum ad
 speciei perpetuitatē facit. 4. hominis ætates numerātur, Pueritia, puber-
 tas, cōsistendi tēpus, & senectus. Quadrifariā Aegyptij totum corpus di-
 uidunt, in caput, manus, thoracē & crura. Subinde, annus solaris 4. distin-
 guitur tēporibus, quibus Sol per diuersa cœli spacia discurrens temperat
 orbem, Ver, æstas, Autumnus & hyems. De quibus Ouidius primo de re-
 medio amo. sic cecinit,

Poma dat Autumnus, forma est messibus æstas,

Ver præbet flores, igne leuatur hyems.

Quatuor itidē anni mutationes sunt, æquinoctium vernū, æquinoctium
 Autūn, i Solstitiū, Bruma: quādo Sol (Astrologorū opinione) principium
 arietis,

arietis, Librę, Cácri, Capricorni ingreditur. Generalis ergo tēporis permutatio pręcipue à Sole fit. Cuius appropinquatio calefacit, mora verò vicinitatis desiccatur, remotio infrigidat. Sed mora remotionis humectat. secūdū eius approximationem, elōgationem, vel mediocrē quoad nos cōsistentiā, 4. distingūtur prędicta anni tēpora. Itē terra in medio mūdi existēs secūdū cœli motū in 4. regiones sicuti cœlū ipsum diuiditur, scilicet Ortū, Occasum, Septétrionē, & meridiē. De quibus fertur hoc distichon,
Ortus, & occasus Phœbi, septémque triones,

Et uia quę medium cernit adusta diem.

A quibus 4. venti cardinales, siue primarij spirant, Eurus ab oriente, Zephyrus ab occidente, boreas à septétrione, auster à meridie flat. 4. item distingūtur à philosophis lunaris mēsis etates, prima, calida & humida: 2. calida & sicca. 3. frigida & sicca: 4. frigida & humida esse fertur. Prętereā, ex Aristotele quadruplex est causā, efficiens, Materialis, formalis, & finalis. 4. sunt Geometrię principia, pūctus, linea, superficies, corpus. 4. sunt quę quęrimus & totidē quę inuenta scimus, Si est: Quid est, Quia est, & propter quid est. 4. numerātur sciētię Mathematicę, Arithmetica, Geometria, Musica, & Astronomia. 4. sunt mūdi cardines in genituris (vt docet Firmicus matern⁹,) mediū cœli, imum cœli, ortus horoscopi, & occasus. 4. in eligēdo marito spectari solēt, virtus, genus, pulchritudo, sapiētia. 4. itē in eligēda vxore, Nēpe pulchritudo, genus, diuitię, mores. 4. Paterfamilias in Martialis disticho comprehensa postulat,

Sit mihi uerna satur, sit non doctissima coniunx,

Sit nox cum sopno, sit sine lite dies.

Quatuor modis stultitia dignoscitur, aut cū nō venerit in mentem quod oportet, aut si venerit nō temere, aut bonū cōsiliū nō admittere, aut malū admittere. Hinc Hesiodus ecōuerso, Optim⁹ ille quidē qui p se se omnia noscēs Pręceptor suus ipse sibi meliora peregit. Rursus & ille bonus monitus qui recta sequatur. Qui nō ipse sapit, neq; credit recta monēti, Hic nullā in partē utilis est. 4. felicitatem afferūt, filiorū multitudo, diuitiarū affluētia, dominatio patrię, & sanitas. 4. Collegā respuunt, dominatus in vrbe, cōiugis amplexus, quęstus in acquisitione, & famelicus. 4. sunt hominū genera, quibus inuitis cōfertur beneficium, Debitor cū liberatur à debito, puer cū verberatur pro delicto, Lethargicus cū excitatur à sopno. phreniticus cū ligatur mēbro. 4. in vrina pręcipue spectari solent, Nēpe color, substātia, quātitas, atq; cōtenta, seu hypostasis. 4. medico cōgruunt, morbi causā diligēter perquirere, Sępe egrotum visitare, medicamenta vt cōgruit exhibere, & egrotū instanter cōfortare. 4. perpetuò egrotum feruare

seruare expedit, vt medico obediat: in necessariis largiter expendat, fiduciam gerat medico, & vt se confortet in ocio. Quatuor doctori congruunt, nempe dicenda præuidere, cui dicat prospicere, quando dicat animaduertere, & dicta sua ordinate proferre. 4 in summo Imperatore seu duce necessaria: Rei militaris sciētia, autoritas, felicitas, virtus. Vnde Diotimus inquit, Tria Regi oportet esse, religionem, iudicium, & exercitum. Primum ad se probandum, secundum ad suos continendos. Tertiū ad hostes propulsandos. 4 sunt virtutes cardinales, quibus homo humanæ felicitatis gloriam potest assequi, Prudentia: magnanimitas, Continentia, iustitia. 4 corporis gloriosi dotes, Agilitas, claritas, subtilitas, impassibilitas siue immortalitas. Quid porro amplius de numero referemus quaternario? Potestas eius vt sit miranda, illud potissimū facit, quod consensu tacito gentes fere omnes præcipuum Dei nomen 4. modo literis enunciant, quæ res citra diuinorem afflatum nō videtur potuisse cōtingere. Nam quem nos Deum vocamus, Aegyptij Theut. Persę dicunt Syre. Magorum disciplina Orsi. Iam apud Hebræorum gentem celebre est 4. vocalium Dei sacrum nomen, quod inde tetragrammaton dicunt, & alia voce exprimitur, quæ Adonai est, quæ apud eos tamen Adni scribitur: significat autem dominum nostrū, Græcis verò Θεός appellatur. Arabibus Alla. Iesu autem salutare gentibus nomen ab angelo accepimus. Porro τετρας. i. quaternarius omnis facer est, ac solidus. Nam quæ consistunt, omnia ex puncto producta primum sunt, siquidem punctum fluēs lineam facit, Linea superficiem, superficies solidum: quare perfecta habetur τετρας, & quæ colatur digna.

FINIS.